

ጽድቀ ሃይማኖት ፤

የቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት
ውሳኔዎች

ክሮጂር ካውሊ የተዘጋጀ

በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ በፃፏቸው ዘመን መንግሥት
ይህ መጽሐፍ በ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ብ. ሰ. ቀ. ኃ. ሥ. ማ. ቤት ታተመ ።

ም ስ ጋ ና ።

ሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማርያም ወርቅነህ ይህን መጽሐፍ
አይተው ፣ መርምረው ቃሉን ስላረሙልኝና በመንበረ ጸባይት ቅድ
ስት ሥላሴ ካቴድራል ትጋትና ኪሣራ ታትሞ እንዲወጣ ስለ
ፈቀዱ ከፍ ያለ ምስጋናዬን አቀርብላቸዋለሁ ። ነገር ግን በመጽሐፉ
ውስጥ ስሕተት ቢገኝ ኃላፊነቱ የእኔ ነው እንጂ የእርሳቸውም ሆነ
በምክር የረዱኝ የሌሎችም አይደለም ።

አዘጋጁ ።

በሙሉም በክፍልም ለማሳተም መብቱ የመንበረ ጸባይት
ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ነው ።

	መቅደም	፲፩
	መግለጫ	፲፪
፩	በብሉይ ኪዳን ዘመን የአይሁድ ሃይማኖት I	፲፫
፪	ሙሴ ወልደ ማይሞን የጻፈው የአይሁድ ሃይማኖት ውሳኔ I	፲፬
፫	የእስልምና መሠረት I	፲፭
፬	በሐዋርያት ዘመን የክርስትና ትምህርት I	፲፮
፭	የቤተ ክርስቲያን ጉባኤዎች I	፲፯
፮	ሐዋርያዊ ሥርዓተ ሃይማኖት I	፲፰
፯	አመክንዮ ዘሐዋርያት I	፲፱
፰	የኒቅያ ጸሎተ ሃይማኖት I	፳፩
፱	ጸሎተ ሃይማኖት ዘአፍራቅያ I	፳፪
፲	የአፄ ገላውዴዎስ የሃይማኖት ውሳኔ I	፳፫
፲፩	የቅዱሳን መጻሕፍት ቅጥር I	፳፬
፲፪	የቤተ ክርስቲያን አንድነት ።	፳፭

መ ግ ለ ጫ

« ጽድቅ ሃይማኖት » በሚል አርእስት የተጻፈው የልዩ ልዩ ሃይማኖት ውሳኔዎችንና የአዘጋጁን የግል አስተያየት የሚገልጽ ይኸን መጽሐፍ ስናሳትም ፡ በዋጋው እንጠቀምበታለን ከማለት ይልቅ መጽሐፉ በሰው እጅ እንዲውል ለማድረግ የተወሰደ እርምጃ ነው ።

ዘመናችን ዘመነ ብርሃን ስለሆነ የድርሰቱ ማዕበል በብዛት የሚገባበት ፤ ምሥጢራት የሚገለጡበት ጊዜ ሁኗል ። ስለዚህ የውጪም የአገርም ሊቃውንት በብዛት ሲጽፉ አዲስ ድርሰትም ሲደርሱ ይገኛሉ ። በዚህ በድርሰት ክፍላችን የኛን የግላችንን ድርሰት ፤ እንዲሁም የልዩ ልዩ ሰዎችን ድርሰትና አስተያየት እየመረመርን ለማሳተም በወሰድነው እርምጃ መሠረት አሁንም ይኸን « ጽድቅ ሃይማኖት » ተብሎ የተሰየመ ጽሑፍ ከአዘጋጁ መብት በማግኘት እናሳትማለን ።

ይኸን መጽሐፍ ያዘጋጁ ሊቅ ሚስተር ሮጄር ካውሊ የተባሉ እንግሊዛዊ ናቸው ። እርሳቸውም ስለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እርምጃ ከፍተኛ ቅን አስተያየት ያላቸውና በነፃም በማገልገል የሚገኙ ሲሆኑ ፤ በመጻሕፍትም በኩል ቤተ ክርስቲያናችንን ለማበልጸግ ታጥቀው የተነሡ ጥሩ ደራሲ ናቸው ። ስለዚህ ይኸን ጽሑፍ አዘጋጅተው አብያተ ክርስቲያናትን ወደ እንደነት ጉዳና እንደሚመራ አምነው ካቴድራሉ እንዲያሳትመው ስላቀረቡልን በዚህ መልክ ታትም ወጥቷል ።

የቅድስት ሥላሴ ካቴድራል የድርሰት ክፍል ።

በብሉይ ኪዳን ዘመን የአይሁድ ሃይማኖት ።

እስከ ዛሬ ድረስ አይሁድ «አስራኤል ሆይ፤ ስማ፤ እምላካችን እግዚአብሔር አንድ እግዚአብሔር ነው፤ አንተም እምላክህን እግዚአብሔርን በፍጹም ልብህ በፍጹምም ነፍስህ፤ በፍጹምም ኃይልህ ውድድ ---» እያሉ ሲጸልዩ ኖረዋል (ዘዳግም ም. ፮ ቀ. ፪—፱፤ እንዲሁም መጽሐፈ ሃይማኖት አበው «መቅድመ ክሉ አፍቅሮ ለእግዚአብሔር እምላክከ በክሉ ልብክ» ይላል)፤ ይኸውም አንድ የሃይማኖት መሠረታዊ ዐዋጅ ነው። እንዲህ ሲሉ በብዙ አማልክት አለማመናቸውን ከመግለጥ በላይ የሰውን ወንድማማችነት፤ እግዚአብሔርም በፍጥረት ላይና በሰው አካሄድ ላይ ሥልጣን ያለው መሆኑን አረጋግጠው ይናገራሉ። እንዲሁም እስራኤላውያን የፍሬ ያቸውን በክሉት ባቀረቡ ጊዜ እግዚአብሔር ሊያድናቸው ያደረገውን ውሳኔ ሲያመሰግኑ ይናገሩ ነበር፡

«አባቱ የተቅበዘበዘ ሶርያዊ ነበረ፤ በቀጥር ጥቂት ሳሰ ወደ ግብፅ ወረደ፤ ለዚያም ተቀመጠ፤ ታላቅ የሆነ የበረታም ቀጥሩም የበዛ ሕዝብ ሆነ። ግብፃውያንም ክፉ ነገር አደረጉበት፤ አስጨነቁንም፤ በላያችንም ጽኑ ከባድ ሥራን ጫኑበት፤ ወደ አባቶቻችንም እምላክ ወደ እግዚአብሔር ጮኸን፤ እግዚአብሔርም ድምፃችንን ሰማ፤ ጭንቀታችንንም ድካማችንንም ገፋችንንም አየ፤ እግዚአብሔርም በጸናች እጅና በተዘረጋ ከንድ፤ በታላቅም ድንጋጤ፤ በተለምዶትም፤ በድንቅም ከግብፅ አወጣን፤ ወደዚህም ሥፍራ አገባን፤ ወተትና ማር የምታፈስሰውንም ይህችን ምድር ሰጠን። አሁንም እነሆ፤ አቤቱ፤ አንተ የሰጠኸኝን የምድሪቱን ፍሬ በክሉት አቅርቤ አሰሁ።» (ዘዳግም ም. ፳፮ ቀ. ፩—፲፩፤ ደግሞም ኢያሱ ፳፬ ቀ. ፩—፲፬፤ መዝሙር ፻፩ና ፻፭ ተጽልከት።)

ሆኖም እነዚህ ቃሎች የሃይማኖት ውሳኔዎች አይደሉም። ሕዝቡ እስራኤል የእግዚአብሔርን ነገር ተረድተው እርሱ ያደረገላቸውን በማሞገስ የታዘዘላቸውን እንዲፈጽሙ የሚያዝዙ ቃሎች

ናቸው እንጂ፡ ከሃይማኖት የወጡትን ለመለየትና ለማውገዝ የተጻፉ አልነበሩም ። የእግዚአብሔር ሕግ ምን ይላል ? እያሉ የአይሁድ መምህራን የሚከተለውን መልስ አቅርበዋል፡

«ረቢ ሲምላይ እንዲህ አለ፤ ለሙሴ የተሰጡ የአራት ትእዛዛት ፳፻፲፫ ናቸው ። ዳዊት በአሥራ አንድ ትእዛዛት አጠቃለላቸው ። በቅንነት ተመላለስ፡ ጽድቅን አድርግ፡ እውነትን ተናገር፡ በእንደበት አትሸንግል፡ ክፋትን አታድርግ፡ አትስደብ፡ ኃጢአተኛን ናቅ፡ እግዚአብሔርን የሚፈሩትን አክብር፡ የማልሽውን አትካድ፡ በአራጣ አታበድር፡ መማለጃን አትቀበል ይላልና፤ (መዝሙር ፲፬) ።

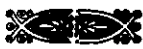
ኢሳይያስም በስድስት ትእዛዛት አጠቃለላቸው ። በጽድቅ ተመላለስ፡ ቅን ነገርን ተናገር፡ የሽንገላን ትርፍ ናቅ፡ መማለጃን አትጨብጥ፡ ክፋትን አታዳምጥ፡ ክፋትን አትመልከት ይላልና (ኢሳ. ፴፫ ቀ. ፲፭) ።

ሚከያስም በሦስት ትእዛዛት አጠቃለላቸው ። ፍርድን አድርግ፡ ምሕረትን ውደድ፡ ከእግዚአብሔር ጋር በትሕትና ተመላለስ ይላልና (ሚከ. ፮ ቀ. ፲) ።

ኢሳይያስም በሁለት ትእዛዛት አጠቃለላቸው ። ፍርድን ጠብቁ፤ ጽድቅን አድርጉ ይላልና (ኢሳ. ፶፮ ቀ. ፩) ።

አሞጽና ዕንባቆም በአንድ ትእዛዝ አጠቃለሉአቸው ። አሞጽ እኔን (እግዚአብሔርን) ፈልጉ፡ በሕይወትም ትኖራላችሁ ይላል ። (አሞጽ ፭ ቀ. ፬) ። ዕንባቆምም ጸድቅ በእምነቱ በሕይወት ይኖራል ይላል (ዕንባቆም ፪ ቀ. ፬) ። »

ይህና ይህን የመሰለ የብሉይ ኪዳን፡ የአይሁድም መምህራን ቃል የሕግ መምሪያና ማስተማሪያ ሲሆኑ በቤተ ክርስቲያን ሲቃወንት ጉባኤ ከተደነገጉት የሃይማኖት ውሳኔዎች የተለዩ ናቸው ።

ምዕራፍ ፪ ።

ሙሴ ወልደ ማይሞን የጻፈው የአይሁድ ሃይማኖት ውሳኔ ።

ሙሴ ወልደ ማይሞን ፩ሺህ፻፳፯—፩ሺህ፻፺፯ ዓ. ም. የኖረ ታላቅ የአይሁድ ሃይማኖት መምህርና የትርጉም መጽሐፍ ደራሲ ነበረ ። ፲፫ቱ የሃይማኖት አዕማድ በሚለው አርእስት የሚከተለውን ጻፈ፤ በአንቀጽ ፩—፭ የእግዚአብሔርን መኖር፤ በአንቀጽ ፮—፱ የእግዚአብሔርን መገለጥ፤ በአንቀጽ ፲—፲፫ የእግዚአብሔርን እገዛዝ ያስረዳል ።

«፩ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ እርሱ ለተፈጠረው ሁሉ ፈጣሪና መሪ እንደሆነ፤ ብቻውንም ሆኖ የተሠራውን ሁሉ የሠራው፤ የሚሠራውና ወደፊት የሚሠራው እንደሆነ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፪ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ እርሱ አንድ እንደሆነ፤ የትምቢሆን የእርሱን አንድነት የመሰለ እንደሌለ፤ ብቻውን ሆኖ የነበረ፤ ያለና ወደፊት የሚኖር አምላካችን እንደሆነ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፫ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ አካል እንደሌለው፤ በግዙፍነት የተወሰነ እንዳይደለ፤ በጭራሽም መልክ እንደሌለው በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፬ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ እርሱም መጀመሪያውና መጨረሻው እንደሆነ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፭ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ ለእርሱ ብቻ መጸለይ እንደሚገባ፤ ከእርሱ በቀር ሌላ መጸለይ እንደማይገባ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፮ የነቢያት ቃሎች ሁሉ የታመኑ እንደ ሆኑ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፯ ለመምህራችን ለሙሴ ሰላም ይሁንለት፤ የእርሱ ትንቢት የታመነ እንደሆነ፤ ለቀደሙትና በኋላው ለመጡት ነቢያት ራስ እንደሆነ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፳ ለመምህራችን ለሙሴ ሰላም ይሁንለት፤ አሁን በእጃችን የሚገኘው አሪት በሙሉ ለእርሱ የተሰጠ እንደሆነ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፷ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ ይህ አሪት እንደማይለወጥ፣ ከእርሱም ሌላ አሪት እንደማይሾጥ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፲ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ ብቻውን ልባቸውን የሠራ፣ ሥራቸውንም ሁሉ የሚያስተውል እርሱ ነው እንደሚል፣ እርሱ የሰዎችን አድራጎት ሁሉና አሳባቸውን ሁሉ እንደሚያውቅ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፲፩ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ ትእዛዛቱን ለሚጠብቁ መልካሙን እንደሚሰጥ፣ ትእዛዛቱንም የሚተላለፉትን እንደሚቀጣ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።

፲፪ የመሲሔን መምጣት በፍጹም እምነት አምናለሁ፤ ምንም ቢዘገይ ከቀን ወደ ቀን እጠባበቅዋለሁ ።

፲፫ የፈጣሪ ስም የተባረከ ይሁን፤ መታሰቢያው ዘወትርና ለዘላለም ታላቅ ይሁን፤ እርሱን ደስ በሚያሰኘው ጊዜ ሙታን ሕያዋን ሆነው እንደሚነሡ በፍጹም እምነት አምናለሁ ።
እግዚአብሔር ሆይ፣ ማዳንህን እጠባበቃለሁ ። »

ምዕራፍ ፫ ።

የእስልምና መሠረት ።

ክርስቲያኖች የክርስትና መገኛ እናት የሆነውን የአይሁድን ሃይማኖት ማወቅና ማከበር ይገባቸዋል ። የእስላም ሃይማኖት ግን የተለየ ነውና የአይሁድ የክርስቲያንም ሃይማኖት እናት ወይም ልጅ ተብሎ ሊጠራ አይችልም ። ሆኖም ከአይሁድና ከክርስቲያን ሃይማኖት ውሳኔዎች ጋር እንዲነጻጸር የእስልምናን መሠረት በአጭሩ ጽፈንዋል ።

«የእስልምና የእምነት መሠረቶች ሰባት ናቸው፡

፩፡ በአላህ አንድነት ማመን፤

፪፡ በእርሱ መላእክት ሁሉ ማመን፤

፫፡ በእርሱ መጻሕፍት ሁሉ ማመን፤

፬፡ በእርሱ ነቢያት ሁሉ ማመን፤

፭፡ በትንሣኤ ቀን ማመን፤

፮፡ በፍርድ ቀን ማመን፤

፯፡ የምናደርገውን ሁሉ የምናደርግበት ኃይል ከአላህ የመነጨ እንደሆነና ኃይሉ የእርሱ ቢሆን በምናደርገው ሁሉ ኃላፊነት የራሳችን እንደሆነ ማመን ።

የእስልምና መሠረታውያን ሕጎች አምስት ናቸው፡

፩፡ ከአላህ በቀር አምላክ የለምና መሐመድ መልእክተኛው ነው ብሎ መናገር፤

፪፡ በቀን አምስት ጊዜ በተወሰኑ ጊዜያት መጸለይ፤

፫፡ ለሙሉ ዓመት ሀብት ሆኖ ከተቀመጠው ወርቅና ብር አንድ ዓርባኛውን አንሥቶ ለታወቁ ድኆች መስጠት (ዘካት)፤

፬፡ ረመዳን በተባለው ወር በቀን ሁሉ መጸም፤

፭፡ የሚቻል ከሆነ በሕይወት ዘመን ውስጥ አንድ ጊዜ ወደ መካ መሔድ (ሃጂ) ። »

የአላህ መላእክት ሲል እነርሱ ጁብሪል (ገብርኤል)፣ ሚካኤል (ሚካኤል)፣ እስራፊል (ሱራፊል)፣ ዕዝራኤል ደግሞም ብዙ ሌሎች ናቸው ።

የአላህ መጻሕፍት ሲል እነርሱ ተውራት (ብሉይ ኪዳን)፣
ዘቡር (መዝሙር ዳዊት)፣ ኢንጂል (አዲስ ኪዳን)፣ ቅዱስ ቍርዳንም
ናቸው ። በእውነተኛው መልክ የሚገኘው ግን ቍርዳን ብቻ ነው
ይላሉ ።

የአላህ ነቢያት ሲል ዋነኞቹ አዳም፣ ኖሳ፣ ኢብራሂም (አብር
ሃም)፣ ሙሳ (ሙሴ)፣ ኢሳ (ኢየሱስ)፣ መሐመድም ናቸው ። ከሁሉ
ብልጫ ያለው መሐመድ ነው ይላሉ ።

ምዕራፍ ፬ ።

በሐዋርያት ዘመን የክርስትና ትምህርት ።

የክርስቲያን መታወቂያ ምን ጊዜም አንድ ነው ። ሰው ሁሉ
ከአባት ከእናት ይወለዳል፤ ክርስቲያን ሁሉ በኢየሱስ ክርስቶስ
አምኖ የመንፈስ ቅዱስን ስጦታና መሪነት ተቀብሎ ዳግም የተወ
ለደ፣ የእግዚአብሔርንም ልጅነት የወረሰ ነው ። (ዮሐ. ፫ ቀ. ፩-፳፩፣
ሮሜ ፮፣ ኤፌ. ፩ ቀ. ፲፭—፪ ቀ. ፳፪) ።

ሆኖም የክርስትና ትምህርት የቀና እንዲሆን ከጊዜ ወደ ጊዜ
የክርስቲያን መሪዎችና ሊቃውንት የሃይማኖት ውሳኔዎችን ወስነ
ዋል ። ከሁሉም የታወቀው የኒቅያ ውሳኔ ነው ። ነገር ግን በሐዋ
ርያት ዘመን አጫጭር የሃይማኖት መግለጫ ውሳኔዎች ይታወቁ
ጀመር ። ተጠማቂዎች በተጠመቁበት ጊዜ «ኢየሱስ ጌታ ነው»
እያሉ በኢየሱስ ማመናቸውንና ለሌላ ጌታ አለመገዛታቸውን ያረ
ጋግጡ ነበር (፩ ቆሮ. ፲፪ ቀ. ፩-፫፣ ዮሐዋ. ፲፱ ቀ. ፳) ።

ሐዋርያት ክርስቶስ አድኖናል፣ ወንጌልን አድምጣችሁ እመኑ
ብለው ሲያውጁ ነበር፤ ቃላቸውም በግሪክ ቋንቋ ኪሪግማ (ዐዋጅ)
ተባለ (፩ ቆሮ. ቀ. ፲፰-፳፭፣ ዮሐዋ. ፲፮ ቀ. ፳፱-፴፬) ። ደግሞም አምና
ችሁ እንደሆነ በቅዱስ ኑሮ ተመላለሱ ብለው ምእመናንን ያስተ
ምሩ ነበር፤ ይኸውም ዲዳኪ (ትምህርት) ተባለ (፪ ጢሞ. ፬ ቀ. ፩-፭፣
፩ ጴጥ. ፩ ቀ. ፲፫-፳፩) ።

ቅዱስ ጳውሎስም እግዚአብሔር እየገለጠለት እንጂ እየፈጠረ
አልጸፈም (ገላ. ፩ ቀ. ፲፩-፲፯)፤ ደግሞም ከሐዋርያትና ከሌሎች
ምእመናን አፍ ጨምሮ ተማረ(ገላ. ፩ ቀ. ፲፰-ም. ፪ ቀ. ፲) ። እንግዲህ
የጳውሎስን መልእክቶች ስናነብ፤ ጌታችን፣ ሐዋርያትና ሌሎች
ምእመናን የተናገሩትን ቃላት፣ የዘመሩትን መዝሙር፣ ያስተማሩ
ትን ግብረ ገብነት እናገኝበታለን፤ የጋራ ቅርስና ትውፊት ነበረ ።
፩. ሐዋርያት ያስተላለፉት ቃል (ፓራዶሲስ) ።

ጳውሎስ የተቀበልሁትን ሰጠኋችሁ ብሎ በ፩ ቆሮ. ፲፮ ቀ. ፫-፳
የክርስቶስን ትንሣኤ የመሰከሩትን ዘርዘሮአል፤ በ፩ ቆሮ. ፲፩ ቀ.
፳፫-፳፮ የጸሎተ ሐሙስን ነገር ገልጦ ተናግሮአል ። ከሐዋርያትም

ከጌታም ተቀብሎ ነገሩን ለምእመናን እንዳስተላለፈ አመለከተ ።
እንዲሁ ፩ ቆሮ. ም. ፲፩ ቀ. ፪፤ ፪ ተሰ. ፪ ቀ. ፲፭ ተመልከት ።
፪. የሃይማኖት መግለጫ ውሳኔ ።

በሮሜ ፩ ቀ. ፫-፬ ጳውሎስ ከሃይማኖት ውሳኔ የጠቀሰ ይመስላል፤
« ይህ ወንጌል ስለ ልጁ ነው፤
በሥጋ ከዳዊት ዘር የተወለደ፤
እንደ ቅድስና መንፈስ ከሙታን በመነሣቱ ምክንያት፤
በኃይል የእግዚአብሔር ልጅ ሆኖ የተገለጠ ነው። »

እንዲሁም ሮሜ ፲ ቀ. ፰-፱፤
«ኢየሱስ ጌታ ነው ብለህ በእፍህ ብትመስክር፤
እግዚአብሔር ከሙታን አስነሣው ብለህ ብታምን ትድናለህ » ይላል ።
(ደግሞም ፩ ቆሮ. ፲፪ ቀ. ፰፤ ፪ ቆሮ. ፱ ቀ. ፭-፮፤ ተመልከት) ።
፫. የክርስቲያን መዝሙሮች ።

በሐዋርያት ዘመን ምእመናን እንደ ዘመሩ የታወቀ ነው (ቂላ. ፫ ቀ. ፲፯) ፤ ከመዝሙረ ዳዊት ሳይዘምሩ አልቀሩም ፤ እንዲሁም የራሳቸውን መዝሙሮች ጸፉና ቅዱስ ጳውሎስ እነዚህን መዝሙሮች የጠቀሰ ይመስላል ።

ለምሳሌ ኤፌ. ፭ ቀ. ፲፱ «ስለዚህ ይላል» ብሎ ይጀምራል፤ ሆኖም ቃሉ ከብሉይ ኪዳን አልተጠቀሰምና

«አንተ የምትተኛ ንቃ፤
ከሙታንም ተነሣ፤
ክርስቶስም ያበራልሃል » ሲል ቃሉ የመዝሙር ቃል የሆነ ይመስላል ።

እንዲሁም ፊል. ፪ ቀ. ፯-፲፩፤
«፩፤ እርሱ በእግዚአብሔር መልክ ሲኖር ሳለ፤
ከእግዚአብሔር ጋር መተካከልን፤
መቀማት እንደሚገባ ነገር አልቈጠረውም ።

፪፤ ነገር ግን የባሪያን መልክ ይዞ፤
በሰውም ምሳሌ ሆኖ፤
ራሱን ባዶ አደረገ ።
፫፤ በምስሉ እንደ ሰው ተገኝቶ፤
ራሱን አዋረደ፤

ለሞትም የታዘዘ ሆነ፤
(ይኸውም የመስቀል ሞት እንኳ!) ።

፬፤ በዚህ ምክንያት ደግሞ እግዚአብሔር ከፍ ከፍ አደረገው፤
ከስምም ሁሉ በላይ ያለውን፤
ስም ሰጠው ።

፭፤ ይኸውም በሰማይና በምድር ከምድርም በታች ያሉት ሁሉ በኢየሱስ ስም፤
እንዲንበረከኩ ነው፤

፮፤ ደግሞም ለእግዚአብሔር አብ ክብር፤
ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ ነው ብሎ፤
ምላስ ሁሉ እንዲመስክር ነው። ።

የእነዚህ መዝሙሮች አጻጻፍ የጳውሎስ የሆነ አይመስልምና ከሌሎች ምእመናን ተደርሰው ይሆናል ። (ደግሞም ፩ ጢሞ. ፫ ቀ. ፲፯፤ ፪ ጢሞ. ፪ ቀ. ፲፩-፲፫፤ ቲቶ ፫ ቀ. ፱-፯፤ ቂላ. ፩ ቀ. ፲፭-፭ ተመልከት) ።
፬ የጌታችን ቃላት ።

ጳውሎስ የጌታችንን ቃል ይጠቅሳል (፩ ቆሮ. ፯ ቀ. ፲፲፱ ቀ. ፲፱፤ ፲፩ ቀ. ፳፫፤ ፩ ተሰ. ፱ ቀ. ፲፭-፲፰፤ የሐዋ. ፳ ቀ. ፴፭ ። ደግሞም ፩ ቆሮ. ፯ ቀ. ፳፭ ተመልከት፤ «ስለ ደናግልም የጌታ ትእዛዝ የለኝም» ሲል የክርስቶስ ትእዛዞች የተጻፉበትን ጽሑፍ በእጁ የያዘ ይመስላል) ።

ከዚህም በላይ እኔ ክርስቶስን እንደምመስል እኔን ምስሉ ብሎ ምእመናን የጌታችንን አብነት እንዲከተሉ ያሳስባል (፩ ቆሮ. ፲፩ ቀ. ፩) ።
፭ የክርስቲያን ምእመናን አመላለስ (ፓራይነሲስ) ።

ምእመናን የእግዚአብሔር ልጆች ሆነው አባታቸውን ደስ ማስኘት ይገባቸዋልና ሐዋርያት የቅድስናን ኑሮ አስረድተው አስተማሩ (፩ ተሰ. ፱ ቀ. ፩-፱ ተመልከት) ።

አራት ዋና አርእስቶችን ይዟል ይመክሩ ነበር፤ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው፡

፩፤ ከፋታችሁን አስወግዱ፤ የክርስቶስን ነገር ልበሱ (ይዛችሁ ልመዱ) ፤

፪፤ እንደሚገባችሁ ተገዙ ፤

፫፤ ጸልዩ፤ ጽኑ፤ ትጉ ፤

፬፤ ዲያብሎስን ተቃወሙት ።

በእነዚህ አርእስተ ትምህርት ጳውሎስና ጴጥሮስ ብቻ ሳይሆኑ ሁሉም ተስማምተውባቸዋል ፡ (ይህን ለማረጋገጥ ቁላ. ፫ ቀ. ፰—፱ ቀ. ፲፪ ፤ ኤፌ. ፬ ቀ. ፳፪—፳ ቀ. ፲፰ ፤ ፩ ጴጥ. ፩ ቀ. ፩—፬ ቀ. ፲፩ ፤ ያዕ. ፩ ቀ. ፩—፬ ቀ. ፲ እንጻጽር) ፡

፮ ከብሉይ ኪዳን ጥቅስ የክርስቶስን ነገር ማስረዳት ፡

ክርስቲያኖች መሲሕ ይመጣል የሚለው ትንቢት በኢየሱስ መምጣት ተፈጽሟል እያሉ ለእይሁድ ያስረዱ ነበር ፡ በበሰጠ መጠን እንዲያስረዱአቸው የብሉይ ኪዳንን የትንቢት ቃላትን አስተዋፅኦ እንደጻፉ ይገመታል ፡ ለምሳሌ ጳውሎስ (በሮሜ ፱ ቀ. ፴፪—፴፫) ጴጥሮስም (በ፩ ጴጥ. ፪ ቀ. ፮—፰) ከኢሳይያስ ፳፰ ቀ. ፲፮ እና ከኢሳ ፷ ቀ. ፲፬ ይጠቅሳሉ ፤ ሁለቱ ብቻቸውን ሆነው ሁለቱን ጥቅሶች መርጠው ያጋጩቸው አይመስልም ፡ ስለዚህ እይሁድን ለማስተማር ከተዘጋጀ ጽሑፍ ጠቅሰዋቸው ይሆናል የሚሉ ሊቃውንት እሉ ፡

ብዙውን ጊዜ በሐዲስ ኪዳን የተጠቀሱ የብሉይ ኪዳን ማስረጃዎች እነዚህ ናቸው ፡

፩ ፡ የእግዚአብሔርን ማዳንና የመንግሥቱን መቋቋም ለማስረዳት ፡ ኢዩ. ም. ፪—፫ ፤ ዘካ. ም. ፱—፲፬ ፤ ዳን. ም. ፯ ፤ ም. ፲፪ ፡

፪ ፡ የክርስቲያን ማኅበር የእግዚአብሔር እስራኤል እንደሆነ ለማስረዳት ፡ ሆሴዕ ፡ ኢሳ. ፯ ቀ. ፩—፱ ቀ. ፯ ፤ ም. ፵ ቀ. ፩—፲፩ ፤ ኤር. ፴፩ ቀ. ፲—፴፬ ፡

፫ ፡ የእግዚአብሔር ባሪያ (አገልጋይ) መከራን ተቀባይነትና አሸናፊነቱን ለማስረዳት ፡ ኢሳ. ፵፪ ቀ. ፩—፵፬ ቀ. ፭ ፤ ም. ፵፱ ቀ. ፩—፲፫ ፤ ም. ፶ ቀ. ፱—፲፩ ፤ ም. ፶፪ ቀ. ፲፫—ም. ፶፫ ቀ. ፲፪ ፤ መዝ. ፳፩ ፤ ፴፫ ፤ ፳፰ ፤ ፻፲፯ ፡

አንዳንድ ሊቃውንት «የጌታችን ትምህርት አንድ ነው ፡ የጳውሎስ ትምህርት ሌላ ነው» እስከ ማለት ደርሰዋል ፤ ሐሰት ነው ፡ ከላይ እንዳሳየነው ጳውሎስ ከሌሎች ሐዋርያትና ምእመናን ተማረኩዚህም ይልቅ ከጌታችን ተረዳ ፡ ጳውሎስ ጴጥሮስ ያዕቆብ ሌሎችም የጋራ የክርስትናን ትምህርት ቅርስ አስተምረው አስተላለፉት ፡ ከላይ የተጠቀሰው ብቻ አይደለም ፤ ቅዱስ ጳውሎስ ስለ ጥምቀት ፡ ስለ ቀርባን ፡ ስለ መንፈስ ቅዱስ ፡ ስለ ክርስቶስ ምጽአትና ስለ ትንሣኤ ሙታን ያስተረፈው ሁሉ የራሱ ፈጠራ ሳይሆን ከጌታችን የተሰጠ ፡ ሐዋርያትም ሌሎችም ሁሉ አስተላልፈው ለእኛም ጭምር ያደረሱት ትምህርት ነው ፡

ምዕራፍ ፩ ፡

የቤተ ክርስቲያን ጉባኤዎች ፡

የኢየሩሳሌም ጉባኤ ፤

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ሰማይ ከማረጉ በፊት ሐዋርያትን ሄዳችሁ አስተምሩ ብሎ አዘዛቸው ፤ የቤተ ክርስቲያን መስፋፋት በእነርሱ ተጀመረ ፡ ሳውል (ጳውሎስ) ክርስቶስን በራእይ አየው ፤ ፲፬ ዓመት ቈይቶ በ፵፯ና በ፵፰ ዓ. ም. እንደኛ የሰብከት ጉዞን አደረገ ፡ እስከዚህ ዘመን ድረስ የእይሁድ ዘር የሌላቸው በክርስቶስ ቢያምኑ የአሪትን ትእዛዝ ይጠብቁ ፡ አይጠብቁ የማለት ክርክር ስለ ተነሣ በ፵፱ ዓ. ም. ገደማ በኢየሩሳሌም ውስጥ አንድ ጉባኤ ተደረገ ፡

ታሪኩ በሐዋርያት ሥራ ምዕራፍ ፲፭ ተጻፈና ውሳኔው እንደሚከተለው ነው ፡

«ለጣዖት ከተሠዋ ፡ ከደምም ፡ ከታነቀም ፡ ከዝሙትም ትርቁ ዘንድ ከዚህ ከሚያስፈልገው በቀር ሌላ ሸክም እንዳንጭንባችሁ እኛና መንፈስ ቅዱስ ፈቅደናል ፡»

ይህም ማለት ለጣዖት ከተሠዋ ምግብ (ዘሌዋ. ፲፯ ቀ. ፳—፱) ፡ ከምንዝርናና ካልተፈቀደ ጋብቻ (ዘሌዋ. ፲፰) ፡ ደሙ ያልፈሰሰውን ሥጋ ከመብላት (ዘሌዋ. ፲፯ ቀ. ፲—፲፮) እንዲርቁ ማለት ነው ፡

ምእመናን የሆኑ እይሁድና አሕዛብ በልዩ ልዩ ባህላቸው ምክንያት እንዳይቀያየሙ ይህ መሪ ቃል ተጻፈላቸው ፡

ሮማውያንም ፡ ክርስቲያኖች ቁጣርን አያመልኩም እያሉ ከሐዲዎችና የመንግሥት ጠላቶች እንደሆኑ እስመስለው አሳደዱአቸው ፤ ይህ መሰደድ የዘወትር ቢሆን ስንኳ ፡ ዘመን ሰማዕታት በተባለ በነመክስምያኖስና በነዲዮቅልጥያኖስ ዘመን በረታ (፪፻፸፮—፲፻፩ ዓ. ም.) በዚህ ዘመን ውስጥ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ አልተሰበሰበም ፤ በኋላ ግን መናፍቃን በተነሡ ቀጥር ሊቃውንት ተሰብስበው ትምህርታቸውን ይመረምሩ ነበር ፡ የሃይማኖት አወራረስና አጠባበቅ ነገር በሥርዓተ ቅዳሴ ምዕራፍ ፫ አንቀጽ ፳፩—፳፭ ተጻፈ ፡

አሥራ አምስት ነቢያት ፡

አሥራ ሁለት ሐዋርያት (ማር. ፫ ቀ. ፲፫—፲፱) ፡

ሰባ ሁለት አርድኦት (ሉቃ. ፲ ቀ. ፩) ፡

ወንጌላዊ ሐዋርያና ሰማዕት የሆነ ማርቆስ ፡

ሳዊሮስ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ አትናቴዎስ ፡ ዮሐንስ አፈ ወርቅ ፡

ቄርሎስ ፡ ጎርጎርዮስና ባስልዮስ ።

አርዮስን ለማውገዝ በኒቅያ የተሰበሰቡ ፫፻፲፰ ሊቃውንት ፡

መቅዶንዮስን ለማውገዝ በቀስተንጥንያ የተሰበሰቡ ፻፶ ሊቃው

ንት፤ ንስጥሮስን ለማውገዝ በኤፌሶን የተሰበሰቡ ፪፻ ሊቃውንት፤

እነዚህም የሃይማኖት ጠባቂዎች ናቸው ይላል ።

የኒቅያ ጉባኤ ፤

በ፫፻፲፮ ዓ. ም. (በ፫፻፳፭ እ. ኤ. አ) ፫፻፲፰ ሊቃውንት በኒቅያ ተሰበሰቡ ። የጉባኤው ምክንያት የአርዮስ ትምህርት ነበረ፤ እርሱም ኢየሱስ አምላካዊ ፍጡር የሆነ፤ ከእግዚአብሔር ያነሰ ነው ብሎ አስተማረ ።

የጉባኤው ሰብሳቢ ንጉሠ ቄስጠንጢኖስ ነበረ፤ እርሱም ከቀንስጣና ከቅድስት እሌኒ የተወለደ፤ ከ፪፻፲፰—፫፻፳፱ ዓ. ም. የነገሠ ክርስቲያን ቄሣር ነው ። አፈ ጉባኤው ቅዱስ አትናቴዎስ ነበረ፤ እርሱም ፪፻፲፰—፫፻፳፭ ዓ. ም. የኖረ ፡ የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት የሆነ ነው ።

እነዚህ ሊቃውንት የአርዮስን ነገር ሰምተው ፡ እግዚአብሔር ወልድ ጥንት ተወለደ እንጂ ፍጡር አይደለም ፡ በመለኮታዊ ባሕርይ ከእግዚአብሔር አብ ጋር አንድ ነው ብለው አርዮስን አወገዙት፤ (ንዚኑ ሀላዌሁ ለአብ ምስለ ወልዱ ፡ ቅዱሴ ሠለስቱ ምዕት ፲፮ ፡ የአብን ከልጁ ጋር ሀላዌውን እንናገራለን) ። የቀና ሃይማኖት አንዲታወቅ ሊቃውንት የሚከተለውን ውሳኔ ጻፉ ፡

«የሚታየውንና የማይታየውን ሁሉ በፈጠረ ፡ አንድ አምላክ በሚሆን ፡ ሁሉን በሚገዛ በእግዚአብሔር አብ እናምናለን ።

ከአብ ሀላዌ በሆነ ፡ ብቻውን ሆኖ በተወለደ ፡ የአብ ልጅ በሚሆን ፡ በአንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እናምናለን፤ እርሱም ከእውነተኛ አምላክ የተገኘ አምላክ ፡ ከብርሃን የተገኘ ብርሃን የሚሆን ፡ የተፈጠረ ያይደለ የተወለደ ፡ በሀላዌው ከአብ ጋር አንድ ፡ የሆነ ፡ በሰማይና በምድር ያለው ሁሉ በእርሱ በኩል የተፈጠረ ነው ።

ስለ እኛ ስለ ሰዎች ፡ እኛንም ለማዳን ወረደ ፡ ሥጋን ለበሰ ፡ ሰውም ሆነ ፡

መከራን ተቀበለ ፡

በሦስተኛው ቀን ተነሣ ፡

ወደ ሰማይ ዓረገ ፡

በሕያዋንና በሙታን ይፈርድ ዘንድ ይመጣል ።

በመንፈስ ቅዱስ እናምናለን ።

ከዚህም ጨምረው የአርዮስን ወገኖች አወገዙ ።

«እመቦ ዘይቤ ሀሎ ዘመን ወመዋዕል እምቅድመ ልደቱ ለወልድ እንዘ ኢህሎ ውእቱ ፤ (ከመወለዱ በፊት ወልድ የሌለበት ዘመን ነበረ የሚል ቢኖር) ፤

ወእምዝ ኮነ እንዘ ኢኮነ ፤ (ካልሆነበት ጊዜ በኋላ ሆነ የሚል ቢኖር) ፤

አው ዘይቤ እስመ እምካልእ አካል ውእቱ ፤ አው እምካልእ ሀላዌ ፤ (ወይም ከልዩ አካል ፡ ከልዩ ሀላዌ የሆነ ነው የሚል ቢኖር) ፤

አው ዘይቤ እስመ ውእቱ ይማስን ፡ ወይትዌለጥ ፤ (ወይም በስባሽ ተለዋዋጭም ነው የሚል ቢኖር) ፤

ሐዋርያዊ ቤተ ክርስቲያን አውግዟቸዋል ። »

ሆኖም የአርዮስ ትምህርት ዕለቱን የጠፋ አልነበረምና የቀስጥንጥንያ ጉባኤ እስከሚሰበሰብ ድረስ ክርስቲያኖች የተባሉ የክርስቶስን አምላክነት እያረጋገጡና ተከፍለውም እየካዱ ሲፋጁ ይኖሩ ነበር ።

የኒቅያ ጉባኤ የታላላቅ ጉባኤዎች መጀመሪያ ነበረ ፤ ከፊትና ከኋላ ንዑሳን ነበሩ ፡ ቀጥራቸውም ከፍትሐ ነገሥት መቅድም ላይ እንደ ተጻፈ ነው ።

፩ ፤ ዕንቆራ (፫፻፮ ዓ. ም. ፱) ፡ ፈርተው ስለ ካዱ ምእመናን ።

፪ ፤ ቅርጣግና ፡ ስለ ጋብቻና ስለ ካህናት ።

፫ ፤ ግንግራ (፫፻፴፯ ዓ. ም.) ፡ ማግባትና ሥጋን መብላት ርኩስ ነው ብለው ስለ ተሳሳቱ ።

፬ ፤ አንጾኪያ ፡ ስለ ክህነት ፡ ደግሞ ጳውሎስ ሳምሳጢ ክርስቶስ ሰው ብቻ ነው ብሎ ስለ ተነሣ ።

፩፤ኒቅያ ፡ ከላይ እንደተጻፈው ።

፪፤ሎዶቅያ ፡ ስለ ከህነት ፡ ስለ ብሕትውና ፡ ስለ ጋብቻ ።

፫፤ስርድቅያ (፫፻፴፭ ዓ. ም.) ፡ የኦርዮስን ነገር አንተወውም ብለው ስለ ተበግበው ሰዎች ።

የእነዚህ ጉባኤዎች ውሳኔዎች በመጽሐፈ ሲኖዶስ ውስጥ ተጽፈው ይገኛሉ ።

የቅስጥንጥንያ ጉባኤ ፤

ቀዳማዊ ቴዎዶሶስ በነገሠ በ፫፻፸፬ ዓ. ም. (በ፫፻፹፩ እ.ኤ.አ.) ፪፻ ሊቃውንት በቅስጥንጥንያ ተሰበሰቡ ፤ አፈ ጉባኤው የአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት ሚልጥዮስ ነበረ ።

የጉባኤው ዋና ምክንያት ሦስት ነበረ ፤

፩፤ የኦርዮስ ትምህርት አልጠፋም ነበርና ሊቃውንት የኒቅያን ሃይማኖት አጸኑት ።

፪፤ የቅስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳሳት መቅዶንዮስ « መንፈስ ቅዱስ የአብና የወልድ ህላዌን (ባሕርየ መለኮትን) ተሳታፊ አይደለም ፤ እንደ ሊቀ መላእክት ነው » ብሎ አስተማረ ። ሊቃውንት አይሆንም ብለው ከኒቅያ ሃይማኖት ውሳኔ መጨረሻ ላይ በመንፈስ ቅዱስ እናምናለን ከሚለው በኋላ የሚከተለውን በመጨመር የመንፈስ ቅዱስን ነገር አጥልተው አስተማሩ ፤ እንዲሁም አሉ ፡

« ከአብና ከወልድ ጋር በአንድነት በሚሰገድለትና በሚመሰገን ፡ ጌታ ፡ ሕይወትን ሰጪ በሚሆን ፡ ከአብ በሠረፀ ፡ በነቢያትም አፍ በተናገረ ፡ በመንፈስ ቅዱስ እናምናለን ።

በሁሉም ዘንድ በምትሆን ፡ ሐዋርያት በሰበሰቧት ፡ በአንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እናምናለን ።

ሰጋጢአትም ሥርየት በምትሆነው በአንዲት ጥምቀት እናምናለን ። የሙታን ትንሣኤንና ፡ የሚመጣውን ዓለም ሕይወት ፡ በተሰፋ እንጠባበቃለን ። »

፫፤ የሎዶቅያ ጳጳስ አቡሊናርዮስ « እግዚአብሔር ወልድ ከአብ ጋር ትክክል ነው ፤ ነገር ግን ከቅድስት ድንግል ማርያም ሥጋን

በነሣ ጊዜ ነፍስና አእምሮ የሌለውን ሥጋ ለበሰ ፡ ለዚሁም ሥጋ መለኮቱ ነፍስና አእምሮ ሆነው » እያለ አስተምሮ ነበር ። ሊቃውንት ግን « እንዲህ ከሆነ ሰውነቱ ጉደሎ ነውና አይሆንም ፤ ክርስቶስ ቃለ እግዚአብሔር ከድንግል ማርያም ከነፍስዋ ነፍስን ከሥጋዋ ሥጋን ነሣ » ብለው አወገዙት ።

ከዚህም በላይ ሰባልዮስ የቅድስት ሥላሴን ነገር አደፋርሶ ስላስተማረ የቅስጥንጥንያ ጉባኤ አወገዘው ይባላል ፤ እንጂ ታሪኩ የተረጋገጠ አይደለም ። ሆኖም ትምህርቱ የታወቀ ነው ።

« እግዚአብሔር ፤ አብም ሆኖ የሚሠራበት ጊዜ አለ ፤ ወልድም ሆኖ የሚሠራበት ጊዜ አለ ፤ መንፈስ ቅዱስም ሆኖ የሚሠራበት ጊዜ አለ » እያለ ልዩ አካልነታቸውን አፈረሰ ።

የኤፌሶን ጉባኤ ፤

ዳግማዊ ቴዎዶሶስ በነገሠ በ፬፻፳፫ ዓ. ም. (በ፬፻፴፩ እ. ኤ. አ.) ፪፻ ሊቃውንት በኤፌሶን ተሰበሰቡ ፤ አፈ ጉባኤው የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ቄርሎስ ነበረ ።

የጉባኤው ዋና ምክንያት ሁለት ነበረ ፡

፩፤ የቅስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳሳት ንስጥሮስ እንዲህ ብሎ አስተማረ ፤ « ቃል ሥጋ ከመሆኑ በፊት የእግዚአብሔር ልጅ ነው ፤ ከአብ ጋር አንድ መለኮት አለው ። ከቅድስት ድንግል ማርያም ሥጋን በነሣ ጊዜ ለነሣው ሥጋ የሰው ባሕርይና የሰው አካል ነበረው ። እንግዲህ ሁለት አካል ፤ አንዱ በእግዚአብሔር ልጅነቱ ፤ አንዱም በማርያም ልጅነቱ ነበረው ። እመቤታችን ማርያም የክርስቶስ እናት ናት እንጂ ወላዲተ አምላክ መባል አይገባትም ። »

የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ቄርሎስ ግን ይህን ትምህርት የሚቃወም ጽሑፍን አዘጋጅቶ ነበርና ንስጥሮስ ተወገዘ ። ቄርሎስ እንዲህ አለ ፤

« ክርስቶስ አምላክ ከሆነ ቅድስት ድንግል ማርያም ወላዲተ አምላክ መባል ይገባታል ፤ እናቱ ናትና ። ክርስቶስ አንድ ነውና ፤ ከተዋሐዱ በኋላ ህላዌያቱ ሁለት ናቸው ፤ ወይም ሥጋው ይህን አደረገ የእግዚአብሔርም ቃል ሌላን አደረገ ብሎ ክርስቶስን የሚከፍል ቢኖር የተወገዘ ይሁን ። »

ይህን የመሰለውን በብዙ ጸፈና ጽሑፉ በመጽሐፈ ሃይማኖተ አበው ውስጥ (በተለይም በ፲፱ቱ አንቀጽ በተጻፈ ቃለ ውግዘት) ፡ ይገኛል ።

፪ ፡ ጳጳሳዊነት (ፈላጎስ) ፡ የተባለ መነኩሴና ተከታዮቹ እንዲህ ብለው አስተማሩ ፤

«ሀ. አዳም ኃጢአትን ባይሠራ ስንኳ ይሞት ነበር ።

ለ. በአዳም ኃጢአት የተጐዳ አዳም ብቻ ነው ።

ሐ. ሰው ሁሉ ከአዳም የወረሰው የኃጢአት ጉድፍ የለም ።

መ. ወንጌል ሰውን ወደ ሰማይ እንደሚመራ አሪት ደግሞ ሊመራው ይችላል ።

ሠ. ክርስቶስ ሳይመጣ ስንኳ ሰው ሁሉ ያለ ኃጢአት ለመኖር ይችላል ነበር ።»

እነ ቅዱስ አውግስጢኖስ ይህን ትምህርት አትተው በጽሑፍ ተቃውሞትና ጳጳሳዊነት ራሱ ከሞተ በኋላ የኤፌሶን ሊቃውንት የጳጳሳዊነትን ትምህርት የሚያስተምር የተወገዘ ይሁን አሉ ። አውግስጢኖስ እንዲህ አለ ፡

«ሰው ሁሉ በአዳም ምሳሌ ተወልዶአልና በኃጢአት ተረግዞ ይወለዳል (ሮሜ ፭ ቀ. ፲፪—፳፩) ። ከኃጢአት ዝንባሌ ውርስ የሚያንጸው የእግዚአብሔር ጸጋ ነውና ያለዚህ ሰው የሚገባውን ሊያደርግ አይችልም (ኤፌ. ፪. ቀ. ፩—፲፩) ። አሪት ወደ ክርስቶስ የሚመራ ነው እንጂ ሰውን ሕያው ለማድረግ የሚችል አይደለም (ገላ ፫ ቀ. ፳፩—፳፱) ።»

የኬልቄዶን ጉባኤ ።

የቀስጥንጥንያ የአንዱ ገዳም አበ ምኒት የነበረ አውግኪ እንዲህ ሲል አስተምሮ ነበር ፡

«ቃለ እግዚአብሔር ከድንግል ማርያም ሰውነትን በነሣ ጊዜ አምላክነቱ እውነቱን ዋጠው ፤ መለኮትና ሥጋ ሳይገናኙ ባሕርያቸው ለየብቻ ነበረ ፤ ከተዋሐዱ በኋላ ግን ሰውነቱ ጠፋ ።»

በ፬፻፵ ዓ. ም. በቀስጥንጥንያ የነበሩ ሊቃውንት ይህን ትምህርት መርምረው ፈረዱበት እንጂ ፍጅጅቱ አላለቀም ። እንግዲህ የሮም ሊቀ ጳጳሳት ልዮን መልሱን (ጦማረ ልዮንን) እንዲህ ሲል አቀረበ ፡

«በክርስቶስ በአንዱ አካል የአምላክነት ህላዌና የሰውነት ህላዌ ተገናኝተው ሳይደባለቁ (እንበል ቱሳሌ) ይኖራሉ ። ለየህላዌው የራሱ ግብር አለው ። አካልነቱ የሚጸና በሁለቱ ህላዌ ነው እንጂ በአንዱ አይደለም ። ክርስቶስ ከመወለዱ በፊት (ከትስብእት በፊት) ሁለት ህላዌ ነበረው ወይም ከተወለደ በኋላ አንድ ህላዌ ብቻ ነበረው ማለት አይገባም ።»

ብዙ ክርክር ስለ ተነሣ መርቅያን በነገሠ በ፬፻፵፬ ዓ. ም. በ፬፻፶፩ እ-ኤ-አ) በኬልቄዶን ጸጂዎች ኤጲስ ቆጶሳት ተሰበሰቡ ። ልዮን በመንግሥት በንጉሥም ተደገፈ ።

ዲዮስቆሮስና ተከታዮቹ ተቃውሞት ።

ሊቃውንት «ክርስቶስ ከሁለት ህላዌያት ነው እንበል» ብለው ወደ መስማማት ተቃረቡ ፤ ሆኖም የሮም መልእክተኞች «የክርስቶስ ህላዌያት ሁለት ናቸው ማለት ይገባል» አሉ ። ዓላማቸው የአውግኪን ነገር ማጥፋት ሲሆን ሳለ ፍሬ ነገሩ የክርስቶስን አንድነት (ዋሕድናውን) ማፈራረቅ ሆነ ። እነ ዲዮስቆሮስ ግን አይሆንም አሉ ፤ ነገር ግን ዛሬም ቢሆን ከኢትዮጵያ ከግብፅ ከሕንድ ከሶርያ ከአርመን አብያተ ክርስቲያናት በቀር ሌሎች ክርስቲያኖች የኬልቄዶንን ውሳኔ ተቀብለውታል ።

የኬልቄዶን ውሳኔ እንዲህ ነው ፤

«ተሊወነ እንክ አበዊነ ቅዱሳን ንሚህር ኩልነ ኅቡረ ፡ ከመ ይደሉ ይትአመኑ በአሐዱ ከመ ወልድ ወእግዚእነ ኢየሱስ ክርስቶስ ።

ወውእቱ ፍጹም በመለኮት ፡ ወፍጹም በትስብእት ።

አምላክ ዘበአማን ፡ ወሰብእ ዘበአማን ዘውእቱ እምነፍስ ነባቢት ወእምሥጋ ።

ኅቡረ ህላዌ ምስለ እብ/ በመለኮቱ ፡ ወውእቱ ኅቡረ ህላዌ ምስሌነ በትስብእቱ ።

ዘተመሰለ ኪያነ ዘእንበል ኃጢአት ባሕቲታ ።

ዘተወልደ እምአብ እምቅድመ ዓለም በመለኮቱ ፡

ወበትስብእቱስ ተወልደ በደኃሪ መዋዕል በእንቲአነ ወበእንተ መድኃኒትነ አማርያም ድንግል ወላዲተ አምላክ ።

ወይደሉ ይትአመኑ ከመ አሐዱ ወውእቱመ ክርስቶስ እግዚእ ወልድ ዋሕድ በክልኤ ባሕርያት ፡

ዘእንበለ ቱሳሔ ወኢውላጤ ፡ ዘእንበለ ፍልጠት ወኢቡዓዴ ፤ እንዘ ኢይጠፍእ ፍልጠተ ባሕርያት በእንተ ተዋሕዶቶሙ ወባሕቱ እንዘ ይትወቀቡ ዘዘዚአሆሙ በክልኤ ባሕርያት ወእንዘ ይከውኑ (ወከዊኖሙ) አሐደ አካለ ወአሐደ ህላዌ ፤ ኢንፋቅ ወኢከፋል ለጎበ ክልኤ አካለት ፡

አላ አሐዱ ከመ ወልድ ዋሕድ እግዚአብሔር ቃል እግዚእ ኢየሱስ ክርስቶስ ።

በከመ ቀዲሙ መሀሩነ ነቢያት

ወለሊሁ ክርስቶስ እግዚእ መሀረነ

ወተወፈይናሁ እምተአምናተ ሃይማኖት ዘአበዊነ ። »

ትርጓሜው እንዲህ ነው ፡

«እንግዲህ ሁላችን በአንድ ልብ ሆነን ቅዱሳን አባቶቻችንን ተከትለን በማይለወጥ በአንዱ ልጅና በጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ሊታ መኑ እንደሚገባ እናስተምራለን ።

በመለኮት ፍጹም ነው ፡ በሰውነትም ፍጹም ነው ።

በእውነት አምላክ ነው ፡ በእውነትም ከነባቢት ነፍስና ከሥጋ የሆነ ሰው ነው ።

በመለኮቱ ከአብ ጋር ህላዌው አንድ ነው ፡ በሰውነቱም ከእኛ ጋር ህላዌው አንድ ነው ።

ከኃጢአት በቀር እኛን የመሰለ ፤

በመለኮቱ ቅድመ ዓለም ከአብ የተወለደ ፤

በኋለኛው ዘመን ግን በሰውነቱ ስለ እኛ ፡ እኛንም ለማዳን አምላክን ከወለደች ከድንግል ማርያም ተወለደ ።

መደባለቅ ፡ መለወጥ ፡ መለየት ፡ መራራቅ ሳይኖር

በሁለት ባሕርያት የሆነ ፡

አንድ ልጅ ጌታ ክርስቶስ አንድና የማይለወጥ እንደሆነ ሊታ መኑ ይገባል ፤

ስለ መዋሐዳቸውም የባሕርያት መለየት ሳይጠፋ

አንድ አካልና አንድ ህላዌ በመሆናቸው

በሁለቱ ባሕርያት የየራሳቸው ገንዘብ ተጠብቆ ይኖራል ፤ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ቃል አንዱ የማይለ ወጥ ልጅ አንድ ነው እንጂ

በሁለት አካላት የተለየና የተከፈለ አይደለም ።

ይኸውም አስቀድሞ ነቢያት እንዳስተማሩን ፤

ራሱ ክርስቶስ እንዳስተማረንና

ከአባቶቻችን ሃይማኖት ውሳኔ እንደ ተቀበልነው ነው ። »

የምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ይህን ውሳኔና በተለይም ሁለት ባሕርያት ማለትን አንቀበለም ብለው ተለዩ ።

ከቀሩቱ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤዎች ሦስት መጥቀስ ይበቃል ፤ የግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያንና ተከታዮቹ ሁሉ እስካሁን ከተ ቈጠሩት ጉባኤዎች ሌላ በተጨማሪ የሚቀጥሉትን ጉባኤዎች እንደ ዓቢይ ጉባኤዎች ይቈጥሩአቸዋል ።

ሁለተኛ የቅስጥንጥንያ ጉባኤ ።

በ፳፻፵፭ ዓ. ም. ፲፰፻፳ ኤ.ኢ.ስ ቆጶሳት ተሰብስበው የንስጥሮስን ትምህርት ይደግፉታል በተባሉ በ፫ መጻሕፍት ላይ ፈረዱ ።

ሦስተኛ የቅስጥንጥንያ ጉባኤ ።

በ፳፻፸፫ ዓ. ም. የልዮን ወገኖች ከሚሆኑ ፪፻፹፱ ኤ.ኢ.ስ ቆጶ ላት ተሰበሰቡ ።

«የክርስቶስ የአምላክነት ፈቃድና የሰውነት ፈቃድ አንድ ናቸው» ብለው ያስተማሩ ሰዎች ስለ ተነሡ ፡ ሊቃውንት «አንድ ፈቃድ ማለት አንድ ባሕርይ ማለትን ያስከትላልና የዲዮስቆሮስን ትምህርት ይመስላል ፤ አይሆንም» አሉ ።

ሁለተኛ የኒቅያ ጉባኤ ። 5

በ፳፻፸፱ ዓ. ም. የተሰበሰቡ ሊቃውንት የአምልኮንና የጸጋን ስግደት ለይተው አስተማሩ ።

ምን ጊዜም የሃይማኖት ክርክር ተጨርሶ አላለቀም ። ለምሳሌ «መንፈስ ቅዱስ ከአብ ይሠርዛል» ከማለታቸው በላይ «ከወልድም ደግሞ ይሠርዛል» ብለው ይህን ቃል ወደ ውሳኔ ያገቡት ነበሩ ።

በዚህ ክርክር ምክንያት በጅሺህግ፤ ፡፡ ም. ገደማ ከወልድ አይሠር ፅም ያለ የግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያንና ከወልድ ይሠርፃል ያሉ የሮም ወገኖች ተለያዩ ። ቂይቶም በሌላ ወገን የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ተሳስቷል ብለው የተቃወሙት ልዩ ወገኖች ተነሡና በጠቅላላ ፕሮቴስታንት ተባሉ ።

በእውነትም በክርስቶስ ያመኑ ሁሉ አንድ ወገን፣ አንድ ማኅበር ስለሆኑ የባህል ልዩነት ፣ የአገር መራራቅ ፣ የቋንቋም መደባለቅ አንድነታቸውን ሊያስቀረው አይችልም ። ሆኖም ከቤተ ክርስቲያን ሥርዓት አለያየት የተነሣ ሁሉ በአንድነት ሊቁርቡ አይችሉምና ክርስቶስ ራሱ ወገኖቹ አንድ እንዲሆኑ እንደ ጸለየ እኛም ጸልየን የምእመናንን አንድነት ማጽናት ይገባናል (ዮሐ. ፲፮ ፣ በተለይም ቍ. ፳- ፳፫ ።)

ሐዋርያዊ ሥርዓተ ሃይማኖት ።

ተጠማቂዎች በኢየሱስ ክርስቶስ አምናለሁ ብለው ይጠመቁ ነበር ። ከዚህም በላይ የቅድስት ሥላሴ ነገር ተነገረላቸው (ማቴ. ፳፰ ቍ. ፲፰- ፳) ፤ ሐዋርያትም አስተማሯቸው (ዮሐዋ. ፪ ቍ. ፵፩-፵፪) ቂይተው የተጻፉ የሃይማኖት ውሳኔዎች የተጠማቂዎች (የንዑስ ክርስቲያን) ማስተማሪያ ሆነው ያገለገሉ ይመስላል ። የቂሣርያ ጳጳስ ቅዱስ አውሳብዮስ በኒቅያ ጉባኤ እንዲህ አለ ፤

«ንዑስ ክርስቲያን ሆነን በተማርንበት ጊዜና በተጠመቅንበት ጊዜ ከቀደሙን ኤጲስ ቆጶሳት እንደ ተቀበልነው እንዲሁም እምነን የሃይማኖታችንን ሥርዓት አቅርበንላችኋል።»

እንዲሁም ዛሬ በመጽሐፈ ክርስትና «ወእምዝ ይጼሊ ካህን ጸዋትው በእንተ ሰላም ወበእንተ ጳጳስ ወማኅበር ፤ ወጸሎተ ሃይማኖት» ይላል ።

ሐዋርያት የወንጌልን ዐዋጅ (ኪሪግማ) ተናገሩና ቃላቸው የሚከተለውን የመሰለ ነበረ ፤

«ትንቢት ተፈጸመ፤ መሲሐ መጥቶአልና አዲሱ ዘመን ተጀመረ ። እርሱም ከዳዊት ዘር ተወለደ ።

በብሉይ ኪዳን ውስጥ እንደ ተጻፈ ፣ በሦስተኛው ቀን ተነሣ ። የእግዚአብሔር ልጅና የሕያዋንም የሙታንም ጌታ ሆኖ በእግዚአብሔር አብ ቀኝ በክብር እንደ ተቀመጠ ነው ።

የሰው ፈራጅና መድኃኒት ሆኖ ዳግመኛ ይመጣል ።»

ከዚህም በላይ ሐዋርያት ራሳቸው የሃይማኖትን ውሳኔ ተናገሩ የሚል ታሪክ አለ ፤ እንዲህም ይላል ፡

«ጌታ ከዓረገ በኋላ በአሜሪኛው ቀን መንፈስ ቅዱስን ላከላቸው ፤

የሃይማኖትንም ሥርዓት ተናገሩ ።

ጴጥሮስ «ሁሉን በሚችል ፣ ሰማይንና ምድርን በፈጠረ በእግዚአብሔር አብ አምናለሁ» አለ ።

እንድርያስ « ብቻውንም ጌታችን የሆነ በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ » አለ ።

ያዕቆብ « በመንፈስ ቅዱስ የተፀነሰ ፡ ከማርያም ድንግል የተወለደ » አለ ።

የሐንስ « በጲላጦስ ጴጌጤናዊ ዘመን መከራን የተቀበለ ፡ የሞተ ፡ የተቀበረ » አለ ።

ቶማስ « ወደ ሲኦል የወረደ ፡ በሦስተኛው ቀን ከሙታን የተነሣ » አለ ።

ያዕቆብ « ወደ ሰማይ ያረገ ፡ ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር አብ ቀኝ የተቀመጠ » አለ ።

ፊልጶስ « ከዚያም በሕያዋንና በሙታን እንዲፈርድ ይመለሳል » አለ ።

በርተሎሜዎስ « በመንፈስ ቅዱስ አምናለሁ » አለ ።

ማቴዎስ በአንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ፡ በቅዱሳን አንድነት አለ » ።

ስሞዶን « በሥጋ ትንሣኤ » አለ ።

ማትያስም « በዘለዓለም ሕይወት » አለ ።

ይህ ታሪክ በአቀራረቡ እውነተኛ አይመስልም ። ሆኖም ቃሉ ከሐዋርያት ትምህርት የተቀዳ ነው ፡ በአጭርም የወንጌልን ዋና ነገር ይገልጣልና እስከ ዛሬ ድረስ በብዙ አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ ይህ ውሳኔ ታውቆ ለንዑስ ክርስቲያን መማሪያ ሲያገለግል ኖሮአል ።

ወደ ሲኦል ወረደ ማለትና የቅዱሳን አንድነት ማለት በአመክንዮ ዘሐዋርያት በኒቅያም ሃይማኖት ቃል ውስጥ አልተጻፉምና ከዚህ በታች በአጭሩ አብራርተናቸዋል ፡—

ክርስቶስ ወደ ሲኦል ወረደ

ብሉይ ኪዳን ሰው ሁሉ ሙቶ ወደ ሲኦል ይወርዳል ይላል ፤ ሆኖም እግዚአብሔር የሠለጠነበት ሥፍራ ነው እንጂ ከእርሱ ሥልጣን ውጭ ያለ አይደለም (መዝ. ፩፻፴፰ ቀ. ፭ ወእመኒ ወረድኩ

ውስተ ቀላይ ህየኒ ህሎከ ፤ ቀላይ ሲል ዕብራይስጡ ሲኦል ይላል ። አሞጽ ፱ ቀ. ፪) ።

ክርስቶስ ከተሰቀለ በኋላ ወደ ሲኦል ወረደ ሲል ሞትን ቀምሶ ሙታን ሁሉ ወደሄዱበት ወረደ ማለት ነው (ማቴ. ፲፪ ቀ. ፴፱-፵) ።

ከዚህም በላይ ቅዱስ ጴጥሮስ « በወህኒ ለነበሩ ነፍሳት ሰበክ ላቸው » እና « ወንጌል ለሙታን ደግሞ ተሰብኮላቸው ነበርና » አለ ። (፩ ጴጥ. ፫ ቀ. ፲፱ ፤ ፬ ቀ. ፮) ።

አንዳንድ ሊቃውንት በብሉይ ዘመን የሞቱትን ሁሉ ክርስቶስ ሞቼላችሁአለሁ ብሎ አስረድቶ አድናቆታል ብለው ይህን ቃል ይፈቱታል ። ቢሆንም ስንኳ ሙታንን ሁሉ ያዳናቸው አይመስልም ፤ በሕይወት ሳሉ የነበሩትን ቃል ካላዳመጡ ከመሞታቸው በኋላ የክርስቶስን ቃል እንዴት ያደምጣሉ? (ሉቃስ ፡ ፲፮ ፡ ቀ. ፴፩ ፡ ዕብራ. ፱ ፡ ቀ. ፳፮ - ፳፰) ። መቅድመ ወንጌልም ወጎደጎሙ ለእኩያን ህየ ውስተ ትውክልና ምስለ መላእክቲሆሙ እስከ ዕለተ ደይን ይላል ፤ ይህም ማለት ከፋዎችን በቅራኝነት እንዳሉ ከአለቆቻቸው ጋር እስከ ፍርድ ቀን ድረስ ተዋቸው ማለት ነው ።

ሌሎች ሊቃውንትም ሰበከላቸው ሲል (፩ ጴጥ. ፫ ቀ. ፲፱) ግሪኩ ዐወጀባቸው እንጂ አስረዳቸው ማለት አይደለም ይላሉ ፤ ነገራችሁ ተከተተ ፤ የዲያብሎስም ኃይል ተገፈፈ አለ ። ትምህርተ ጎቡ አት እንዲህ ይላል ፤ እሙታን ተንሢኦ ፤ ሲኦል ከይዶ ፤ በሞቱ ለሞት ደምሰሶ (ከሙታን ተለይቶ ተነሥቶ ሲኦልን ጠቅጥቆ በሞቱ ሞትን አጠፋው) ። ክርስቶስም የሰይጣንን ኃይል አጥፍቶ ምእመናንን አዳናቸው (ዮሐ. ፫ ቀ. ፲፬ - ፳፩) ።

የቅዱሳን አንድነት (የቅዱሳን ማኅበር)

ቅዱሳን የተባሉ ምእመናን ሁሉ ናቸው ፤ ለእግዚአብሔር አገልግሎት የተለዩ ናቸውና (፩ ቆሮ. ፩ ቀ. ፪) ።

ጌታቸውም ሃይማኖታቸውም አንድ ስለሆነ አንድነት አላቸው (ኤፌ. ፬ ቀ. ፩—፮) ። እየተረዳዱ ይኖራሉ (ሮሜ. ፲፪ ቀ. ፲፫) ። አንድነታቸው የክርስቶስ ብልቶች በመሆናቸው ነው (፩ ቆሮ. ፲፪ ቀ. ፲፪—፴፩ ፤ ኤፌ. ፬ ቀ. ፲፭—፲፮) ።

እነዚህ ቅዱሳን ሞተው ሲለዩን በሞታቸው ምክንያት መጪ ነቅ የለብንም ፤ ሞታቸው ከክርስቶስ ፍቅር አይለያቸውም (ሮሜ ፰

ቀ. ፴፰-፴፱) ፡ እንዲሁም እኛ በተራችን ሞተን ማኅበሩን ማሟላት አለብን (ዕብራ. ፲፩ ቀ. ፴፱-፵) ።

ምእመናን ክርስቶስን አጥብቀው መመልከት ይገባቸዋል ፤ ይህን ሲያደርጉ የሞቱ ቅዱሳን የሃይማኖት ምስክሮች ሆነው እንደ ደመና ይከቧቸዋል (ዕብራ. ፲፪ ቀ. ፩-፪) ።

እግዚአብሔር ቅዱሳንን ያካብራቸዋል ፡ ከቡር ሞቱ ለጸድቅ በቅድመ እግዚአብሔር ይላል (መዝ. ፩፻፲፭ ቀ. ፯ ፡ የቅዱሳኑ ሞት በእግዚአብሔር ፊት የከበረ ነው ፤ ደግሞ ራእይ ፲፬ ቀ. ፲፫) ። የም እመን ምግባር የእምነቱ ፍሬ ስለሆነ መሞቱ አያስረሳውም (ማቴ. ፲ ቀ. ፵፪) ።

የቀደሙን ቅዱሳን የሃይማኖት ምስክሮች ስለሆኑ እነርሱ የተመለሰሱበትን መንገድ ይዘን እየተከተልን እናከብራቸዋለን (ፊል. ፫ ቀ. ፲፪ - ፲፮) ። በእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን በበዓለ ቅዱሳን የሚጸለይ ጸሎት እንደሚከተለው ነው ፡—

« በልጅህ ፡ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ መንፈሳዊ አካል ውስጥ የመረጥሃቸውን በእንድ ማኅበር ያያያዝህ እግዚአብሔር ሆይ ፡ በሚመሰገን ቅዱስ ኑሮ ሁሉ ብፁዓን ቅዱሳንህን እየተከተልን ፡ ያለ ማስመሰል ለሚወዱህ ወዳዘጋጀህላቸው ወደማይነገር ደስታ እን ድንገባ ጸጋህን ስጠን ። (፩ ተሰ. ፩ ቀ. ፩—፯ ተመልከት) ።

ምእመናን በዚህ ዓለም እየተመለሰሱ እንደ ጸለዩ እንዲሁም በሰማይ ሆነው በጸሎት ይሳተፋሉ (ራእይ ፯ ቀ. ፲ ፡ ም. ፰ ቀ. ፫ ፡ ም. ፯ ቀ. ፲) ።

ክርስቶስ ራሱ ይማልድልናል ፡ ለግሙራ ሕያው ውሕቱ ወይ ተነብል ሎሙ (ዕብራ. ፯ ቀ. ፳፭ ፡ ለዘላለም ሕያው ነውና ስለ እነርሱ ይማልዳል ። ደግሞም ሮሜ ፰ ቀ. ፴፬ ።

እርሱ ራሱ ማላጅ ሲሆን ምእመናን ልጆቹ ሆነው እንዲለምኑ አዟቸዋል (ማቴ. ፯ ቀ. ፯) ፡ ከብሩንም ተረድተው እንዲያመሰግኑት ፈቅዷል (ራእይ ፲፭ ቀ. ፪ - ፬) ።

ክርስቶስ በእኛና በእግዚአብሔር አብ መካከል ገብቶ ከእግዚ አብሔር አብ የሚለየን አይደለም ፤ እርሱ ራሱ አምላክና ሰው ሆኖ የሚያስታርቀን ነው እንጂ (፪ ቆሮ. ፭ ቀ. ፲፰-፲፱ ።)

እንዲሁም የሞቱ ቅዱሳን ከእግዚአብሔር አብና ከእግዚአብሔር ወልድ የሚያርቁን አይደሉም ፤ ከእኛ ጋር አንድ ማኅበር ሆነው በክርስቶስ ፍቅርና በክርስቶስ ጸሎት የተያያዙ ናቸው እንጂ ። ምእመናን ሁሉ በዓለምም ሆነ በሰማይ ቢኖሩ ወደ ሌላ ሳይሄዱ በቀ ጥታ በክርስቶስ በኩል ወደ እግዚአብሔር ሊቀርቡ ይችላሉ ፤ እስመ ሐደስ ለነ ፍኖተ ሕይወት --- ንቅረብ እንከ ይላል (ዕብራ. ፲ ቀ. ፲፱-፳፫ የሕይወትን መንገድ ስላደሰልን እንግዲህ እንቅረብ ፡ ደግሞም ራእይ ፳ ቀ. ፳ ተመልከት) ።

ከእኛ ጋር አንድ ማኅበር የሚሆኑ ቅዱሳን በጸሎተ ነግሥ ይታ ወሳሉ ፡—

- « ሰላም ለክሙ ማኅበረ መላእክት ትጉሃን ፤
- ሰላም ለክሙ ማኅበረ ነቢያት ቅዱሳን ፤
- ሰላም ለክሙ ማኅበረ ሐዋርያት ፍንዋን ፤
- ሰላም ለክሙ ማኅበረ ሰማዕት ወጸድቃን ፤
- ሰላም ለክሙ ማኅበረ ሥላሴ ጉቡአን ፤
- ሰላም ለማርያም ዘእሳት ክዳን ። »

(ለማታንቀላፉ መላእክት ፡ ለቅዱሳን ነቢያት ፡ ለተላካችሁ ሐዋርያት ፡ ለሰማዕታትና ለጸድቃን ፡ ለማይለያዩ ሥላሴ ፡ የእሳት ልብስ ለለበስሽ ለማርያም ፡ ሰላም ለእናንተ ይሁን) ።

አመክንዮ ዘሐዋርያት ።

አመክንዮ ምክንያት መስጠት ከሚለው ፡ ግሥ የመጣ ስለሆነ አመክንዮ ማለት ምክንያት መሠረት ማለት ነው ።

ሲሞን መሠርይ ወደ ሐዋርያት ቀርቦ መንፈስ ቅዱስን በገን ዘብ ሽጡልኝ ፡ ተአምራትንም ጳጵርግ ባላቸው ጊዜ እነ ጴጥሮስ ተቈጥተው ሰደዱት (የሐዋ. ፳ ቀ. ፱-፳፱) ፤ ሐዱ በሐሰተኛ ትምህርቱ ብዙውን ሰው ስላሳተ ሐዋርያት ይህን አመክንዮ ጽፈው ሐሰቱን ገለጡበት ይባላል ። ሆኖም ይህ ታሪክ አልተረጋገጠምና የኋላ ሊቃውንት የሐዋርያትን ትምህርት አስተጋብተው ይህን ውሳኔ የጻፉና ቃሉ ሐዋርያዊ ስለሆነ አመክንዮ ዘሐዋርያት ያሉት ይመስላል ።

ቃሉ በሥርዓተ ቅዳሴና በመጽሐፈ ሃይማኖት አበው ውስጥ ስለተጻፈ በጣም የታወቀ ሆኖአል ። (ሥ. ቅ. ም. ፱) ። የሚከተለው ትርጉም ከቅዳሴ አንድም መጽሐፍ የተቀዳ ነውና አንዳንድ ማብራሪያ ጥቅስ ተጨምሮበታል ።

፪ « ነአምን በአሐዱ አምላክ ገባሬ ዙሉ ፍጥረት አብ ለእግዚእነ ወአምላክነ ወመድኃኒነ ኢየሱስ ክርስቶስ ።

(አቡሁ ሲል ነው) ። የጌታችንና የአምላካችን የመድኃኒታችንም የኢየሱስ ክርስቶስ አባት በሚሆን ፍጥረትን ሁሉ በፈጠረ በአንድ አምላክ እናምናለን ።

መናፍቃን በአብ አስገኝ አለው ብለዋልና በአሐዱ አለ (ዘዳግም ፮ ቀ. ፱ ፤ ፩ ጢሞ. ፮ ቀ. ፲፬-፲፮) ።

እስመ አልቦ ውስተ ህላዌሁ አመክንዮ ።

ለህላዌው ምክንያት የለውምና ።

አስገኝ የለውም ፤ መለኮት የተገኘበትና ያልተገኘበት ጊዜ የለም (ራእይ ፩ ቀ. ፰) ።

፫ በከመ አቅደምን ነጊረ ።

አስቀድመን እንደ ተናገርን ።

አልቦ አመክንዮ ብሎ አልቦቱ ጥንት ወኢተፍጻሚት ማለትን ለማምጣት ነው ።

አላ ባሕቱ ህልው በኩሉ መዋዕል ።

በዘመኑ ሁሉ ይኖራል እንጂ ፤

(አንድም ፡ ባሕቲቱ ሲል ብቻውን ይኖራል አለ) ።

አልቦቱ ጥንት ወኢተፍጻሚት ።

መጀመሪያ ወይም መጨረሻ የለውም ።

አንድም ፡ እንደ ሮቤል በኩር ፡ እንደ ብንያም እሳሽ መቀረጫ የለውም ።

፬ ወቦቱ ብርሃን ዘኢይጠፍእ ።

በእርሱም የማይጠፋ ብርሃን አለ ።

ካደረ የማይለይ ፡ ከተሰጠ የማይነሣ ዕውቀት ፡ ከብር ፡ ጸጋ አለው (፩ ዮሐ. ፩ ቀ. ፭-፮) ።

ወአልቦ ዘይክል ቀሪብ ኅቤሁ ።

ወደ እርሱ ለመቅረብ የሚችል የለም ።

ሊመረምረው ሊመስለው የሚችል የለም ። ራሱን ገለጠ እንጂ ሊገልጠው የሚችል የለም ፤ ልጁን አስተርጓሚ አድርጎ ላከው እንጂ የአብን ነገር ሊተረጎም የሚችል አልነበረም (ዮሐ. ፩ ቀ. ፲፬-፲፰ ፤ ዘጸአት ፴፫ ቀ. ፲፯-፳፫) ።

፭ ኢኮነ ክልኤተ ወኢሠለስተ ።

ሁለተኛ አይደለም ፡ ሦስተኛ አይደለም ።

አላ አሐዱ ውሉቱ ማለትን ለማምጣት ነው ። ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማዕርግ ፡ ልዩ ልዩ ሹመት ያለው አይደለም (ኢሳ. ፵፰ ቀ. ፱-፲፫) ።

ወኢይትዌስከ ።

ተጨማሪ የለውም ።

እርዮስ ፍጡርና ፈጣሪ አለ ፡ የሐንስ ተዐቃቢ ሦስት ህላዌ ያት አለ ፡ ጳውሎስ ሳምሳጢ ኢየሱስ መንፈስ ቅዱስ ያደረበት ነቢይ ነው አለ ፤ ይህም ሁሉ ሐሰት ነው ። ለእግዚአብሔርም ዘመድ የለውም ፤ ብዙ ተባዙ እንዳላቸው ደቂቀ አዳም አይደለም ። እንደ ነፍስ ፡ እንደ ሥጋ ፡ እንደ ልብ ፡ እንደ ቃል ፡ እንደ እስትንፋስም አይደለም ። (ኢሳ. ፵፯ ቀ. ፮ ፤ ቀ. ፰-፲፩) ።

፮ አላ አሐዱ ውሉቱ ባሕቲቱ ዘይነብር ለዓለም ።

ብቻውን ለዘለዓለሙ የሚኖር እርሱ አንድ ነው እንጂ ፡
እስመ ኢኮነ ሰውረ ዘኢይትአመር ፡

የማይታወቅ የተሰወረ አይደለምና ፡

አእመርናሁ በአሪት ወበነቢያት ማለትን ለማምጣት ነው ፡ እንደ
ምን ተገለጠ ቢሉ ፤ በፍጥረት (ሮጪ ፩ ቀ. ፲፰-፳፫) ፡ በነቢያት አፍ
(፩ ዲፕ. ፩ ቀ. ፲ - ፲፪) ፡ በኢየሱስ ክርስቶስም (ዮሐ. ፭ ቀ. ፲፬-፵፯
ተገለጠና ነገሩን ብስማ አላምንኞ ለሚል ሰው የሚያመካኝበት የለ
ውም ፡

ዳዕሙ ጥዩቀ አእመርናሁ በአሪት ወበነቢያት ፡

በአሪትና በነቢያት ተረድተን አውቀንዋል እንጂ ፡

አሪትም ነቢያትም ፈጠረ ብለዋል ፤ (ዘፍ. ፩ ቀ. ፩ ፡ ኢሳ. ፵፭
ቀ. ፲፩- ፲፫ ፡ ም. ፳፮ ቀ. ፩-፪) ፤ ሁሉም የክርስቶስን ነገር ተና
ግረዋል (ሉቃ. ፳፬ ቀ. ፳፭- ፳፮) ፡

፯ ከመ ውእቱ አኃዜ ዙሉ ፡

ሁሉን የያዘ ነው ፡

አንድም ፡ ሁሉን የፈጠረ ፡ ሁሉንም እንደ ጥና እንደ እንቁላል
አድርጎ የያዘ ነው (ኢሳ. ፳፬ ቀ. ፳ ፡ ነህ. ፱ ቀ. ፮) ፡

ወሥሉጥ ላዕለ ዙሉ ፍጥረት ፡

በፍጥረት ሁሉ ላይ የሠለጠነ ነው ፡

መልዕልተ ዙሉ ወሥሉጥ -- የሚል አብነት አለ ፤ ከሁሉ በላይ
ያለ ነው ፡

፰ አሐዱ እግዚአብሔር አብ ለእግዚእነ ወመድኃኒነ ኢየሱስ ክርስቶስ፡

(አቡሁ ሲል ነው) የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክር
ስቶስ አባት እግዚአብሔር አንድ ነው ፡

ኢየሱስን ፤ ክርስቶስ ብሎታል ፡ መሲሐ ነውና (ማቴ. ፲፮ ቀ. ፲፫-
፲፯) ፡ ጌታ ብሎታል ፡ ከእርሱ በቀር ጌታ የለምና (፲ ቆሮ. ፱ ቀ. ፱-
፺) ፡ መድኃኒት ብሎታል ፡ ከእርሱ በቀር የሚያድን የለምና (ዮሐ. ፲፬
ቀ. ፯-፯) ፡

ዘተወልደ እምቅድመ ይትፈጠር ዓለም ፡

ዓለም ሳይፈጠር የተወለደ ፡

አካል ዘእምአካል ፡ ባሕርይ ዘእምባሕርይ የተወለደ (ቄላ. ፩ ቀ. ፩
፲፭-፳) ፡

ወልድ ዋሕድ ዘዕሩይ ምስሌሁ ፡

ከእርሱ ጋር የተካከለ አንዱ ልጅ ፡

ተቀዳሚ ተከታይ የሌለው በዘመን በከብር ከእርሱ አንድ
የሆነ ነው ፡ ሠለስቱ ምዕት ንዜኑ ሀላጭ ለአብ ምስል ወልዱ ወሀ
ላጭ ለወልድ ምስል አቡሁ ብለው አርዮስን እንደረቱ ነው (ቅ. ሠ.
ም. ፲፯ ፡ ዮሐ. ፭ ቀ. ፱ ፡ ም. ፲፬ ቀ. ፲፩) ፡

፱ ንባሬ ዙሉ ሠራዊት ወሢመታት ወሥልጣናት ፡

አለቅነትን ፡ ሹመትንና ሥልጣንን ሁሉ የፈጠረ ፡

በሰማይ ያሉ መላእክት በምድር ያሉ ደቂቀ አዳም ቢሆኑ ያለ
እርሱ የተፈጠረ የለም ፡ (ቄላ. ፩ ቀ. ፲፭- ፲፮) ፡

ዘሠምረ ይኩን ሰብእ በደኃሪ መዋዕል ፡

በኋለኛው ዘመን ሰው እንዲሆን የወደደ

ነቢያት ይመጣል ያሉት ዘመን በመጣ ጊዜ የእግዚአብሔር
ቃል ሰው ሆነ (ዕብራ. ፩ ቀ. ፩-፬ ፡ ዮሐ. ፩ ቀ. ፩ - ፲፬) ፡

፲ ወነሥአ ሥጋ እምእግዝእትነ ማርያም ቅድስት ድንግል ዘእንበለ
ዘርእ ብእሲ ፡

ያለ ወንድ ዘር ከቅድስት ድንግል ከእመቤታችን ማርያም
ሥጋን ነሣ ፡

ክርስቶስ የተፀነሰ ከመንፈስ ቅዱስ ነው እንጂ ከዮሴፍ ሆነ ከሌላ
ወንድ ዘር አይደለም (ማቴ. ፩ ቀ. ፲፰-፳፭ ፡ ሉቃ. ፩ ቀ. ፳፮- ፴፰) ፡
ሥጋን ነሣ ፡ ለባሴ ሥጋ እንጂ እውነተኛ ሰው አልሆነም የሚሉና
የነሣው ሥጋን ነው እንጂ ነፍሱንና አእምሮውን አይደለም የሚሉ
መናፍቃን አሉ ፤ በዮሐንስ ወንጌል ም. ፩ ቀ. ፩-፲፬ ተረትተው ተገኝ
ተዋል ፡

ማርያም ቅድስት እመቤታችን ተብላለች ፤ ከሴቶች መካከል
የተባረከች ናትና (ሉቃ. ፩ ቀ. ፳፰) ፡

፲፩ ወተሐፅነ ከመ ሰብእ ዘእንበለ ኃጢአት ወአበሳ ፡

ያለ ኃጢአትና ያለ በደል እንደ ሰው አደገ ፡

ጥቂት በጥቂት አደገ እንጂ አምላክ ነኝና ዕለቱን ተወልጄ ዕለቱን ልደግ አላለም ። (ሉቃ. ፪ ቀ. ፴፱-፶፪) ። ኃጢአትን አላደረገም (ዕብራ. ፯ ቀ. ፳፫-፳፰) ።

ወአልበ ጉሕለት ውስተ አፋሁ ።

በአንደበቱ ምንም ሽንገላ ቁለም ።

በነገሩ ሐሰት የለበትም ፤ ለሐማሙ ኃጢአት ፡ ለረኃቡ ስስት የለውም (ዮሐ. ፯ ቀ. ፴፰-፴፱ ፡ ማቴ. ፱ ቀ. ፩-፲፩) ።

፲፪ ወእምዝ ሐመ ወሞተ በሥጋ ።

ከዚህም በኋላ በሥጋ መከራን ተቀብሎ ሞተ ።

አደገ ብሎ ነበርና በኋላ ሞተ (ማቴ. ፳፯ ፡ ማር. ም. ፲፭ ፡ ሉቃ. ም. ፳፫ ፡ ዮሐ. ም. ፲፱) ። ስለምን ሞተ ቢሉ ነፍሱን ለብዙዎች ቤዛ አድርጎ ሰጠ (ማር ፲ ቀ. ፶፭) ። ሥጋው ተራብ ተጠማ ፤ መለኮቱ ግን ተአምራትን አደረገ አይባልም ፤ በሥጋ ሞተ ፤ በመንፈስ ግን ሕያው ሆነ እንላለን እንጂ (፩ ጴጥ. ፫ ቀ. ፲፰) ።

ወተንሥአ እሙታን በሣልስት ዕለት ።

በሦስተኛው ቀን ከሙታን ተለይቶ ተነሣ ።

መቃብር ክፈቱልኝ መግነዝ ፍቱልኝ ሳይል ተነሣ (፩ ቆሮ. ፲፭ ቀ. ፫-፳ ፡ ማቴ. ም. ፳፰ ፡ ማር. ም. ፲፮ ፡ ሉቃ. ፳፱ ፡ ዮሐ. ም. ፳) ። ሐሙስ ማታ ፋሲካውን (ጸሎተ ሐሙስን) በልቶ ተያዘ ፤ በዕለተ ዓርብ ተሰቀለና ዓርብ አንደኛ ቀን ፤ ቅዳሜ ሁለተኛው ፤ እሑድ ሦስተኛው ነው (ማቴ. ፲፪ ቀ. ፴፰-፵፪) ።

ወዐርገ ሰማያተ ጎበ አብ ዘፈነዎ ።

ወደ ላከው ወደ አብ ፤ ወደ ሰማያት ዐረገ ።

በብርሃን ፡ በሥልጣን ፡ በይባቤ መላእክት ወደ ላከው ዐረገ (ዮሐ. ፩ ቀ. ፩-፲፩) ። ከደቀ መዛሙርቱ ለምን ተለየ ቢሉ የተሰጠውን ሥራ ፈጸመው (ዮሐ. ፲፮ ቀ. ፱-፳) ፤ እንዳያዝንም መንፈስ ቅዱስን ላከላቸው (ዮሐ. ፲፱ ቀ. ፳፭-፴፩) ።

፲፫ ወነበረ በየማነ ኃይል ።

በኃይልም ቀኝ ተቀመጠ ።

በአብ ዕሪና (ከአብ ተካክሎ) ኖረ (ዕብራ. ፩ ቀ. ፩-፱) ። በአብ ቀኝ ሲል መክበሩን አረጋግጦአል ፤ ተቀመጠ ሊል የሠራውን ሥራ

እንደ ፈጸመው አረጋግጦአል (ዕብራ. ፲፪ ቀ. ፩-፱) ። በዚህም ዓለም የውርደትን ሥራ ይሠራ ነበር ፤ ከዚህ በኋላ ግን የውርደት ሥራ የለበትም (ዕብራ. ፱ ቀ. ፳፯-፳፰) ።

ወፈነወ ለነ ጳራቅሊጦስሃ መንፈስ ቅዱስ ዘወፅአ እምአብ ።

ከአብ የሠረዘውን መንፈስ ቅዱስ ጳራቅሊጦስን ላከልን ።

የአብንና የወልድን ነገር ተናግሮ የመንፈስ ቅዱስን ነገር ጀምሮአል ። ከአብ አካል ዘእምአካል ፤ ባሕርይ ዘእምባሕርይ ሠረፀ ፤ ተላ ከልንም (ዮሐ. ፲፱ ቀ. ፳፮) ። ጳራቅሊጦስ ማለት በልሳነ ዮናኒ (በግ ሪክ ቋንቋ) ናዛዚ (አረጋጊ) ፤ ከሣቲ (ገላጭ) ፤ መንፅሐ (አንጸ.) ፤ መጽንኢ (አጽኚ) ፤ መስተፍሥሐ (አስደሳች) ፤ መስተስርዬ (አስታራቂ) ማለት ነው ፤ ዋና ሥራው አጽናኝነቱ ነው (ዮሐ. ፲፱ ቀ. ፲፭-፲፮) ።

ለእኛም ተላክ አለ ፤ በምእመናን አድሮ በመንፈሳዊ ነገር ሁሉ ያበረታቸዋልና (ገላ. ፭ ቀ. ፳፪-፳፮) ።

ወእድነነ ኩሉ ዓለመ ።

ዓለምን ሁሉ ያዳነ ።

ዕውቀት በመሆን ከንዴተ አእምሮ አዳነ ፤ ብርሃን በመሆን ከኃጢአት ጨለማ አዳነ (፩ ዮሐ. ፫ ቀ. ፳፫-፳፱) ። ሁሉ ማለት ኩነኔ የለም ማለትን አያመጣም ፤ አንድንም የሚሉ ይጠፋሉና መንፈስ ቅዱስ ጥፋታቸውን ያስረዳቸዋል (ዮሐ. ፲፮ ቀ. ፯-፲፩) ።

ዘሀልው ምስለ አብ ወወልድ ።

በአብና በወልድ ዘንድ የሚኖር ።

መንፈስ ቅዱስን ሰደደልን ። እነ መቅደንዮስ መንፈስ ቅዱስን ፍጡር እንዳይሉት ሊቃውንት አይኤዝዞ አብ ለወልዱ በከዊነ አብ ፤ ወኢየዓቢ ወልድ በከዊነ ወልድ ፤ ወመንፈስ ቅዱስ ዕሩይ ውሕቱ ብለዋል (ቅዳሴ ማርያም ሃፂ ፤ አባት በመሆን አብ ልጁን እያዝዘውም ፤ ወልድም ልጅ በመሆን አይበልጥም ፤ መንፈስ ቅዱስም ትክክል ነው) ። ከወልድም ሠረፀ እንዳይባል ወመንፈስ ቅዱስ ይዜኑ ዘክመ ወፅአ እምአብ ወዘክመ ነሥአ እምወልድ ብለዋል ። (ቅ. ፫፻ ፡ ፵፩ ፤ መንፈስ ቅዱስ ከአብ እንደ ሠረፀ ፤ ከወልድም እንደ ነሣ ይናገራል ፤ ዮሐ. ፲፱ ቀ. ፳፮) ።

፲፩ ንብል እንክ ከመ ኩሉ ሠናይ ፍጥረተ እግዚአብሔር ።

እንግዲህ የእግዚአብሔር ፍጥረት ሁሉ መልካም እንደሆነ እንናገራለን ።

ፍጥረት ንጹሕ ነው ። (ዘፍ. ፩ ቀ. ፴፩) ። ግዙፋዊ ነገር ሁሉ ርኩስ ነው የሚሉ ሐሰተኞች ነበሩ፤ እንዲህ ቢሆን ኖሮ ወልደ እግዚአብሔር ሥጋችንን እንዴት አድርጎ ነሣው ?

ወአልቦ ግዳፍ ።

ግድፈትም የለበትም ።

አዳምና ሔዋን ዛፉን አትንኩ ፡ ሕዝብ እስራኤልም እነዚህን አትብሉ ተብለው የለምን ? ቢሉ እግዚአብሔር ያዘዛቸውን እንዲያክብሩ ነው እንጂ ፡ እነዚህ ፍጥረቶች መጥፎ ሆነው አይደሉም ። ዘፍ. ም. ፫ ፡ ዘሌዋ. ም. ፲፩ ፡ ማር. ፯ ቀ. ፲፩—፳፫ ፤ የሐዋ. ፲ ቀ. ፱—፲፯) ። በዓለም ውስጥ ያለ ክፋት ቢበዛ የሰይጣን ሥራ ነው እንጂ የእግዚአብሔር አይደለም (ያዕ. ፩ ቀ. ፲፩—፲፭ ፤ ዮሐ. ፰ ቀ. ፵፬) ።

፲፭ መንፈስሰህ ሕይወተ ሥጋ ይኦቲ ንጽሕት ወቅድስት በኩሉ ።

የሥጋ ሕይወት የምትሆን መንፈስ ግን ሁለመናዋ ንጽሕትና ቅድስት ናት ።

መንፈስ (ነፍስ) በባሕርይዋ ፈርሳ በስብሳ ትቀራለች ላሉ መናፍቃን መንፈስ ሕይወት ናት አለ ። ኃጢአት የባሕርይ ነው ፡ አዳም ኅጥእ ሆኖ ተፈጠረ ላሉ መናፍቃን መንፈስ ንጽሕትና ቅድስት ናት አለ (ምሳሌ ፳ ቀ. ፳፯ ፤ የሐዋ. ፲፯ ቀ. ፳፱—፳፱ ፤ ዘፍ. ፪ ቀ. ፯ ፲፯ ወንሕነስ ንብል ከመ ስብሳብ ንጹሕ ወልደት ዘአልቦ ርኩስ ።

እኛስ ፡ ጋብቻ ንጹሕ እንደሆነ ፡ መዋለድም ርኩስት እንደሌለበት እንናገራለን ።

(ወልደት አልቦቱ ርኩስት የሚል አብነት አለ ፤ ትርጓሜው አንድ ነው) ። አውስቦ (ጋብቻ) ርኩስ ነው ላሉ ንጹሕ ነው አለ ፡ (ዕብራ. ፲፫ ቀ. ፱ ፡ ማር ፲ ቀ. ፪—፱ ፡ ኤፌ. ፭ ቀ. ፳፩—፴፫ ።)

እስመ ፈጠሮሙ እግዚአብሔር ለአዳም ወለሔዋን ከመ ይብዝኑ ሕዝብ

እግዚአብሔር ሕዝቡ እንዲበዙ አዳምንና ሔዋንን ፈጠራቸውና ።

ብዙ ተባዙ ብሎ ፈጥሮአቸዋልና መዋለድ አያረክስም (ዘፍ. ፩ ቀ. ፳፰) ። የወለደች ሴት ትንፃይል የለምን ቢሉ (ዘሌዋ. ፲፪) ፡

ልጅዋ የአዳም ልጅ እንደሆነበት መጠን የአዳም ኃጢአትን ወራሽ ስለሆነ ነው (መዝ. ፱ ቀ. ፭) እንጂ መውለድዋ አርክሶአት አይደለም ። እግዚአብሔር ሕዝቡ እንዲበዙ ፈልጎአልና ምእመናን ፈጣሪአቸውን እያመሰገኑና እያስመሰገኑ መኖር ይገባቸዋል (፩ ሲጥ. ፪ ቀ. ፱—፲) ።

፲፯ ንለቡ እንክ ከመ በ ውስተ ሥጋን ነፍስ እንተ ኢትመውት ።

እንግዲህ የማትሞት ነፍስ በሥጋችን እንዳለች እናስተውል ።

ክርስቶስ ተነሣ ፡ በእርሱ እምነን በትንሣኤ ሙታን የምንነሣ ነንና ሙተን እንቀራለን አንበል (፩ ቆሮ. ም. ፲፭) ።

ወኢትማስን ምስለ ሥጋ ።

ከሥጋ ጋር የማትጠፋ ።

ነፍስ ፈርሳ በስብሳ ትቀራለች ላሉት ከሥጋ ጋር ፈርሳ በስብሳ የማትቀር ነፍስ እንዳለችን እንናገራለን ።

፲፰ ንሕነስ ናስቂርር ኩሉ ግብርሙ ለዕልዋነ ሃይማኖት ።

እኛስ የሃይማኖት ለዋጮችን ሥራቸውን ሁሉ እንጸየፋለን ።

የመናፍቃንን ከሀይት እንነቅፋለን አለና ዐውቀው እየሳቱና እያሳቱ ከሚኖሩ ሁሉ መራቅ ይገባናል (ማቴ. ፲፰ ቀ. ፲፩—፳ ፤ ቲቶ ፫ ቀ. ፱—፲፩) ።

ወኩሉ ፍልጠተ ።

መለያየትን ሁሉ ።

ከምእመናን መለያየታቸውን እንነቅፋለን አለና ምእመናን እየተሰማሙና እየተቀናኑ መኖር ይገባቸዋል (ዕብራ. ፲ ቀ. ፳፫—፳፭) ።

ወዐሊወ ሕግ ።

ሕገ ወጥነትን ሁሉ ።

ሕገ ወጥነታቸውን እንነቅፋለን አለና ምእመናን በመንፈስ ቅዱስ እየተመሩ የእግዚአብሔርን ፈቃድ መፈጸም ይገባቸዋል (ሮሜ ፰ ቀ. ፩—፰ ፡ ማቴ. ፭ ቀ. ፲፯—፳) ።

እስመ ርኩሳን እሙንቱ በጎቤነ ፤

እነሱ በእኛ ዘንድ የረከሱ ናቸውና ።

አንድም ፡ ሃይማኖትን የሚሰውጡ የመናፍቃን ግብራቸውን አንጸየፋለን ፤ ከምእመናን መለየታቸው ፡ ሕግን መለወጣቸው (ጽሁፉን ሲል ነው) በእኛ ዘንድ የተጠሉ ናቸውና ።

፲፱ ወካዕበ ነአምን ትንሣኤ ሙታን ።

ደግሞም የሙታን ትንሣኤ እንዳለ እናምናለን ።

ጌታችን አስተምሮታል (ማቴ. ም. ፳፬—፳፭ ፡ ሉቃስ ፳ ቀ. ፳፯—፵) ፤ ሐዋርያትም ደግመውታል (፩ ቆሮ. ም. ፲፭፡፩ ተሰ. ፱ ቀ. ፲፫—፲፰) ። ምእመናን ከጌታ ጋር ይሆናሉ (ፊል. ፩ ቀ. ፲፱—፳፯) ። ጸድቃን ወኃጥአን ።

የጸድቃንና የኃጥአን ።

ትንሣኤ እንዳለ እናምናለን ፤ ሙታን ያላቸውን ጸድቃንና ኃጥ አን ብሎ ደገመ ። ትንሣኤ ሙታን የለም ላሉትና ቢኖር ጽድቅና ዙነኔ የለም ላሉት መናፍቃን ተናገረ (ራእይ ፳ ቀ. ፲፩—፲፭) ።

ጽድቅ እንደምን ነው ቢሉ ቅዱስ ጳውሎስ ጸጋው በእምነት አድናቆታል ፡ ማንም እንዳይመካ ከሥራ አይደለም አለ (ኤፌ. ፪ ቀ. ፱—፲) ። ቅዱስ ያዕቆብ ይህን አያፈርስምን ቢሉ ፡ እርሱ የእግዚአብሔር ሆናችሁ እምነታችሁን በምግባራችሁ ካልገለጣችሁ ከንቱ ነው አለ እንጂ ፡ ሰው የሚጸድቅ በክርስቶስ አምኖ የእግዚአብሔርን ጸጋ በመቀበል እንደሆነ አይክድም (ያዕ. ፪ ቀ. ፲፰—፳፯) ።

ኃጢአት እንደምን ነው ቢሉ እግዚአብሔር ያዘዘውን አላደርግም ብሎ ማመፅ ነው (፩ ዮሐ. ፫ ቀ. ፱) ። እንግዲህስ ያልበደለ የለምና ሁሉ ተኩንኗል ቢሉ ኃጢአተኛ ንስሐ ገብቶ ወደ እግዚአብሔር ይመለስ (ሉቃስ ፲፭ ቀ. ፲፩—፴፪) ።

፳ ወዕለተ ዙነኔ ።

የፍርድ ቀን ።

እንዳለ እናምናለን ። ዕለተ ዙነኔ ፡ ዕለተ ምጽአት ምን ጊዜ እንደሚሆን አይታወቅም ፤ ምእመናን ተዘጋጅተው መጠባበቅ አለባቸው (ማቴ. ፳፱ ቀ. ፴፯—፵፱ ፡ ማር. ም. ፲፫) ።

አመ ይትፈደይ ዙሉ በከመ ምግባሩ ።

ሁሉ እንደ ሥራው መጠን የሚቀበልበት ።

የፍርድ ቀን አለ ። ክፉ የሠራ ፍዳውን ፡ በጎ የሠራ ዋጋውን የሚያገኝበት ጊዜ አለ (ማቴ. ፳፭ ቀ. ፴፩—፵፯) ።

(አንድም ፡ ከመ ይትፈደይ ይላል ፤ ፍዳውን ይቀበል ዘንድ ። አንድም ፡ ዘይትፈደይ ይላል ፤ ፍዳውን የሚቀበልበት) ።

፳፩ ዓዲ ነአምን ከመ ክርስቶስ ኢኮነ ሕፁፀ እምትሰብእት ወኢምንተኒ ።

ደግሞ ፡ ክርስቶስ ሰው ከመሆኑ የተነሣ ምንም ጉድለት እንደ ሌለበት እናምናለን ።

የጽድቅና የዙነኔ ነገር የክርስቶስን ነገር ደግሞ አመጣው ። አላ ውእቱ እግዚአብሔር ቃል ዘኮነ ሰብአ በጽድቅ ።

በእውነት ሰው የሆነ የእግዚአብሔር ቃል ነው እንጂ ።

ኅድረት (አምላክነት አደረበት) ላሉት ሰው ሆነ አለ ። ነፍስን አልነሣም ላሉት የሆነ ሰው ነው አለ ። ምትሀት (መሰል) ነው ላሉት በእውነት አለ ። ውላጤ (ተለወጠ ፡ ልዩ ሆነ) ላሉት የእግዚአብሔር ቃል ነው አለ (ዮሐ. ፩ ፡ ቀ. ፩—፲፰) ።

፳፪ ወዐረቀ ትዝምደ ሰብእ ምስለ እግዚአብሔር ሊቀ ካህናቲሁ ለአብ ።

የአብ ሊቀ ካህናት ሆኖ የሰውን ወገን ከእግዚአብሔር ጋር አስታረቀ ።

ኅሩይ ማዕከለ እግዚአብሔር ወሰብእ ሆነ (ከእግዚአብሔርና ከሰው መካከል ያለው ምርጥ ፡ ፩ ጢሞ. ፪ ቀ. ፭—፮) ። አማላጃችንና አስታራቂአችን እርሱ ነው (፪ ቆሮ. ፭ ቀ. ፲፰—፳፩) ። ራሱን በመስቀል ላይ ሠውቶአልና ሊቀ ካህናት አለው (ዕብራ. ፯ ቀ. ፳፯—፳፰ ፡ ፩ ዴጥ. ፪ ቀ. ፳፪—፳፭) ።

፳፫ ኢንትግዘር እንከ ከመ አይሁድ ።

እንግዲህ እንደ አይሁድ አንገዘር ።

ክርስቶስን ሊቀ ካህናት ብሎታል ፤ ኦሪትን ፈጽሞአልና እንግዲህ አንገዘር ፡ ግዝረት ይረባናል ይጠቅመናል አንበል አለ ። እግዚአብሔር አዝዞት አልነበረምን ቢሉ ክርስቶስ ከኦሪት ባርነት ፈትቶናል (ሮሜ ፯ ፡ ገላ. ም. ፭ ፡ ም ፯ ቀ. ፲፩—፲፯ ፤ ዘፍ. ፲፯ ቀ. ፱—፲፱) ።

ፍትሐ ነገሥትም ፡ ግዝረት ኅበ ዘይትገበር እምበዓለ ግዝረት በከመ ፍና ልማድ አኮ እምፍና ቀኖና ሕጋዊ አለ (አንቀጽ ፶፩ ፡ በገዛሪ እጅ የሚሆን ግዝረት በልማድ ነው እንጂ ከመጽሐፍ የተገኘ አይደለም) ።

ነአምር ከዋ መጽአ ዘይፌጽም ኦሪተኡ ወነቢያተ ።

ኦሪትንና ነቢያትን የሚፈጽማቸው እንደ መጣ እናውቃለን ።

አንገዘርም ብሎ ነበርና ሕግንና ነቢያትን የሚያሳልፋቸው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ መጥቶ አድኖናል ብሎ ምክንያትን ጨምሮ ተናገረ (ማቴ. ፭ ቀ. ፲፮) ።

አንድም፣ እንደ አይሁድ ግዝረት ይረባናል ይጠቅመናል አን ልም፤ ኦሪትን ነቢያትን የሚፈጽም መጥቶአልና በእርሱ ፈጻሚነት እንከብራለን እንላለን እንጂ ።
ጳጳሩ ዘኪያሁ ይሴፈዉ ምጽአቲ ዠሎሙ አሕዛብ ።

ሕዝቦች ሁሉ የእርሱን መምጣት በተስፋ የሚጠባበቁት ።
 ቀዳማዊ ምጽአቱን (መወለዱን) ቢሉ ያባቶቻቸውን ነው (ሉቃ. ፪ ቀ. ፳፱—፴፱)፤ ደኃራዊ ምጽአቱን (ዳግም ምጽአቱን) ቢሉ የተመቻ ነው (ኢሳ. ፲፩ ቀ. ፲) ። ከሰይጣን አገዛዝ ፈታቸው፣ ወደ መንግሥተ ሰማያት እንዲያገባቸው ይመጣልና ደስ አላቸው ።
ኢየሱስ ክርስቶስ ዘሠረፀ እምይሁዳ ።

ኢየሱስ ክርስቶስ ከይሁዳ የተገኘ ።
 በትረ መንግሥት ከይሁዳ አይጠፋም ተብሎ ነበር (ዘፍ. ፵፱ ቀ. ፲)፤ ከያዕቆብ ልጅ ከይሁዳ ነገሥታት ተወለደ (፩ ዜና. ፪ ቀ. ፩—፲፭ ም. ፫፣ ማቴ. ፩፣ ሉቃስ ፫ ቀ. ፳፫—፴፰) ።
ወእምሥርወ ዕሢይ ።

ከዕሢይም ሥር ።
 ከዳዊት አባት ከዕሢይ ትውልድ ተወለደ (ኢሳ. ፲፩ ቀ. ፩—፭) ። ሐተታ፤ መጽሐፍ አባትን በዐጽቅ ልጅን በሥር ይመስላል፤ ዐጽቅ እየተቈረጠ ሥር እንደሚቀር አባት እየሞተ ልጅ ይተካልና ክርስቶስ የዕሢይ አባት ከሚሆን ከይሁዳ ተወለደ ። መጽሐፍም አባትን በሥር ልጅን በዐጽቅ ይመስላል፤ ከዐጽቅ ሥር እንደሚቀድም ከልጅ አባት ይቀድማልና ክርስቶስ የዕሢይ ልጅ ከምትሆን ከቅድስት ማርያም ተወለደ ።
ጳጳሩ ዘሥልጣኑ ዲበ መትከፍቱ ።

ሥልጣኑ በትከሻው ላይ የሆነ ነው ።
 አለቅነት የእርሱ ነው (ኢሳ. ፱ ቀ. ፮፣ ማቴ. ፳፰ ቀ. ፲፰) ። በትከሻው ላይ ማለት እንደምን ነው ቢሉ አንድም፣ ኖላዊ (እረኛ) የተሰበረውን በግ ተሸክሞ ወስዶ እንደሚያጸናው ጽንዓ ነፍስ አጥቶ

የነበረ አዳምን ጽንዓ ነፍስ ሰጥቶ አድኖታል ። አንድም፣ መስቀል ሥልጣኑ ነውና በሜንቃው ላይ ተሸክመው ።

ጳጳሩ ሎቱ ስብሐት ወአኩቲት ።
 ለእርሱ ምስጋና ገናንነት ።
 ይገባዋል፤ ሥልጣን ያለው ነው ብሎ ነበርና መመስገን ይገባዋል (ፊል. ፪ ቀ. ፱—፲፩) ።

ዕበይ ወባርኮት ።
 ክብር በረከት ።
 ይገባዋል፤ ስቡሕ እኩት ዓቢይ ቡሩክ ተብሎ መመስገን ይገባዋል ።

ውዳሴ ወማኅሴት ።
 ውዳሴ ቃለ መዝሙርም ።
 ይገባዋል፤ በውስጥና በአፍኦ፣ በልብና በቃል መመስገን ይገባዋል (ራእይ ፯ ቀ. ፱—፲፪) ።

ይእዜኒ ወዘልፈኒ ወለዓለመ ዓለም አሜን ።
 ዛሬም ዘወትርም ለዘለዓለሙም፤ አሜን ።
 (ዕብራ. ፲፫ ቀ. ፰፣ ራእይ ፩ ቀ. ፰) ።

የኒቅያ ጸሎተ ሃይማኖት

ሊቃውንት አርዮስ የሚባለውን መናፍቅ እየተቃወሙ ተሰብስበው ጸሎተ ሃይማኖትን ጸፉ። በቅዳሴ ሠለስቱ ምዕትና በመጽሐፈ ሃይማኖተ እበው ውስጥ ተጽፏል፤ የኋላ ሊቃውንት ካወጡ ለት ትርጉም የሚቀጥለውን አውጣጥተን ጥቅሱን ጨምረናል።

፩ ነአምን በአሐዱ አምላክ።

በአንድ አምላክ እናምናለን።

አረማውያን በብዙ አማልክት ያምናሉና አንድ ይላል (ዘደግ. ፮ ቀ. ፱፤ ፩ ቆሮ. ፰ ቀ. ፱-፯)። እነ ሰባልዮስም ፩ኛ አብ ወልድና መንፈስ ቅዱስ አንድ ገጽ ናቸው፤ ፪ኛ ለየራሳቸው ልብ ቃል እስት ገፋስ አላቸው (አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ዘዘዚአሆሙ)፤ ፫ኛ አብን የሚሆንበት፤ ወልድን የሚሆንበትና መንፈስ ቅዱስን የሚሆንበት ጊዜያት ልዩ ናቸው አሉ (ቦ ጊዜ አበ ይከውን፤ ወበ ጊዜ ወልደ ይከውን፤ ወበ ጊዜ መንፈስ ቅዱስ ይከውን)። ስለዚህ አንድ አምላክ ይላል (ማቴ. ፫ ቀ. ፲፮-፲፯፤ ዮሐ. ፲፬ ቀ. ፳፭-፳፮)።

እግዚአብሔር አብ።

በእግዚአብሔር አብ።

መገኛ አባት ነው (ኤፌ. ፫ ቀ. ፲፬-፲፭)። በልደት የክርስቶስ አባት ነው (ማቴ. ፫ ቀ. ፲፮-፲፯)። በጸጋውም የምእመናን አባት ነው (ሮሜ. ፰ ፲፭-፲፮)።

ምነው ቢሉ በተለሙ ያርሱ፤ በጀመሩ ይጨርሱ ነውና ክርክራቸው በወልድ ነበር፤ ምነው አብን እስቀደመው ቢሉ አርዮስ ወልድን ብክድ አብን እስካድጓችሁ ባለ ነበር። ደግሞ ባባት ጀምረው በልጅ እንደ ፈጸሙ ባወቁት ገንዘብ ነው።

አኃዜ ዙሉ፤ ገባሬ ሰማያት ወምድር።

ሁሉን በሚገዛ፤ ሰማይንና ምድርን በፈጠረ።

አንድም፤ ሁሉን እንደ ጥና፤ እንደ ዕንቁላል በመኻል እጁ የያዘ (ዘፍ. ፩ ቀ. ፩፤ መዝ. ፻፩ ቀ. ፳፭-፳፮፤ ዮሐዋ. ፲፯ ቀ. ፳፱-፳፭)።

ምነው አኃዜ ዙሉ ባልበቃቸውም ነበር ቢሉ ተረፈ ማኒ (የማኒ ተከታዮች) ነበሩ፤ ይህን ዓለም የሚያዝና የሚከናከን የለም (አልባቲ ሠራዲ ወመጋቢ ሰዛቲ ዓለም)፤ ደግሞም ሰማይን የፈጠረ አምላክ ሌላ፤ ምድርን የፈጠረ አምላክ ሌላ ስላሉ፤ ገባሬ ሰማያት ወምድር ይላል።

ዘያስተርኢ ወዘኢያስተርኢ።

የሚታየውንና የማይታየውን፤

ግዙፉንና ረቂቁን በፈጠረ እናምናለን (ዕብራ. ፲፩ ቀ. ፩)። ርቀው የማይታዩና ተራቅቀው የማይታዩ አሉ፤ ምንና ምን ቢሉ ነፍሳት፤ ነፋሳት፤ መላእክት ናቸው። መላእክት ታይተዋል ቢሉ ለሰው ዓይን የሚገለጡበትና የማይገለጡበት ጊዜ አለ (ዘመሳ. ፯ ቀ. ፳፩)።

፪ ወነአምን በአሐዱ እግዚእ ኢየሱስ ክርስቶስ።

በአንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እናምናለን።

በተለየ አካሉ አንድ ነው፤ አንድም፤ በባሕርይ በህልውና ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ጋር አንድ ነው (ኤፌ. ፩ ቀ. ፱-፯)። ሮማውያን ቄሣርን አምልኩ ቢሉ ምእመናን አንድ ጌታ አለን እያሉ ተሰደዱ፤ ተገደሉም።

ክርስቶስ የተቀባ፤ መሲሕ ማለት ነው (ማቴ. ፲፮ ቀ. ፲፮)። ኢየሱስ ደገንነት መድኃኒት ማለት ነው (ማቴ. ፩ ቀ. ፳፩)። ጌታ ተብሎ አልፈና ምእመናን ለእርሱ መገዛትና በእርሱ ማመን ይገባቸዋል (ማቴ. ፲፩ ቀ. ፳፰-፴፤ ዮሐ. ፲፭ ቀ. ፲፬፤ ዮሐ. ፫ ቀ. ፲፮)።

ወልደ አብ ዋሕድ።

የአብ አንድ ልጁ።

አሐዱ ብሎ ነበረና ለምን ዋሕድ አለ ቢሉ አንድ ጌታ ሲል ሌላ ጌታ እንደሌለ ያረጋግጣል (ዮሐ. ፩ ቀ. ፲፬)። ተቀዳሚ፤ ተከታይ የሌለው የአብ የባሕርይ ልጁ ነው።

ፍልብያኖስ የሚባል መናፍቅ ሁለት አካል፤ የሰውነቱ አንድ የመለኮትነቱ አንድ ነው አለና ዋሕድ ይላል። ቄዶቶ የተነሣ ንስጥሮስ ወልደ እግዚአብሔርንና ወልደ ማርያምን ልዩ አደረጋቸውና ወልደ አብ ዋሕድ ይላል ተብሎ ተረታ።

ዘህልው ምስሌሁ እምቅድመ ይትፈጠር ዓለም ።

ዓለም ሳይፈጠር ከእርሱ ጋር በኖረ ።

አንድም፡ ከእርሱ ጋር እንደ እርሱ በነበረ (ዮሐ. ፩ ቀ. ፩—፫) ።
ፎጢኖስ የሚባል መናፍቅ፡ ከእግዝእትነ ማርያም ከተወለደ በኋላ
ወልድ ተባለ እንጂ ከዚያ ቀድሞኛ ወልድ የሚባል አልነበረም አለ
(ለፌ ሀላፊሁ ለወልደ እግዚአብሔር እማርያም ወአኮ እምትካት) ፤
ዓለም ሳይፈጠር ይላልና አይሆንም ።

፫ ብርሃን ዘእምብርሃን ።

ከብርሃን የተገኘ ብርሃን ።

ከአብ፡ ከብርሃን ፀዳል፡ ከፍምም ነበልባል ሲወለድ አይቀዳደ
ምም (ያዕ. ፩ ቀ. ፲፭፡ ፩ ዮሐ. ፩ ቀ. ፭) ።

አምላክ ዘእምአምላክ ዘበአማን ።

ከእውነተኛ አምላክ የተገኘ አምላክ የሚሆን ።

(ቄላ. ፩ ቀ. ፲፭—፳) ። ከብርሃን ከአብ በተገኘ በብርሃን በወልድ
እናምናለን ብሎ ነበርና ከባሕርይ አምላክ ከአብ በተገኘ በባሕርይ
አምላክ በወልድ እናምናለን ብሎ ጨምሮአል ።

ዘተወልደ ወአኮ ዘተገብረ ።

የተፈጠረ ያይደለ፡ የተወለደ ።

(ቄላ. ፩ ቀ. ፲፭፡ ማቴ. ፩) ። አርዮስ ሸክላ ሠሪ መሥሪያውን
ሠርታ እንደምትሠራ፡ ደበናንሳ መደሻውን ሠርቶ ዘመደ ሐፃውንትን
(የብረት መሣሪያን በየዓይነቱ) እንደሚሠራ ፈጥሮ ፈጠረበት አለና
አልተፈጠረም ይላል ። እንደ አርዮስ ፍጡር፡ እንደ ንስጥሮስ የጸጋ
ልጅ፡ እንደ ፎጢኖስ ቀድሞ አልነበረም እንልም ፤ በባሕርይ ተወ
ለደ እንላለን እንጂ ።

ዘዕሩይ ምስለ አብ በመለኮቱ ።

በመለኮቱ ከአብ ጋር አንድ የሆነ ።

መበላለጥ የለም ፤ በሥልጣን፡ በጌትነት፡ በባሕርይ ከአባቱ ጋር
ትክክል ነው (ፈል. ፪ ቀ. ፮፡ ኢሳ. ፮ ቀ. ፫) ።

ከአብ ወልድ ያንሳል፡ ከመንፈስ ቅዱስ ወልድ ይልቃል (የዐ
ዕድ ወልድ እምአብ፡ ወአይትዔረዮ መንፈስ ቅዱስ ለወልድ)
የሚሉ መናፍቃን አሉና ከአብ ጋር ተካከለ ይላል ።

ዘኅቡር ሀላፊሁ ምስለ አቡሁ የሚል አብነት አለ፡ ትርጓሜው
ተመሳሳይነት ያለው ነው ።

፬ ዘቡቱ ዙሉ ኮነ ።

ሁሉ በእርሱ የሆነ ።

ሁሉ በእርሱ ቃልነት፡ በእርሱ ህልውና ተፈጠረ (ቄላ. ፩ ቀ.
፲፭—፲፮፡ ዘፍ. ም. ፩) ።

ወዘእንበሌሁስ አልቦ ዘኮነ ።

ያለ እርሱ ምንም የሆነ የሌለ ።

ያለ እርሱ ቃልነት፡ ያለ እርሱ ህልውና የተፈጠረ የሌለ ።

ወኢምንትኒ ዘበስማይኒ ወዘበምድርኒ ።

በስማይና በምድር ካለው ሁሉ ፤

ያለ እርሱ የሆነ የለም ። በስማይ ያሉ ፀሐይ፡ ጨረቃ፡ ከዋክ
ብት፡ መላእክት ፤ በምድር ያሉ ዛፎች፡ ድንጋዮች፡ እንስሳት፡ ሰውም
ቢሆን ያለ እርሱ የተፈጠረ የለም ።

፭ ዘበእንቲእነ ለሰብእ ወበእንተ መድኃኒትነ ወረደ እምስማያት ።

ስለ እኛ ስለ ሰዎች፡ እኛንም ስለ ማዳን ከስማይ ወረደ ።

ስይጣን የላሜ ልጅ ያውራዬ ውላጅ ብሎ ቢማርክን ክርስቶስ
ሊያድነን ወረደ (ዮሐ. ፮ ቀ. ፴፭—፵፡ ሮሜ ም. ፮) ። በመለኮት መው
ጣት መውረድ አለበትን ቢሉ ወረደስ የሚያሰኝ ካምባ የነበረ
ከሚዳ፡ ከግምብ የነበረ ከምድር ቢወርድ ወረደ ይለዋል፤ እርሱ
ግን ከምልዓቱ ሳይጐድል፡ ከስፋሕ አምላክነቱ ሳይጠቀለል ሥጋን
ለብሶ በአካል ታግሦ በመታየቱ ወረደ ተባለ (ፈል. ፪ ቀ. ፭—፲፩) ።

መድኃኒትነቱ ማለት ሰው በገዛ ሥራው ራሱን ሊያድን ተስ
ናታልና ጌታችን በእኔ የሚያምን ይድናል ብሎ በእኛ ፈንታ ሞተ
(ገላ. ፫ ቀ. ፳፩—፳፪ ፤ ፩ ጴጥ. ፪ ቀ. ፳፪—፳፮) ።

ተሰብአ ወተሠገወ እመንፈስ ቅዱስ ወእማርያም እምቅድስት ድንግል።

በመንፈስ ቅዱስ ከቅድስት ድንግል ማርያም ሥጋን ለበሰ፡
ሰውም ሆነ ።

ወተሰብአ እመንፈስ ቅዱስ ማለት ነው ። እም በ ነው ፤ በግ
ብረ መንፈስ ቅዱስ ሰው ሆነ፡ የከፈለ ያነፃ ያዋሐደ መንፈስ ቅዱስ
ነው (ሉቃስ ፩ ቀ. ፳፯—፴፰) ። እምና እም አንድ ወገን ነው፤ ከእመ
ቤታችን ከሥጋዋ ሥጋ ከነፍስዋ ነፍስ ነሥቶ ሰው ሆነ ።

ጎርጎርዮስም መንፈስ ቅዱስ ቀደሳ ወአንጽሐ ለማርያም ወረ ሰዎ ለተወከፎ ቃል አምላካዊ አለ (መንፈስ ቅዱስ ቀደሳት፡ እነጻ ትና የእግዚአብሔርን ቃል ለመቀበል አዘጋጃት) ።

መናፍቃንም ፤ አውረደ ሥጋ እምስማይ ወእኮ እማርያም (ሥጋ ከሰማይ እንዲወርድ አደረገ፡ ከሚርያም አይደለም) ብለው የክርስ ቶስን እውነተኛ ሰብአዊነት እንዳያፈርሱ ከማርያም ሥጋን ነሣ ይላል (ዕብራ. ፩ ቀ. ፲፬—፲፮) ።

፮ ኮነ ብእሴ ።

ሰው ሆነ ።

ሰው ማለት የነፍስና የሥጋ የተዋሕዶ ሰማቸው ነው ። አቡሊ ናርዮስ የሚባል መናፍቅ ሥጋን ብቻ ነሣ፡ አምላክነቱ ነፍስና አእምሮ ሆነለት (ሀየንተ ነፍስ ወልቡና ኮነ መለኮቱ) አለና ሰው ሆነ ይላል ። (፩ ጢሞ. ፪ ቀ. ፭፡ ሉቃስ ፪ ቀ. ፴፱—፶፪) ። ቅዳሴውም ከመሕፃናት በከየ እንዘ ይስኢል እምእጥባተ እሙ ሲሳየ፡ አንሶሰወ ገሃደ ወአስተርአየ ከመ ሰብእ ይላል (ከእናቱ ጡቶች ምግብን እየለመነ እንደ ሕፃናት አለቀሰ፡ በግልጽ ተመላለሰ፡ እንደ ሰውም ታየ፤ ቅ. ዲዮስቆሮስ ፲፯—፲፰) ።

ወተሰቅለ በእንቲአነ ።

ስለ እኛ ተሰቀለ ።

(ማቴ. ፳፯፡ ማር. ፲፭፡ ሉቃስ ፳፫፡ ዮሐ. ፲፱) ። እንደ ሰማዕታት ዕሤትን ሽቶ፡ እንደ ሌባ እንደ ወምበዴ ቀምቶ አይደለምና ስለ እኛ ይላል (ማር. ፲ ቀ. ፵፭) ። ሰው የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ተላልፎ እንዲቀጣበት ይገባው የነበረውን ቅጣት ክርስቶስ ተቀበለውና ያድነኛል ብሎ የሚያምንበትን እንዲያድን ሞተ ።

በመዋዕለ ዲላጦስ ጳንጢናዊ ።

በጳንጢናዊ በዲላጦስ ዘመን ።

የተሰቀለበት ወራት ሌላ እንዳይሆን በዲላጦስ ዘመን አለ ፤ በማናቸው ዲላጦስ ያሉ እንደሆነ በጳንጢናዊው ይላል (ማቴ. ፳፯ ቀ. ፪፡ ሉቃስ ፫ ቀ. ፩፡ ዮሐዋ. ፬ ቀ. ፳፯፡ ፩ ጢሞ. ፯ ቀ. ፲፫) ። የእስራኤል አገር በሮማውያን እጅ ተወርሮ ስለ ነበረ በሮሜ የነገሡ ቄሣሮች ገዡችን አቆመውበታልና ገዙት ። ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ፳፯

ዓመት እስከ ፲፬ ዓ. ም. የነገሠ አውግስጦስ ቄሣር ነው ፤ የእርሱ ተከታይ ከ፲፬—፴፯ ዓ. ም. የነገሠ ጢባርዮስ ነው ። በ፳፯ ዓ. ም. ጢባርዮስ ዲላጦስን ሾመው ፤ የይሁዳን አገር እስከ አሥር ዓመት ድረስ ገዝቶ ሲያበቃ በ፴፯ ዓ. ም. ዲላጦስ ተሻረ (ሉቃስ ፫ ቀ. ፩) ።

፯ ሐመ ።

መከራን ተቀበለ ።

እንደ ሰው አንሡኝ፡ አቅኑኝ፡ እገሙኝ፡ ተኩሱኝ አላለም ፤ መጠውኩ መላትሕየ ለጽፍዐት አለ እንጂ (ጉንጩን ለመመታት ሰጠሁ ኢሳ. ፶ ቀ. ፮፡ ማር. ፲ ቀ. ፴፫—፴፬) ።

ወሞተ ።

ሞተ ።

ሞት የሌለበት አምላክ ሞተ ፤ ሞተ እንዘ አይመውት በህላዌ መለኮቱ (በመለኮት ህላዌ ሳይሞት ሞተ) ። ሰው ከዘመዱ ከልጁ ከሚስቱ ከቤቱ ሲለይ፡ ሳይወድ የመሳን ሞት ይሞታል ፤ እርሱ ግን በፈቃዱ ነፍሱን ከሥጋው ለየ ። ቅዱስ ጴጥሮስ ሞተ በሥጋ ወሐይወ በመንፈስ አለ (፩ ዴዮ. ፫ ቀ. ፲፰፡ በሥጋ ሞተ በመንፈስ ግን ሕያው ሆነ) ።

ወተቀብረ ።

ተቀበረ ።

(ማቴ. ፳፯ ቀ. ፶፯—፷፯፡ ማር. ፲፭ ቀ. ፵፪—፵፯፡ ሉቃስ ፳፫ ቀ. ፶—፶፮፡ ዮሐ. ፲፱ ቀ. ፴፰—፵፪) ። ዮናስ በዓሣ አንበሪ ሆኖ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት እንደ ነበረ፡ እንዲሁ የሰው ልጅ በምድር ልብ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት ይኖራል ይላል (ማቴ. ፲፱ ቀ. ፵) ።

ወተንሥእ እሙታን እመሣልስት ዕለት በከመ ጽሑፍ ውስተ ቅዱሳት መጻሕፍት ።

በቅዱሳት መጻሕፍት እንደ ተጻፈ በሦስተኛው ቀን ከሙታን ተለይቶ ተነሣ ።

ምነው ዕለቱን በተነሣ ያሉ እንደሆነ ትንቢት ተነግሮለት የታቀደ ነው እንጂ ተስኖት አይደለም ። መጻሕፍተ ብሉያት ይነሣል ብለው ነበረና ተነሣ (ኢሳ. ፶፫፡ ዮሐዋ. ፪ ቀ. ፳፩—፴፪፡ መዝ. ፲፭ ቀ. ፰—፲፩፡ ማር. ፪ ቀ. ፴፩፡ ሉቃስ ፳፬ ቀ. ፵፩) ።

ንስግድ ሎቱ ወንሰብሐ ምስለ አብ ወወልድ ።

ከአብና ከወልድ ጋር እንስገድለትና እናመስግነው ።

ወልድ የአምላክነት ተካፋይ እንደሆነ መንፈስ ቅዱስም የአምላክነት ተካፋይ ነው። ትክክል ሆኖ መከበር ይገባዋል (ኤፌ. ፩ ቀ. ፩፣ ማቴ. ፳፰ ቀ. ፲፱) ። ቅዳሴውም መንፈስ ቅዱስ ዕሩይ ውእቱ ይላል (ቅዳሴ ማርያም ፶፮፣ መንፈስ ቅዱስ ትክክል ነው) ።

መቅደንዮስ የሚባል መናፍቅ ስላብ መንበር አለው (መዝ. ፱፯ ቀ. ፳)፣ ለወልድም መንበር አለው (መዝ. ፱፱ ቀ. ፮)፣ ለመንፈስ ቅዱስ ግን መንበር እንዳለው የተነገረበት ቦታ የለምና ሕፁፅ ነው ብሎ ተነሣ። በቀስጥንጥንያ ጉባኤ የተሰበሰቡ ሊቃውንት ግን አፈ ጉባኤው «ኢሳይያስ እግዚአብሔርን በዙፋን ላይ ተቀምጦ እየሁት ሲል ቅዱስ ጳውሎስ ይህን ባለ መንበር መንፈስ ቅዱስ ብሎ ተርጉሞአል» ብሎ የተናገረውን ሰምተው መቅደንዮስን አወገዙት (ኢሳ. ፮፣ የሐዋ. ፳፰ ቀ. ፳፭—፳፮) ።

ዘንበበ በነበያት ።

በነበያት አፍ የተናገረ ።

እንደ ቤት አድርባቸው፣ አከላታቸውን ልብስ፣ ልቦናቸውን መቅደስ አድርጎ ያናግራቸው የነበረ መንፈስ ቅዱስ እንጂ ነው (ዪ. ጴጥ. ፩ ቀ. ፳—፳፩፣ የሐዋ. ፩ ቀ. ፳፭፣ ሕዝ. ፲፫ ቀ. ፩—፯) ። እግዚአብሔር አናግሮአቸዋል፣ ቅዱሳት መጻሕፍትን አስጽፎአቸዋልና እነዚህ መጻሕፍት የሃይማኖት ትምህርት መሠረት ናቸው (ዪ. ጢሞ. ፫ ቀ. ፲፬—፲፮) ።

፲፪ ወንአምን በአሐቲ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን

በአንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እናምናለን ።

(ኤፌ. ፩ ቀ. ፩—፮፣ ም. ፭ ቀ. ፳፩—፳፫) ። ክርስቲያን የተባሉ ምእመናን ናቸው፣ በጸጋ ጥምቀቱ አድርባቸው አንድ የሚያደርጋቸው መንፈስ ቅዱስ እንጂ ነው። በምን ጊዜ ክርስቲያን ተባሉ ያሉ እንደሆነ አርድእት ይባሉ ነበርና በኋላ ጳውሎስ በርናባስ ሲያስተምሩ ቢበዙ ክርስቲያን አሉአቸው፣ ክርስቶሳውያን ማለት ነው (ሉቃ. ፲ ቀ. ፩—፲፪፣ የሐዋ. ፲፩ ቀ. ፳፭—፳፮) ።

ከምዙራብ አረሚ ከምዙራብ አይሁድ በላይ የሚሆን ቤተ ክርስቲያን አንድ ነው (ኤፌ. ፮ ቀ. ፲፩—፳፪) ። ምእመናን የሚሰበሰቡበት

ቤት በወርቅ፣ በብር፣ በጭቃ፣ በጨፈቃ ቢሠራ፣ በግብፅ በእስክንድርያ፣ በጸድቃን በሰማዕታት በእመቤታችን ስም ቢሠራ አንድ ነው። ምእመናንም አንድ እምነት ያምናሉ፣ አንድ ጥምቀት ይጠመቃሉ፣ አንድ ሥጋው ደሙን ይቀበላሉና አሐቲ አላቸው።

እንተ ላዕለ ክሉ ጉባኤ ዘሐዋርያት ።

በሁሉም ዘንድ በምትሆን፣ ሐዋርያት በሰበሰቧት

በቤተ ክርስቲያን እናምናለን ። የቤተ ክርስቲያን

የማእዘኑ ራስ ድንጋይ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። በሐዋርያትና በነቢያት መሠረት ላይ ታንያላል (ኤፌ. ፮ ቀ. ፳) ። ጌታችን በዚህች ዓለት ላይ ቤተ ክርስቲያንን እሠራለሁ አለ (ማቴ. ፲፮ ቀ. ፲፰)፣ ሐዋርያትም በመንፈስ ቅዱስ ተሞልተው ወንጌልን ሰበኩ (የሐዋ. ም. ፪)፣ ያመኑትን አጠመቁአቸው (ማቴ. ፳፰ ቀ. ፲፰—፳፱) ።

፲፫ ወንአምን በአሐቲ ጥምቀት ለስርየተ ኃጢአት ።

ለኃጢአትም ስርየት በአንዲት ጥምቀት እናምናለን ።

(ኤፌ. ፩ ቀ. ፭) ። የአይሁድ ብዙ ጥምቀት ነበራቸው፣ ከገበያ የሚገዙትን ሁሉ፣ የሚበሉትን፣ የሚዘሩትን፣ የሚላብሱትን ያጠምቁ ነበርና ድውይንም ያጠምቁ ነበር ። ከዚህ ሁሉ የክርስቲያን ጥምቀት ተለየ (ማር. ፯ ቀ. ፫—፱፣ ዕብራ. ፮ ቀ. ፩—፪) ።

ሐተታ፣ በአብ ስም፣ በወልድ ስም፣ በመንፈስ ቅዱስ ስም፣ ቢጠመቁ አንድ ነው። በዓርባ ቀን፣ በሰማንያ ቀን፣ በዓርባ ዘመን፣ በሰማንያ ዘመን ቢጠመቁ አንድ ነው። አንድም በሊቀ ጳጳስ፣ በጳጳስ፣ በኤጲስ ቆጶስ፣ በቄስ እጅ ቢጠመቁ አንድ ነው።

መጠመቅ የሚታይ ግዙፋዊ ምልክት ሆኖ የማይታየውን የእግዚአብሔርን ጸጋ ያመለክታል። ይኸውም ጸጋ ያድነናል፣ ሆኖም ታጥቦ ወደ ኃጢአቱ ጭቃ የሚመለስ ሰው የእግዚአብሔርን ጸጋ የናቀ ነው (ሮሜ ፮ ቀ. ፩—፲፩፣ ፩ ቆሮ. ፲ ቀ. ፩—፭፣ ዕብራ. ፮ ቀ. ፩—፲፪) ።

ጥምቀት የትንሣኤ ሙታን መርገፍ ነው። ልብስን ጥሎ መግባቱ የዓለምን ግሥ ጣልሁ ማለት ነው። ገብቶ መቆሙ ወልደ እግዚአብሔር በመልዕልተ መስቀል እንደ ቆመ እኔም ለመከራ መስቀል እቆማለሁ ማለት ነው። ሦስት ጊዜ መጥለቁ ክርስቶስ ሦስት

ቀንና ሦስት ሌሊት በመቃብር አደረ ማለት ነው። ከርስቶስ ልብስ መልበሱ ምንድር ነው ያሉ እንደሆነ በሥሉስ ቅዱስ እምነት ጸንቼ ምግባርን ሠርቼ የመንግሥተ ሰማያትን ተስፋ እንዲህ እለብሳለሁ ማለት ነው (ኤፌ. ቀ. ፱ ጽ፪—ጽ፱) ።

፲፬ ወንጌፍ ትንሣኤ ሙታን ።

የሙታን ትንሣኤን በተስፋ ጭንጠባበቃለን ።

ከፈረሱ ከበበበሱ በኋላ አካል አግኝተው ታድሰው ሙታን ይነሣሉ (፩ ቆር. ም. ፲፭፡ፊእይ ም. ፳፩) ።

አንድም፤ እንዘ ንጌፍ ይላል፤ ሙታን እንዲነሡ አምነን በእንዲት ጥምቀት እናምናለን ።

ወሕይወተ ዘይመጽእ ለዓለመ ዓለም ።

የሚመጣውን ዘለዓለማዊ ሕይወት ፡

በተስፋ እንጠባበቃለን (ማቴ. ፳፪ ቀ. ፱ ፡ ፊእይ ፳፪ ቀ. ፭) ። የማይወሰን የማይመጠን ይህን ያህላል ይህን ይመስላል የማይሉት ክብር ይሰጠናል፤ ከብሩስ እንደ ምን ነው ቢሉ ምእመናን በዚህ ዓለም ውስጥ ተመላልሰው የክርስቶስን ነገር ሽተው እንደተከተሉት በመንግሥተ ሰማያት ሆነው ከክርስቶስ ጋር ይሆናሉና ደስ ይላቸዋል (ፊል. ፩ ቀ. ፳፩—፳፫) ።

አሜን ።

አሜን ።

የታመነ እውነተኛ ነው፤ የክርስቲያን ልጅ ሁሉ ይወቀው (፪ ጢሞ. ፫ ቀ. ፲፬—፲፯) ።

ቅድስት ሥላሴ

የቅድስት ሥላሴ ነገር በጌታችንም በሐዋርያትም አፍ የተገለጠ ነውና የማይመረመር ምሥጢር እንደሆነ በመስለን ስንኳ ነገሩ እንደ ተገለጠልን መቀበል ይገባናል ። ሆኖም ለሰው ግራ እንዳይገባው ሊቃውንት በብዙ ምሳሌዎች መስለውታል ። ሥላሴን በውኃ እንደ ሆነ፤ አካላትን በውኃነቱ፤ በመናወጥ፤ በርጥበቱ መስለዋል ። ሥላሴን በፀሐይ እንደሆነ፤ አካላትን በከበቡ፤ በብርሃኑ፤ በሙቀቱም መስለዋል ። ሥላሴን በወይን እንደሆነ፤ አካላትን በግንዱ፤ በፍሬው፤ በልምላሜው መስለዋል ። ሥላሴን በነፍስ እንደሆነ፤ አካላትን በለባዊነት፤ በነባቢነት፤ በሕያውነት መስለዋል ። ሥላሴንም በሰው እንደሆነ፤

አካላትን በልቡ፤ በቃሉ፤ በእስትንፋሱ መስለዋል ። ሌሎችም በማገጥ ቅጠል መስለውታል፤ ቅጠሉ በሦስት የተከፋፈለ ነው እንጂ አንድ ቅጠል መሆኑ አይቀርምና ።

እነዚህ ምሳሌዎች ሁሉ ምሳሌዎች ብቻ ናቸውና የቅድስት ሥላሴን ነገር ጨርሰው ሊያስረዱን አይችሉም ። ቅዱስ አውግስጢኖስ መጽሐፍ ቅዱስን ጠቅሶ «የማይታየው ባሕርይ --- ከተሠሩት ታውቆ ግልጥ ሆኖ ይታያል» ብሎ እግዚአብሔር በፍጥረቱ እንደ ተገለጠ አስተማረ (ሮሜ. ፩ ቀ. ፳—፳፩)፤ ደግሞም «እግዚአብሔር ሰውን በመልኩ ፈጠረ» ብሎ በእግዚአብሔር አምሳል የተሠራው ሰው የእግዚአብሔርን ነገር እንደሚያስረዳ አስተማረ (ዘፍ. ፩ ቀ. ፳፯) ። በሰው አእምሮ ውስጥ የሆነውን ነገር የማስታወስ ችሎታ አለ፤ ነዋሪነት እንበለው ። ደግሞም ከጊዜ ወደ ጊዜ ራስነቱን የመገንዘብ ችሎታ አለ፤ ማስተዋል (ለባዊነት) እንበለው ። እንዲሁም አንዱን ነገር የማስብ የመውደድም ችሎታ አለ፤ ፈቃድ እንበለው ። እነዚህ ሦስቱ የቅድስት ሥላሴ ምሳሌዎች ብቻ አይደሉም፤ በእግዚአብሔር መልክ በተፈጠረ ሰው የሆነ የቅድስት ሥላሴ እትማት ነው እንጂ ብሎ አስተማረ ።

ሰው እንዳይወድቅበት ጉድጓድ ይታጠራል፤ እንዲሁም የእነ ሰባልዮስ የእነአርዮስ መወገዝ ከመሳሳት ይጠብቀናልና ግዝታቸው የሃይማኖት ወሰን ሆኖአል ። የቀናውን ሃይማኖት ይዘን የማይመረመረውን የቅድስት ሥላሴን ነገር ማመን ይገባናል ።

የእግዚአብሔር ሥልጣን

በዕብራይስጥ እግዚአብሔርን ጸባእት ይላል፤ የሠራዊት ጌታ ማለት ነው ። ይኸውም በግሪክ ፓንቶክራቶር (መላኬ ዙሉ፤ ሁሉን የሚገዛ) ማለት ነው ። ደግሞም አጋዜ ዙሉ (ሁሉን የሚይዝ) እንላለን ። እግዚአብሔር መልካም ሆኖ ሁሉን ከያዘ በዓለም ውስጥ ያለ ክፋት ለምን ይበዛል እያሉ ብዙ ሰዎች የእግዚአብሔርን መኖር ወይም የእግዚአብሔርን ቸርነት እስከ መካድ ደርሰዋል ።

እግዚአብሔር የፈጠረውን ዓለም እንዴት አድርጎ ይመራዋል? ጌታችን መንግሥተ ሰማያት ቀርባለች ብሎ ሰበከ (ማቴ. ፱ ቀ. ፲፯)፤ የእግዚአብሔር መንግሥት ተቋቁሞአል እንጂ ገና እስከ ሙላቱ አልደረሰም ። አጀማመሩ ዘርን እንደ መዝራት ነበረ፤ አፈጻጸሙ ምርትን

እንደ መከተት ይሆናል (ማቴ. ፲፫ ቀ. ፳፱-፴) ። በዛሬ ዘመናችን የእግዚአብሔር መንግሥት በመስፋፋትና በማደግ ላይ ነው፤ እግዚአብሔር አንድ ጊዜ ኃይሉን ገልጦ ከፋዎችን አጥፍቶ ነገሩን ቶሎ እንዳይጨርሰው ታጋሽ ሆኖ የሚኾን ሞት የማይፈልግ አምላክ ነው። (ሕዝቅ. ፲፰ ቀ. ፴፪) ። ከዚህም በላይ ሰው የግድ ሳይገዛለት ወደ ልጅነትን እንዲወርስ ፈቀደ (ሮሜ ፰ ቀ. ፲፱-፲፯ ፣ ኤፌ. ፭ ቀ. ፩-፪) ።

ሰው ከተፈጠረ ጀምሮ የፈቃድ ነፃነት ኖሮታል፤ አዳምና ሔዋን ከዚያ ዛፍ ለቅማችሁ አትብሉ ተብለው ከቃዘዙ ሊበሉ ላይበሉም ቻሉ። ምርጫቸውን አድርጎ የኃጢአትን ነገር ወደ ሰብአዊ ክብብ አገቡት (ዘፍ. ፪ ፣ ሮሜ ፭ ቀ. ፲፪-፳፩) ። እግዚአብሔርም የዐመፀበትን ሰው ወደ እኔ ተመለስ፤ ወደ መንግሥቴም ግባ ብሎ ይጠራዋል እንጂ የግድ አይለውም። የግድ አለማለቱ ስለ ተሳነው አይደለም፤ የጀመረውን ሁሉ ወደ አሰበው ፍጻሜ ሳያደርስ እንደማይቀር ጥርጥር የለም (ራእይ ም. ፳-፳፪) ።

ጥርጥር አለበት እንጂ፤ ወይም እግዚአብሔር ከፋውን ፈጠረና ደግ አምላክ አይደለም፤ ወይም ከፋውን አልፈጠረምና ደግነት ከፋትን ከፋትም ደግነትን እንደሚያሸንፍ በምን ታወቀ የሚል ጠያቂ ቢኖር አጠያየቁ ከፋት ከምን መነጨ የሚለውን ጥያቄ ያስከትላል። ከአዳም ከሔዋን መጣ እንዳይባል እባቡ አሳታቸው፤ እባቡም ሰይጣን ነው (ዘፍ. ፫ ፣ ራእይ ፳ ቀ. ፩-፪) ። ሰይጣንን ያሳተነበረ እንዳይባል ከእርሱ በቀር የከፋት ምንጭ ያለ አይመስልም (፩ ዮሐ. ፫ ቀ. ፳) ። ከፋ ሆኖ ተፈጠረ) እንዳይባል እግዚአብሔር መልካም ፈጣሪ ሆኖ የፈጠረውን ሁሉ መልካም እንደሆነ አየው (ዘፍ. ፩ ቀ. ፴፩ ።)

ሊቃውንትም ሕዝቅኤል ፳፭ ቀ. ፲፩-፲፱ እና ኢሳ. ፲፱ ቀ. ፫-፳፩ አንብበው እነዚህ ቃሎች ስለ ጢሮስና ስለ ባቢሎን ነገሥታት ምንም የተጻፉ ቢሆኑ ነቢያት የሰይጣንን አወዳደቅ ተገንዝበው የዓለማዊያን ነገሥታት ምሳሌ አድርገውታል ብለው በይመስላል ከገመቱ በኋላ ሰይጣን በትዕቢት ተነፍቶ የእግዚአብሔርን ሥልጣን የቀማ መልአክ ይሆናል ብለዋል። ቢሆንም ባይሆንም ሰይጣን የእግዚአብሔር ተቃዋሚ የሆነ ሰጊዜው ነውና መጠቃቱ አይቀርም (፩ ጴጥ. ፭ ቀ. ፳ ፣ ራእይ ፳ ቀ. ፲) ።

ምዕራፍ ፱ ።

ጸሎተ ሃይማኖት ዘአፍራቅያ ።

ቅዱስ አትናቴዎስ በ፪፻፹፰ ዓ. ም. ገደማ ተወልዶ በ፪፻፳፭ ዓ. ም. የሞተ ታላቅ ሊቅ ነው። የአስከንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ሆነና ፍሬምናጦስን አቡነ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን ብሎ የጽጽሰናውን ማዕርግ ሰጠው ። የኦርዮስን ትምህርት በኃይል ተቃወመውና ብዙ መጻሕፍትን ደረሰ ።

ከታች የተጻፈው ፡ ቅዱስ አትናቴዎስ ስለ ቅድስት ሥላሴ የደረሰው ነው፤ ጸሎተ ሃይማኖት ዘአፍራቅያ (የአፍሪቃ) ተብሎ እንዳንድ ጊዜ በመጽሐፈ ሃይማኖተ አበው ውስጥ ተጽፎ የሚገኝ ነው።

በምዕራባዊው ቤተ ክርስቲያን የቅዱስ አትናቴዎስ የሃይማኖት ሥርዓት ተብሎ የታወቀ ሌላ ውሳኔ አለ። የቅድስት ሥላሴን ነገር በመግለጡ የአፍራቅያን ጸሎተ ሃይማኖት ይመስለዋል። እንጂ ቃሉ ያጠረፍ የተለየ ነው፤ አትናቴዎስ ራሱ የጻፈው አይመስልም። ከዓለም አብያተ ክርስቲያናት አያሌዎች ይህን ቃል ስለሚቀበሉት የምዕራባዊ ቤተ ክርስቲያን የአትናቴዎስ ጸሎተ ሃይማኖት ብለን ጨምረን ጽፈንዋል።

ጸሎተ ሃይማኖት ዘአፍራቅያ

ይሄ ዙሉ ለለአሐዱ ዘይፈቅድ ይድኃን ይኅሥሥ ሃይማኖተ ቤተ ክርስቲያን እንተ ይእቲ ሐዋርያዊት ፤

እንተ ትሚህር ዕምረተ ሥላሴ በኢቴላኬ ፤

ወድመረ በኢቡዓዴ ።

አብ በአካሉ ወበግጸዌሁ ዘኢይትዌለጥ እምከዊነ አብ ኀበ ከዊነ ወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ፤

ወወልድ በአካሉ ወበግጸዌሁ ዘኢይትዌለጥ እምከዊነ ወልድ ኀበ ከዊነ አብ ወመንፈስ ቅዱስ ፤

ወመንፈስ ቅዱስ በአካሉ ወበግጸዌሁ ዘኢይትዌለጥ እምከዊነ መንፈስ ቅዱስ ኀበ ከዊነ አብ ወወልድ ።

እጉዛን በፅምረት ፤

ወድሙራን በኢተፈልጦ ።

አብ ወላዲ ፣ ወኢተወላዲ ።

ወልድ ተወላዲ ፣ ወኢወላዲ ፤ አርአያ መልክእ ዘህላዌ አብ ።

ወመንፈስ ቅዱስ ኢወላዲ ወኢተወላዲ ፤

ኢሕፁፅ ወኢፍድፉድ ፤

ኢነኪር ወኢብዑድ እምህላዌ አብ ወወልድ ።

አሐዱ መለኮቶሙ ፤

ወአሐቲ ስብሐተ መንግሥቶሙ ፤

አሐዱ አርአያ ወፀዳል ፤

አሐዱ ሕሊና ወአሐቲ ሥምረት ዘአብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ።

ከመዝ ውእቱ ፅምረተ ህላዌሁ ለመለኮተ አምላክነ ።

ሥልስት ዘኢትትፈለጥ ፤

ድምርት ዘኢትቶላሕ ፤

ዕሪት እንተ ኢተሐፅፅ ወኢትፈደፍድ ፤

ምልዕት ዘኢትቀብል ፤

ስፍሕት በኩለሄ ዘኢትትደነገግ ።

አልባቲ ጠፈር በላዕሉ ዘይጼልላ ፤

ወኢመሠረት በታሕቱ ዘይፀውራ ።

በከመ ትትሌዓል እምሰማየ ሰማያት

ከማሁ ትቀሊ እምቃላየ ቀላያት ።

በከመ ኢያገምራ ርዓበ ዓለም

ኢያጽዕቃ መጽብብ ዘመቅዐን ።

ትፈትኖ ለልብ በማኅቶተ ጥበብ ፤

ተአምር ዘይመጽእ ከመ ዘኅለፈ ።

አብ ኢፍጡር ፣ ዘወለዶ ለወልድ እምቅድመ ይትፈጠር ዓለም ።

ነአምን እንከስ ከመ ወለዶ ወኢፈጠር ፤

ወመንፈስ ቅዱስ ኢወለደ ከመ አብ ፣ ወኢተወልደ ከመ ወልድ ፤

ኢተገብረሂ ወኢተፈጥረ ።

አላፈጠረ ዓለመ እንዘ ኢያጸርዕ ሥላሴሁ እምህላዌ አብ ወወልድ ።

አብ እግዚአብሔር ፤

ዘኢየዐቤ እምወልዱ በከዊነ አብ ።

ወልድ እግዚአብሔር ፤

ዘኢይንእስ እምአቡሁ በእንተ ከዊነ ወልድ ።

ወመንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር ፤

ዕሩየ መለኮት ፣ ወኅቡረ ህላዌ ፤

ዘኢይትፈለጥ እምአብ ፣ ወኢይትሌለይ እምወልድ ።

አብ ህልው ዘእንበለ ጥንት ፤

ወልድ ህልው ዘእንበለ ጥንት ፤

ወመንፈስ ቅዱስ ህልው ዘእንበለ ጥንት ፤

ኢተድኅረ አሐዱ እምካልኡ ፤

ወካልእ እምሳልሱ ።

አብ አምላክ ፍጹም ፤

ወልድ አምላክ ፍጹም ፤

ወመንፈስ ቅዱስ አምላክ ፍጹም ።

ወኢይትበህሉ ሠለስተ አማልክተ ዘእንበለ አሐዱ እግዚአብሔር ፤
ዘኢያጸርዕ ትሥልስቶ እምቅድመ ዓለም ወእስከ ለዓለመ ዓለም ።

አብ እግዚእ ዘላዕለ ኩሉ ፤

ወልድ እግዚእ ዘላዕለ ኩሉ ፤

ወመንፈስ ቅዱስ እግዚእ ዘላዕለ ኩሉ ።

ወኢይትበህሉ ሠለስተ አጋእዝተ ዘእንበለ አሐዱ እግዚአብሔር ፤
ዘኢያበጥል ትሥልስቶ በአጽናፈ አጽናፍ ።

ወአመ ፈቀደ እግዚአብሔር ይግበር መድኃኒቶ ለእንሰ አመ
ሕያው ፈነዎ ለገብርኤል ሀገረ ገሊላ እንተ ሰማ ናዝሬት ኅበ ድን
ግል እንተ ተፍኅረት ለብአሲ ዘስሙ ዮሴፍ ዘእምቤተ ዳዊት ፤
ወስማ ለይእቲ ድንግል ማርያም ።

ቦአ መልእክ ኅቤሃ ወይቤላ

«ተፈሥሒ ፍሥሕት ። እግዚአብሔር ምስሌኪ ፣ ወቡርክት
አንቲ እምአንስት ። ወናሁ ትፀንሲ ፣ ወትወልዲ ወልደ ፣ ወትሰምዮ
ስሞ ኢየሱስ ፤

ወእቱ ዐቢይ ፣ ወይሰመይ ወልደ እግዚአብሔር ልዑል ፤
ወይሁቦ እግዚአብሔር አምላክ መንበረ ዳዊት አቡሁ ፤
ወይነግሥ ለቤተ ያዕቆብ ለዓለም ፤
ወአልቦ ማኅለቅት ለመንግሥቱ ።»

ወትቤሎ ማርያም ለመልአክ

«እፎ ይከውነኒ ዝንቱ እንዘ ኢየሐምር ብእሴ ።»
አውሥኦ መልአክ ወይቤላ

«መንፈስ ቅዱስ ይመጽእ ላዕሌኪ ።»
መንፈስ ቅዱስ ሐወዓ ለቀድሶ ነፍ
ባሕቱ ውእቱስ ኢተሰብኦ በጠባይሂ ።
ወካዕበ ይቤላ ።

«ኃይለ ልዑል ይጸልላኪ ።»
ኃይለ መለኮተ ኦብ አጽንዓ ለከዊነ እመ ወልዱ፡
ባሕቱ ውእቱስ ኢተሠገወ እምኔሃ ።

ወሶበ ሠለሰ ብሂሎታ
«ወዘኒ ይትወሰድ እምኔኪ ቅዱስ ውእቱ ወልደ ልዑል፤»
ውእተ ጊዜ ትቤ ማርያም

«ይኩነኒ በከመ ትቤለኒ ።»
ውእተ ጊዜ ኮኖ ወልደ እግዚአብሔር ወልደ ። ወበዝ ነአምር ከመ
አልቦቱ ቱስሕት ለመለኮተ ሥላሴ ። ወእመሰ ቦቱ ቱስሕት ለመለኮተ
ሥላሴ እምተሠገወ ኦብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ እማርያም፤ እያሰ
ፈዋ መልአክ ወሊደ ኦብ ወመንፈስ ቅዱስ ዘእንበለ ዳዕሙ ወሊደ
ወልድ ዘልዑል ።

ነገራ መልአክ አሐደ ዘይቄድሳ፡

ወአሐደ ዘያጽንዓ፡
ወአሐደ ዘይትወሰድ እምኔሃ ።

ዘሂ ቀደሳ እግዚአብሔር ፍጹም በህላዌሁ ዘእምኔሁ
ይትወሀብ ነቅዓ ቅድሳት ።

ዘሂ አጽንዓ እግዚአብሔር ፍጹም በህላዌሁ ዘአጽንዓ
ለምድር ዲበ ማይ፤

ወማየ ባሕርኒ እንዘ ኢተዓዳ እምወሰኖ፤
ወምድርኒ እንዘ ኢትምሑ እምዘብጠተ መዋግዲሃ ።

ወዘሂ ተወልደ እምኔሃ እግዚአብሔር ፍጹም በህላዌሁ
ዘአስተሰነአወ እሳተ ምስለ ዕፀ ጳጳስ፤
እንዘ ዕፃ ኢትውዒ

ወእሳት ዘዲቤሃ ኢይጠፍእ ።

አስተሰነአወ ነበልባሎ ምስለ ማኅፀነ ሥጋ ዕብስት፤

እንዘ ማኅፀነ ብእሲት ኢትውዒ

ወነባልባለ መለኮት ኢይትመየጥ እምህላዌሁ ።
ወኮነ ፍጹመ ሰብኦ ከማነ፤

እንዘ እግዚአብሔር ፍጹም ከመ አቡሁ ።
ተሐቅፈ በአብራክ እሙ፤

እንዘ ይመልእ ዓለመ ከመ ወላዲሁ ።
ተሐፅነ በአጥባተ እሙ፤

እንዘ ሲሳየ ሰብኦ ወእንስሳ ውስተ እዴሁ ።

ወልህቀ በበሕቅ፤
ወወርዘወ በአምጣነ ብእሲ፤
ወአስተርኣየ ውስተ ዓለም ።

አኮ በምትሐት አላ በዕፅም፤ ወደም፤ ወፀጉር፤ ወአሥራው፤ እንዘ
ያንሶሱ ወያንሰሐስሐ መንፈስ ሕይወት ዘጠባይዕ እንተ እንላ እመ
ሕያው ።

ወእሰሰ ይብልዎ

«አልቦቱ ነፍስ ወልብ፤

ወመለኮቱ ኮኖ ህየንተ ነፍስ ወልብ፤»
ሕፁዓነ አእምሮ እሙንቱ እምልበ እንስሳ ።
ወእለሂ ይብልዎ

«ምትሀት ውእቱ»

ምትሀት ሃይማኖተሙ እንተ ኢትትሜካህ በሕማማተ ሥጋሁ ለመ
ድኃኒ ።

ንሕነስ ነአምን ከመ ደከመ ወሀፈወ፤

ርኅበ ወጸምኦ በሕገ ትስብእት፤

ወገብረ መንከራተ በሥርዓተ መለኮት ።
ወበዮርዳኖስ ተጠምቀ በእደ ዮሐንስ ወልደ ዘካርያስ ። ወስምዐ ኮነ
ሎቱ ኦብ እንዘ ይብል

«ዝንቱ ውእቱ ወልድየ ዘአፈቅር፤ ወሎቱ ስምዕል ።»
ወእምዝ ርኢየ ተሠጦ ሰማይ፤ ወወረደ መንፈስ ቅዱስ ዲቤሁ በር

እየተ ርግብ ፀፃዳ ፡ ናህኬ ሢመ ሥላሴሁ ውስተ ምጥማቃት ከመ
ይትአመር አሠረ አምልኮቱ ለዐቢይ ክርስቲያን ፡
ወእምዝ ይቤሎሙ ለአርዳኢሁ

« ሐሩ ወመሀሩ ነሱ አሕዛብ ፤ ወእንዘ ታጠምቅዎሙ
በሉ በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ። »

ሐመ በፈቃዱ ፡ ወጥዕመ ሞተ በሥጋ ።

ወተቀብረ በሥምረቱ ።

ወተንሥኦ በኃይለ መለኮቱ አመ ሣልስት ዕለት ።

ወካዕበ ይመጽእ ከመ ይፍድዮ ለኩሉ በከመ ምግባሩ ።

ወንሕነኒ ነአምን ሥሉብ ዘእንበለ ተፈልጦ ፡

ወንቡረ ዘእንበለ ተቶስሐ ፤

ከመ ኢሕፁፅ አሐዱ እምካልኡ ፡

ወካልኡ እምሣልሉ ፡

ኢአሐተ ሰዓተ ወኢከመ ቅጽበተ ዓይን ።

ወካዕብ ነአምን ከመ ኢየሐፅ ትስብእቱ እመለኮቱ እምድ
ኅረ አሐዶ ከዊን ።

ወዓዲ ነአምን ከመ ኢተመይጦ መለኮቱ ለከዊን ትስብእት ፡

ወኢትስብእቱ ለከዊን መለኮት ።

ዘንተ እንዘ ነአምን ፡ ወዘንተ እንዘ ንትአመን ፤ ንትሐፀን በሐሊበ
አጥባቲሃ ለቤተ ክርስቲያን እንዘ ናወግዝ ነሱ ዕልወተ ዘመናፍ
ቃን ለዓለመ ዓለም ፤ አሜን ።

ወላዕሌን ይኩን ምሕረቱ እስከ ለዓለም ፤ አሜን ።

ዘንተ ሃይማኖተ ጸሐፊ አትናትዮስ ዘሀገረ ባባ ፡ እንተ ይእቲ
መንበረ ጴጥሮስ ወጳውሎስ ።

ወአምጽኦ ምስር ዛን ዘብሔረ አፍሪቅያ እስከ ብሔረ ኢትዮ
ጵያ ።

ወአዕለውክዋ አነ ጊዮርጊስ ሰግላዊ እንዘ እግዚእ ይረድእ ፡
ወቃሉ ያጸንዕ በትእምርት ዘይተሉ ፤ አሜን ።

የአፍሪቅያ ጸሎተ ሃይማኖት ፡

እንዲድን የሚፈልግ እያንዳንዱ ሁሉ ሐዋርያዊ በሚሆን በቤተ
ክርስቲያን ዘንድ ያለውን ሃይማኖት ይሻ ፤

መቀላቀል የሌለውን የሥላሴን አንድነት ፤

መለየትም የሌለውን መገናኘቱን ያስተምራል ።

አብ በአካሉና በህላዌው አብ ከመሆን ወልድና መንፈስ ቅዱስ
ወደ መሆን የማይለወጥ ነው ፤

ወልድ በአካሉና በህላዌው ወልድ ከመሆን አብና መንፈስ
ቅዱስ ወደ መሆን የማይለወጥ ነው ፤

መንፈስ ቅዱስም በአካሉና በህላዌው መንፈስ ቅዱስ ከመሆን
አብና ወልድ ወደ መሆን የማይለወጥ ነው ።

በአንድነት ተያይዘው ፤

ባለመለየትም ተገናኝተው የሚኖሩ ናቸው ።

አብ ወላጅ ነው ፤ ተወላጅ አይደለም ።

ወልድ ተወላጅ ነው ፤ ወላጅ አይደለም ፤ የአብ ህላዌ መልክ
አምሳል ነው ።

መንፈስ ቅዱስም ወላጅ አይደለም ፤ ተወላጅ አይደለም ፤

ከአብና ከወልድ ህላዌ ተለይቶ የጉደለ ወይም የበዛ ፤

የተለየ ወይም የራቀ አይደለም ።

አምላክነታቸው አንድ ፤

የመንግሥታቸውም ከብሮ አንድ ነው ፤

የአብ የወልድና የመንፈስ ቅዱስ አምሳልና ብርሃን አንድ ፤
ሕሊናና ውዴታ አንድ ነው ።

የአምላካችን የአምላክነቱ ህላዌ አንድነት እንደዚህ ነው ።

ሦስት ሆኖ የማይለይ ፤

ግንኙ ሆኖ የማይቀላቀል ፤

ትክክል ሆኖ የማይጉድልና የማይበዛ ፤

ሙሉ ሆኖ የማያንስ ፤

ሰፊ ሆኖ ዘወትር የማይወሰን ።

በላይ ሆኖ የሚጋርደው ጠፈር የለም ፤

በታች ሆኖ የሚደግፈው መሠረት የለም ።

ከሰማየ ሰማያት ከፍ ከፍ እንደሚል
እንዲሁም ከቀላየ ቀላያት ይጠልቃል ።

የዓለም ስፋት እንደማይወስነው

የጠባቡ ጠባብ አያጣብበውም ።

በጥበብ ፋና ልቡን ይፈትናል ፤

የአለፈውን እንዳወቀ የሚመጣውን ያውቃል ።

አብ የተፈጠረ አይደለም ፤ ዓለም ሳይፈጠር ወልድን የወለደ ነው ።

እንግዲህ እንደወለደውና እንዳልፈጠረው እናምናለን ።

መንፈስ ቅዱስ እንደ አብ ሆኖ አልወለደም ፤ እንደ ወልድ ሆኖ አልተወለደም ፤ አልተሠራም ፤ አልተፈጠረም ፤

ነገር ግን ከአብና ከወልድ ህላዌ ሥላሴነቱን ሳያስቀር ዓለምን ፈጠረ ።

አብ ፣ አብ በመሆኑ ከወልድ የማይበልጥ

እግዚአብሔር ነው ።

ወልድ ፣ ወልድ በመሆኑ ምክንያት ከአብ የማያንስ

እግዚአብሔር ነው ።

መንፈስ ቅዱስም በአምላክነት ትክክል ፣ በህላዌ አንድ የሆነ ፤

ከአብ የማይለይ ከወልድ ከፍ ከፍ የማይል

እግዚአብሔር ነው ።

አብ ጥንት የሌለው ነዋሪ ነው ፤

ወልድ ጥንት የሌለው ነዋሪ ነው ፤

መንፈስ ቅዱስም ጥንት የሌለው ነዋሪ ነው ።

ከአንዱ ሁለተኛው

ከሁለተኛው ሦስተኛው ወደ ጎላ አይልም ።

አብ ፍጹም አምላክ ነው ፤

ወልድ ፍጹም አምላክ ነው ፤

መንፈስ ቅዱስም ፍጹም አምላክ ነው ።

ዓለም ሳይፈጠር ጀምሮ ለዘላለም ሦስትነቱን የማያስቀር

አንድ እግዚአብሔር እንጂ ሦስት አማልክት አይባሉም ፤

አብ በሁሉ ላይ ያለ ጌታ ነው ።

ወልድ በሁሉ ላይ ያለ ጌታ ነው

መንፈስ ቅዱስም በሁሉ ላይ ያለ ጌታ ነው ።

ከዳር እስከ ዳር ድረስ ሦስትነቱን የማያጠፋ

አንድ እግዚአብሔር እንጂ ሦስት ጌቶች አይባሉም ።

እግዚአብሔር ለሰው ልጅ መድኃኒትነቱን ለማድረግ በፈቀደ በት ጊዜ ፣ ከዳዊት ትውልድ ተወልዶ የሴፍ ለሚባል ሰው ወደ ታጩች ድንግል ፣ ናዝሬት ወደሚባል ወደ ገሊላ አውራጃ ከፍል ገብሮኤልን ላከ ። የድንግሊቱ ስም ማርያም ናት ።

መልአኩ በእርስዋ ዘንድ ገባ ፣ አላትም

« በደስታ ደስ ይበልሽ ፣ እግዚአብሔር ከአንቺ ጋር ነው ። ከሴቶችም መካከል የተባረከሽ ነሽ ። እነሆ ትጮንሻለሽ ፣ ልጅን ትወልጃለሽ ፣ ስሙን ኢየሱስ ብለሽ ትጠራለሽ ።

ታላቅ ይሆናልና የልዑል እግዚአብሔር ልጅ ይባላል ፤

እግዚአብሔር አምላክ የአባቱን የዳዊትን ዙፋን ይሰጠዋል ፤

በያዕቆብ ቤት ላይ ለዘላለም ይነግሣል ፤

ለመንግሥቱም ፍጹሜ የለውም ። »

ማርያም ለመልአኩ እንዲህ አለች ፡

« ወንድን ሳላውቅ ይህ እንዴት ይሆንልኛል ። »

መልአኩ መለሰ ፣ እንዲህ አላት ፡

« መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል ። »

መንፈስ ቅዱስ ለመቀደስ ጉብኝት ፤

በእርስዋ ጠባይ ብቻ ሰው አልሆነም ።

ደግሞ አላት ፡

« የልዑል ኃይል ይጸልልልሻል ። »

የአብ አምላክነት ኃይል የወልድ እናት ለመሆን እጽናት ፤

ከእርስዋ ሥጋ ብቻ ሥጋ አልሆነም ።

እንደገናም አላት

« ከአንቺ የሚወለድ የልዑል ልጅ ቅዱስ ይሆናል ። »

በዚህም ጊዜ ማርያም አለች

« እንዳልሽኝ ይሁንልኝ ። »

በዚህም ጊዜ ወልድ እግዚአብሔር ልጅ ሆነላት ። በሥላሴ አምላክነት መቀላቀል እንደሌለበት በዚህ እናውቃለን ። በሥላሴ አምላክነት መቀላቀል ቢኖር ኖሮ አብና ወልድ ፣ መንፈስ ቅዱስም ከማ

ርያም ሥጋ በሆኑ ነበር፤ መልአክ የልዑልን ልጅ ለመውለድ እንጂ አብንና መንፈስ ቅዱስን ለመውለድ ተስፋ አልሰጣትም።

መልአኩ አንድ ጊዜ የሚቀድሳትን

አንድ ጊዜ የሚያጸናትን፤

አንድ ጊዜ ከእርስዋ የሚወላደውን ነገራት።

ክራሱም የቅድስና ምንጭ የሚሰጥ፤ በህላዌውም ፍጹም የሆነ እግ ዚኦብሔር ቀደሳት።

የባሕር ውኃ ወሰኑን ሳያልፍ፤

ምድርም በማዕበል ተመትቶ ሳይጠፋ

በውኃ ላይ ምድርን ያጸና፤

በህላዌው ፍጹም የሆነ እግዚኦብሔር አጸናት።

በላዩ እሳት ሳይጠፋና

ቅጠሉ ሳይቃጠል

እሳትንና ቍጥቋጦውን አንድ ያደረገው፤ በህላዌውም ፍጹም የሆነ እግዚኦብሔር ከእርስዋ ተወሰደ።

የሴቲቱ ማሕፀን ሳይቃጠል፤

የአምላክነት ነበልባል ከህላዌው ሳይመለስ

ነበልባሉንና ደካምነት ያለውን የሥጋ ማሕፀን አንድ አደረጋቸው።

አንድ አባቱ ፍጹም እግዚኦብሔር ሆኖ ሳለ

አንድ እኛ ፍጹም ሰው ሆነ።

አንድ ወላጁ ሆኖ ዓለሙን ሲመላ ሳለ

በእናቱ ጉልበት ታቀፈ።

የሰውና የእንስሳ ምግብ በእጁ ሳለ

በእናቱ ጡት ጠባ።

በመጠን አደገ፤

እንደ ሰው ሆኖ ጉለመሰ፤

በዓለምም ውስጥ ታየ።

በምትሀት (በመሰል) አይደለም፤ በሰው ልጅ ጠባይ የሕይወት መንፈስ ሲያመላልሰውና ሲያንቀሳቅሰው አጥንት፤ ደም፤ ጠጉር፤ ጡንቻ ኖሮት ነው እንጂ፤

« ነፍስና ልብ የለበትም፤

በነፍስና በልብ ፈንታ አምላክነቱ ሆኖታል። »

የሚሉት ከእንስሳ ልብ አእምሮ ጉደሎዎች ናቸው።

« ምትሀት ነው። »

የሚሉት

መድኃኒታችን በሆነ በሥጋው ሕማማት የማይኩራ ስለ ሆነ ሃይማኖታቸው ምትሀት ነው።

እኛም « በሰውነቱ ረገድ ደክመ፤ ወዛ፤

ተራበ፤ ተጠማ፤

በአምላክነቱ ረገድ ተአምራትን አደረገ። » ብለን እናምናለን።

በዘካርያስ ልጅ በዮሐንስ እጅ በዮርዳኖስ ተጠመቀ። አብ እንዲህ ሲል ምስክር ሆነለት፤

« የምወደው ልጄ ይህ ነው፤ እርሱን ሰሙ። »

ከዚህ በኋላ ሰማይ ተሠንጥቆ አየው፤ መንፈስ ቅዱስም በነጭ ርግ ብ አምሳል በእርሱ ላይ ወረደ። እነሆ፤ ለበሰለ ክርስቲያን የአምልኮት መንገድ ምልክት እንዲሆን በማጥመቂያ ውስጥ ሥላሴነቱን ሾመ።

ከዚህ በኋላ ለደቀ መዛሙርቱ አላቸው፤

« ሂዱ ሕዝቦችን ሁሉ አስተምሩ፤ ስታጠምቁአቸው

በአብ በወልድ በመንፈስ ቅዱስም ስም በሉ። »

በፈቃዱ መከራን ተቀበለ፤ በሥጋ ሞትን ቀመሰ

በውዴታው ተቀበረ።

በሦስተኛው ቀን በአምላክነቱ ኃይል ተነሣ።

አንድ ሥራው መጠን ለሁሉ እንዲከፍል ዳግመኛ ይመጣል።

መለየት የሌለበትን ሦስትነት፤

መቀላቀል የሌለበትን አንድነት፤

ለአንዲት ሰዓት፤ ለዓይን ጥቅሻ ስንኳ ከሁለተኛው አንዱ፤

ከሦስተኛው ሁለተኛው ጉድለት እንደሌለበት እናምናለን።

ደግሞም አንድ ከመሆን በኋላ ከአምላክነቱ ሰውነቱ እንደማይጉድል እናምናለን።

ደግሞም ሰውነቱ ለመሆን አምላክነቱ፤

አምላክነቱ ለመሆን ሰውነቱ እንዳልተመለሰ እናምናለን።

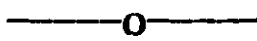
ይህን ስናምን ፡ ይህንም ስንታመን ፤ የመናፈቃንን ለውጥ ለዘላለም ስናወግዝ የቤተ ክርስቲያንን ጡቶች ወተት እንጠባለን ፤ አሜን ።

ምሕረቱ ለዘላለም በእኛ ላይ ይሁን ፤ አሜን ።

የጴጥሮስና የጳውሎስ ወንበር ያለበት የባባ አገር ሰው አትና ትዮስ ይህን ሃይማኖት ጸፈ ።

የአፍሪቅያ አገር ሰው ምስር ቁን ወደ ኢትዮጵያ አመጣው ።

እግዚአብሔርም ሲረዳና በሚከተለው ምልክት ቃሉን ሲያጸና እኔ ጊዮርጊስ ሰግላዊ ተረጉምሁት ፡ አሜን ።

የምዕራባዊ ቤተ ክርስቲያን የአትናቴዎስ ጸሎተ ሃይማኖት እንደሚከተለው ነው ፡ (መንፈስ ቅዱስ ከወልድ ይሠርዛል ማለቱ የካቶሊኮችና ተከታዮቻቸው አስተያየት ነው እንጂ የኢትዮጵያ ሆነ የግሪክ ቤተ ክርስቲያን አይቀበለውም ፡ ስለዚህም ቃሉን በኮከብ አመልክተነዋል) ።

ለመጻን የሚፈቅድ ሰው ሁሉ ይህን በሁሉ ዘንድ ያለችው ቤተ ክርስቲያን የምታምነውን ሃይማኖት መጠበቅ ይገባዋል ።

ይህን ሃይማኖት ፍጹምና ያለ ርኩሳት አድርጎ የማይጠብቅ ቢኖር ያለ ጥርጥር ለዘላለም ይጠፋል ።

በሁሉ ዘንድ ያለችው ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት ማለት አካላትን ሳንደባልቅና ህላዌን ሳንከፍል አንዱን አምላክ በምስትነት ምስትነትንም በአንድነት እናመልካለን ማለት ነው ።

አንዱ አካል የአብ ሲሆን ሁለተኛው የወልድ ምስትነትንም የመንፈስ ቅዱስ ነው ።

ነገር ግን የአብና የወልድ የመንፈስ ቅዱስ መለኮት አንዲት ናት ።

ከብራቸውም የተካከለ ነው ። ግርማቸውም የአንዲት ዘላለማዊነት ናት ።

አብ እንደሆነ እንዲሁም ወልድ ነው ፡ መንፈስ ቅዱስም ነው ። አብ አልተፈጠረም ወልድ አልተፈጠረም መንፈስ ቅዱስም አልተፈጠረም ።

አብ አይወሰንም ወልድም አይወሰንም መንፈስ ቅዱስም አይወሰንም ። አብ ዘላለማዊ ነው ፡ ወልድም ዘላለማዊ ነው ፡ መንፈስ

ፈስ ቅዱስም ዘላለማዊ ነው ። ነገር ግን በዘላለማዊነት አንድ ነው እንጂ ሦስት አይደለም ።

እንዲሁም የማንወስነውና ያልተፈጠረ አንድ ነው እንጂ የማንወስናቸውና ያልተፈጠሩ ሦስት አይደለም ።

እንደዚሁም አብ ሁሉን ቻይ ነው ፡ ወልድም ሁሉን ቻይ ነው ፡ መንፈስ ቅዱስም ሁሉን ቻይ ነው ። ነገር ግን ሁሉን የሚችል አንድ ነው እንጂ ሦስት ሁሉን ቻዮች አይደለም ።

እንደዚሁም አብ አምላክ ነው ፡ ወልድም አምላክ ነው ፡ መንፈስ ቅዱስም አምላክ ነው ። ነገር ግን አንድ አምላክ ነው እንጂ ሦስት አማልክት አይደለም ።

እንደዚሁም አብ ጌታ ነው ፡ ወልድም ጌታ ነው ፡ መንፈስ ቅዱስም ጌታ ነው ። ስለሆነም አንድ ጌታ እንጂ ሦስት ጌቶች አይደለም ።

በክርስትና እውነትነት እንደምንለው እያንዳንዱ አካል በየራሱ አምላክና ጌታ ሆኖ ባለ ፤ ሦስት አማልክትና ሦስት ጌቶች ከማለት የሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት ትከለክለናለች ።

አብ ከማንም አልተሠራም ፡ አልተፈጠረም ፡ አልተወለደም ፤ ወልድም ከአብ ብቻ ነው ፤ ስለሆነም ተወልዶ እንጂ ተሠርቶ ወይም ተፈጥሮ አይደለም ።

* መንፈስ ቅዱስም ከአብና ከወልድ ነው ። ነገር ግን ሠርዖ እንጂ ተሠርቶ ወይም ተፈጥሮ ወይም ተወልዶ አይደለም ። *

እንግዲህ አንድ አብ አለ እንጂ ሦስት አባቶች የሉም ። አንድ ልጅ አለ እንጂ ሦስት ልጆች የሉም ። አንድ መንፈስ ቅዱስ አለ እንጂ ሦስት መንፈስ ቅዱሶች የሉም ። በዚችም ምስትነት መቅደም መከታተል የለም ፤ ከባልንጀራውም የሚበልጥና የሚያንስ የለም ።

ምስቱ አካላት እየራሳቸው የአንዲት ዘላለማዊነት ናቸው ። እየራሳቸውም የተተካከሉ ናቸው ። እንግዲያውስ እንደ ተባለው ሁሉ ሥላሴን በአንድነት ፡ አንድነትንም በሥላሴ ማምለክ ይገባል ።

መዳንን የሚሻ በሥላሴ እንደዚሁ ያስብ ።

ዳግም ስለ ዘለዓለም ሕይወት የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ትሥጉት በሚገባ እንዲያምን ለሰው ያስፈልገዋል ።

የቀናው ሃይማኖት ማለት ወልደ እግዚአብሔር ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና ሰው እንደሆነ ማመናችን ማለት ነው ።

እምቅድመ ዓለም ከአብ ህላዌ በመወለዱ አምላክ ነው፤ ድኅረ ዓለምም ከእናቱ ህላዌ በመወለዱ ሰው ነው ።

በለባዊ ነፍስና በሰው ሥጋ ሆኖ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው ነው ።

በመለኮቱም ከአብ ጋር ትክክል ሲሆን፤ በሰውነቱም ከአብ አነሰ ። ነገር ግን አምላክና ሰው እንደ መሆኑ አንድ ክርስቶስ ነው እንጂ እርሱ ሁለት አይደለም ። አንድ ነው፤ ግን መለኮቱ ሰውነትን በመገንዘብ ነው እንጂ መለኮት ወደ ሥጋ በመለወጥ አይደለም ።

ፈጽሞ ተዋሐደ፤ ስለሆነ በባሕርይ መደባለቅ ሳይሆን፤ በአካል መዋሐድ ነው ።

ነፍስ ሥጋ አንድ ሰው እንደሚሆን ሁሉ፤ አምላክና ሰው የሆነ አንድ ክርስቶስ ነው ።

እርሱም እኛን ለማዳን መከራን ተቀበለ፤ ወደ ሲኦልም ወረደ ። በሦስተኛም ቀን ከሙታን ተለይቶ ተነሣ ።

ወደ ሰማይም ዐረገ ።

ሁሉን በሚችል በእግዚአብሔር አብ ቀኝ ተቀመጠ ።

በሕያዋንና በሙታን ለመፍረድ ከዚያ ይመለሳል ።

እርሱም በሚመጣበት ጊዜ ሰው ሁሉ በሥጋው ይነሣል ። ባደረገውም ሥራ ሁሉ ይቆጣጠረዋል ።

መልካም የሠሩ ወደ ዘለዓለም ሕይወት፤ ከፉ የሠሩም ወደ ዘለዓለም እሳት ይገባሉ ።

ከሁሉ በላይ የምትሆን የሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት ይህች ናት፤ ያላመናት ሰው ሊድን አይችልም ።

ለአብ ለወልድ ለመንፈስ ቅዱስ ምስጋና ይሁን፤ በመጀመሪያ እንደ ነበረ፤ አሁንም እንዳለ፤ ለዘወትርም እንደሚኖር ለዘለዓለም፤ አሜን ።

የአፄ ገላውዴዎስ የሃይማኖት ውሳኔ ።

አፄ ገላውዴዎስ ከ፲፭፻፱—፲፭፻፵፱ ዓ. ም. የነገሡ የኢትዮጵያ ንጉሥ ናቸው ። በእርሳቸው ዘመን ኢየሱሳውያን የተባሉ የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ሚሲዮናውያን (ሰባኪዎች) ወደ ኢትዮጵያ ተልከው የሃይማኖት ክርክርን ስላዋቁ፤ አፄ ገላውዴዎስ የእርቶዶክስ ሃይማኖታችን እንዲህ ነውና አንተወውም ብለው የሚከተለውን መልስና ውሳኔ አዘጋጅተው ሰጡአቸው ።

ኢየሱሳውያን ሃይማኖታችሁ አይሁዳዊ ነው ስላሉ አፄ ገላውዴዎስ የግዝረት፤ የመብል፤ የሰንበት ነገር የአይሁድን ሥርዓት ይመስላል፤ ሆኖም በሰውም በእግርም ልማድ እንጂ እንደ አይሁድ ሆነን በአሪት እየተገደድን የምናደርጋቸው አይደለንም ብለው መለሱላቸው ።

« በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ ።

ዝንቱ ውእቱ ሃይማኖትየ፤ ወሃይማኖተ አበውየ ነገሥት እስራኤላውያን፤ ወሃይማኖተ መርዒትየ እለ ህለጢ በዐፀደ መንግሥትየ ።

ንሕነ ነአምን በአሐዱ አምላክ ወበወልዱ ዋሕድ ኢየሱስ ክርስቶስ፤ ውእቱ ቃሉ፤ ወውእቱ ኃይሉ፤ ውእቱ ምክሩ፤ ወውእቱ ጥበቡ። ዘህለወ ምስሌሁ እምቅድመ ይትፈጠር ዓለም፤ ወበደኃሪ መዋዕል መጽእ ኀቤነ እንዘ ኢየዐርቅ እመንበረ መለኮቱ። ወተሰብእ እመንፈስ ቅዱስ ወእማርያም እምቅድስት ድንግል። ወተጠምቀ በዮርዳኖስ በሠላሳ ክረምት ወኮነ ብእሴ ፍጹመ። ወተሰቅለ ዲበ ዕፅ መስቀል በመዋዕለ ኢላጦስ ጳንጤናዊ። ሐመ፤ ወሞተ፤ ወተቀብረ፤ ወተንሥእ በሣልስት ዕለት። ወእምዝ በዓርብና ዕለት ዐርገ በስብሐት ውስተ ሰማያት፤ ወነበረ በየማነ አቡሁ። ወካዕበ ይመጽእ በስብሐት ይኩንን ሕያዋነ ወሙታነ፤ ወአልቦ ማኅለቅት ለመንግሥቱ።

ወነአምን በመንፈስ ቅዱስ፤ እግዚእ ማሕየዊ፤ ዘሠረፀ እምአብ።

ወነአምን በአሐቲ ጥምቀት ለሥርየተ ኃጢአት። ወንሴር ትንሣኤ ሙቲን ለሕይወት ዘይመጽእ ለዓለም፤ አሜን ።

ንሕነስ ነሐውር በፍኖተ ንጉሥ ጽድቅ አማኖዊ ፡ ወኢናጸንን ኢሊየማን ወኢለፀጋም እምትምህርተ አበዊን ፤

አሠርቱ ወክልኤቱ ሐዋርያት ፡

ወጳውሎስ ፈልፈለ ጥበብ ፡

ወሱብአ ወክልኤቱ አርድእት ፡

ወሠለስቱ ምዕት አሠርቱ ወሰጮንቱ ርቱዓነ ሃይማኖት ዘተጋብኡ በኒቅያ ፡

ወምዕት ወሃምሳ በቀስጥንጥንያ ፡

ወክልኤቱ ምዕት በኤፌሶን ፡

ከመዝ እሱብክ ፡ ወከመዝ እሚህር ኣነ ገላውዴዎስ ንጉሥ ዘኢትዮ ጵያ ወስመ መንግሥትዮ አጽናፍ ሰገድ ወልደ ወናግ ሰገድ ወልደ ናዖድ ፡

ወበእንተ ምክንያተ አክብሮትን ዕለተ ቀዳሚት ሰንበት እኮ ዘናክብራ ከመ አይሁድ እለ ሰቀልዎ ለክርስቶስ እንዘ ይብሉ ደሙ ላዕሌን ወላዕለ ውሉድን ፡ እስመ እሙንቱስ አይሁድ ኢይቀድሑ ማየ ፤ ወኢያነድዱ እሳተ ፡ ወኢያበስሉ ጸብሕ ፡ ወኢያንበዙ ኅብስተ ፡ ወኢይትፋለሱ እምቤት ውስተ ቤት ፡

ወባሕቱ ንሕነስ ናክብራ እንዘ ናዐርግ ባቲ ቀሩርባን ፡ ወንገብር ባቲ ምሳሐ በከመ አዘዙን አበዊን ሐዋርያት በዲድስቅልያ ፡ አኮ ዘናክብራ ከመ ሰንበተ እሑድ ፡ እንተ ይእቲ ዕለት ሐዳስ ፤ ዘይቤ ዳዊት በእንቲአሃ ፡ ዛቲ ዕለት እንተ ገብረ እግዚእብሔር ፡ ንትፈሣሕ ወንትሐሠይ ባቲ ፡ እስመ ባቲ ተንሥእ እግዚእን ኢየሱስ ክርስቶስ ፡ ወባቲ ወረደ መንፈስ ቅዱስ ላዕለ ሐዋርያት በጽርሐ ጽዮን ፡ ወባቲ ተሰብአ ውስተ ክርሠ ቅድስት ማርያም ድንግል በኩሉ ጊዜ ፡ ወባቲ ይመጽእ ዳግመ ለዕሴተ ጸድቃን ወለፍዳ ኃዋእን ፡

ወበእንተ ሥርዓተ ግዝረትኒ እኮ ዘንትገዘር ከመ አይሁድ ፡ እስመ ንሕነ ናአምር ቃለ ምህሮሁ ለጳውሎስ ፈልፈለ ጥበብ ፡ ዘይቤ ፡ ተገዝሮሂ ኢይበቀዕ ወኢተገዝሮሂ ኢያሰልጥ ፡ ዘእንበለ ዳዕሙ ሐዳስ ፍጥረት ዝ ውእቱ አሚን በእግዚእን ኢየሱስ ክርስ ቶስ ፡ ወካዕበ ይቤ ለሰብአ ቆሮንቶስ ፡ ዘሂ ነሥእ ግዝረተ ኢይንግእ ቀላፈተ ፡ ውሉ መጽሐፈ ትምህርቱ ለጳውሎስ ሀለወ በኅቤን ፤ ወይ ሚህረን በእንተ ግዝረት ወበእንተ ቀላፈት ፡ ወባሕቱ ግዝረትስ

ዘኮነ በኅቤን በልማደ ሀገር ከመ ብጥሐተ ገጽ ዘኢትዮጵያ ወኖባ ፡ ወከመ ለቀረተ ዕዝን ዘሰብአ ሕንድ ፡ ዘንተስ ዘንገብር እኮ በዐቂበ ሕገገ ኦሪት ዳዕሙ በልማደ ሰብእ ፡

ወበእንተ በሊዐ ሐራውያኒ እኮ ዘንትካላእ በዐቂበ ሕገገ ኦሪት ከመ አይሁድ ፡ ለዘኒ በልዐ ኢናስቄርሮ ወኢናረኩሶ ፤ ወለዘኒ እ.በ ልዐ ከመ ይብላዕ ኢናጌብሮ ፡ በከመ ጸሐፈ እቡን ጳውሎስ ለብ ሔረ ሮሚ እንዘ ይብል ፡ ዘኒ በልዐ ኢይመንኖ ለዘአይበልዕ ፡ ወለ ኩሎሙ እግዚአብሔር ተወክሮሙ ፡ መንግሥተ እግዚአብሔርስ ኢኮነት በመብልዕ ወበመስቲ ፡ ውሉ ንጹሕ ለንጹሐን ፤ ወእኩይሰ ለሰብእ በሊዐ ምስለ ዕቅፍት ፡ ወማቴዎስ ወንጌላዊ ይቤ ፡ አልቦ ዘይክል ኣርኩሶቶ ለሰብእ ዘእንበለ ዘይወፅእ እምእፋሁ ፡ ወዘሰ ውስተ ክርሥ ይበውእ ፡ ወይትገመር ጽመ ፡ ወይትገደፍ ፡ ወይትከ ዐው ፡ ወያነጽሕ ኩሎ መባልዕተ ፡ ወበሂላ ዝንቱ ቃሉ ነሠተ ኩሎ ሕንፃ ስሕተቶሙ ለአይሁድ እለ ተምህሩ እመጽሐፈ ኦሪት ፡

ሊተስ ሃይማኖትዮ ፡ ወሃይማኖተ ካህናት ማእምራን እለ ይሚ ህሩ በትእዛዝዮ በዐፀደ መንግሥትዮ ፡ ወኢይትገሐሡ እምፍኖተ ወንጌል ወእምትምህርተ እቡን ጳውሎስ ኢሊየማን ወኢለፀጋም ፡

ወበመጽሐፈ ታሪክኒ ጽሑፍ ሀሎ በመጽሐፈ ዚኣነ ፡ እስመ ቆስጠንጢኖስ ንጉሥ እዘዘ በመዋዕለ መንግሥቱ ለኩሎሙ እለ ተጠምቄ አይሁድ ከመ ያብልዕዎሙ ሥጋ ሐራውያ በዕለተ ትንሣ ኤሁ ለእግዚእን ኢየሱስ ክርስቶስ ፡

ወባሕቱ በከመ አደዋ ልቡ ለሰብእ ይትሔረም እምበሊዐ ሥጋ እንስሳ ፡ ዐ ዘያፈቅር ሥጋ ዓሣ ፡ ወዐ ዘያፈቅር በሊዐ ሥጋ ዶርሆ ፡ ወዐ ዘይትሔረም እምበሊዐ ሥጋ በግዕ ፤ ወኩሎ ዘከመ አደዋ ልቡ ይተሉ ፡ ከመዝ ውእቱ ሥምረቱ ወፈቃዱ ለሰብእ ፡ በእንተ መብልዐ ሥጋ እንስሳ አልቦ ሕግ ፡ ወአልቦ ቀኖና ውስተ መጽሐፍ ሐዳስ ፡ ውሉ ንጹሕ ለንጹሐን ፡ ወጳውሎስኒ ፡ ዘሰ የአምን ኩሎ ለይብላዕ ፡

ዘንተ ኩሎ ጽሕቄ ለጽሑፍ ከመ ታእምር ጽድቅ ሃይማኖትዮ ፡ ተጽሕፈ በዐሠርቱ ወሃምስቱ ምዕት በሃምሳ ወሃምስቱ ዓመት እም ልደተ እግዚእን ኢየሱስ ክርስቶስ ፤ እመ እሥራ ወሠሉሱ ለሰኔ በሀገረ ዳሞት ፡ »

በአብ በወልድ በመንፈስ ቅዱስም፤ በአንድ አምላክ ስም ።
ሃይማኖቱና የእስራኤላውያን ነገሥታት የአባቶቹ ሃይማኖት፤
በመንግሥቱም በረት ውስጥ ያለው የመንጋዬ ሃይማኖት ይህ ነው ።

እኛ በአንድ አምላክና የእርሱ ቃል፤ ኃይሉ፤ ምክሩ፤ ጥበቡም
በሆነ፤ ዓለም ላይፈጠር በእርሱ ዘንድ በነበረ በአንድ ልጁ በኢየ
ሱስ ክርስቶስ እናምናለን ። እርሱም ከአምላክነቱ መኖሪያ ተለይቶ
ላይቀር በኋለኛው ዘመን ወደ እኛ መጣ ። ከመንፈስ ቅዱስና ከቅ
ድስት ድንግል ከማርያም ሰው ሆነ ። በሰላላኛው ዓመት በዮርዳ
ኖስ ተጠመቀ፤ ፍጹም ሰው ሆነ ። በጳንጤናዊ በጲላጦስ ዘመን በእ
ንጮት መስቀል ላይ ተሰቀለ ። መከራን ተቀበለ፤ ሞተ፤ ተቀበረ፤
በሦስተኛውም ቀን ተነሣ ።

ከዓርባ ቀን በኋላ በክብር ወደ ሰማይ ዐረገ፤ በአባቱም ቀኝ
ተቀመጠ ። በሕያዋንና በሙታን እንዲፈርድ ዳግመኛ በክብር ይመ
ጣል፤ ለመንግሥቱም ፍጻሜ የለውም ።

ከአብ በሠረፀ፤ ሕያው በሚያደርግ ጌታ፤ በመንፈስ ቅዱስ እና
ምናለን ።

ለኃጢአት ሥርየት በምትሆን በአንዲት ጥምቀት እናምናለን ።
ለዘለዓለማዊ ሕይወት የሚነሡበትን የሙታንን ትንሣኤ በተ
ስፋ እንጠባበቃለን፤ አሜን ።

እኛስ ቅንና እውነተኛ በሆነ በንጉሣዊ መንገድ እንመላለሳ
ለን ። ከአባቶቻችን ትምህርት ወደ ቀኝ ሆነ ወደ ግራ ዘንበል አን
ልም ። አባቶቻችንም፤

አሥራ ሁለቱ ሐዋርያት፤

የጥበብ ምንጭ ጳውሎስ፤

ሰባ ሁለቱ አርድእት፤

በኒቅያ የተሰበሰቡ፤ የቀናውን ሃይማኖት የያዙ ሦስት መቶ

አሥራ ስምንቱ፤

በቀላስጥንጥንያ የነበሩ መቶ ሃምሳው፤

በኤፌሶን የነበሩ ሁለት መቶው ናቸው ።

በንግሥ ስሜ አጽናፍ ሰገድ ወልደ ወናግ ሰገድ ወልደ ናዖድ ተብዬ
የተጠራሁ እኔ ገላውዴዎስ የኢትዮጵያ ንጉሥ እንዲህ ብዬ እለ
ብካለሁ፤ እንዲሁም ብዬ አስተምራለሁ ።

ሰንበት የተባለውን መጀመሪያ ቀን ስለ ማክበራችን « ደሙ
በእኛና በልጆቻችን ላይ ይሁን» (ማቴ. ፳፯፤ ቀ. ፳፭) ብለው ክር
ስቶስን እንደ ሰቀሉት አይሁድ አናክብረውም ። እነዚያ አይሁድ፤
ውኃን አይቀዱም፤ እሳትን አያነዱም፤ ወጥን አያበስሉም፤ ዳቦን
አይጋግሩም፤ ከቤት ወደ ቤት አይመላለሱም ።

ነገር ግን አባቶቻችን ሐዋርያት በመጽሐፈ ዲድስቅልያ እን
ዳዘዙን እኛ ቀዳሳንን ስናቀርብበትና ሰንበቴን ስናደርግበት እናክብ
ረዋለን ። እንደ ሳምንት መጀመሪያ ቀን አናክብረውም፤ አዲስ ቀን
ነውና ዳዊት፤ « እግዚአብሔር የሠራው ቀን ይህ ነው፤ በእርሱ
ደስ ይበለን፤ ሐሴትን እናድርግ » ብሎ ስለ እርሱ ተናገረ (መዝ.
፻፲፯ ቀ. ፳፭) ። በዚህ ቀን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ተነሣ ። በዚህ
ቀን በኢየሩሳሌም በቤት ውስጥ መንፈስ ቅዱስ በሐዋርያት ላይ
ወረደ ። በዚህም ቀን ዘወትር ድንግል በሆነች በቅድስት ማርያም
ማሕፀን ውስጥ ሰው ሆነ ። በዚህ ቀን የጸድቃንን ዋጋ ለመስጠትና
ኃጥአንን ለመቅጣት ዳግመኛ ይመጣልና ስለዚህ ነው ።

ስለ ግዝረት ሥርዓት እንደ አይሁድ አንገዘርም ። እኛ የጥ
በብ ምንጭ የሆነውን የጳውሎስን ትምህርት እናውቃለንና፤

« በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ማመን የሆነ አዲስ ፍጥረት
እንጂ መገረዝ አይጠቅምም፤ አልመገረዝ ፍጹም አያደርግም » አለ
(ገላ. ፭፤ ቀ. ፮ ም. ፮ ቀ. ፲፭) ። ደግሞም ለቆሮንቶስ ሰዎች « ግዝረትን
የተቀበለ ቀላፊትን አይያዝ » አለ (፩ ቆሮ. ፯፤ ቀ. ፲፰፤ ተገዛሪ ወደ
አለመገረዝ አይመለስ) ። የጳውሎስ ትምህርት መጽሐፍ ሁሉ በእኛ
ዘንድ አለና ስለ ግዝረት፤ ስለ ቀላፊትም ያስተምረናል ። ነገር ግን
የኢትዮጵያም የኖብያም ሰው ፊቱን እንደሚበጣና የህንድ ሰው
ጀሮውን እንደሚበሳ በእኛ ዘንድ ግዝረት እንደ አገር ልማድ ነው።
ይህንን የምናደርገው በሰው ልማድ ነው እንጂ የኦሪትን ሕጎች በመ
ጠበቅ አይደለም ።

አሳማን ስለ መብላት እንደ አይሁድ ሆነን የኦሪትን ሕጎች
በመጠበቅ አንክለክለውም ። የበላውን አንጠየፈውም፤ ርኩስ ሆኖ
አናየውም፤ የማይበላውን ብላ ብለን አናስገድደውም ። አባታችን
ጳውሎስ ለሮሜ ሰው እንዲህ ብሎ ጻፈ፡- « እግዚአብሔር ሁላች
ውን ተቀብሎአቸዋልና የሚበላ የማይበላውን አይናቀው፤ የእግዚ

አብሔር መንግሥት በመብልና በመጠጥ አይደለም ። ለንጹሐች ሁሉ ንጹሕ ነው ፤ በመሰነካከል መብላት ግን ለሰው ክፉ ነው ። (ሮሜ. ፲፬ ቀ. ፫ ፲፯ ቲቶ. ፩ ቀ. ፲፭ ፩ ቆሮ. ፳ ቀ. ፱—፲፫) ። ደግሞም ማቴዎስ ወንጌላዊ እንዲህ አለ ፡ « ከአፍ ከሚወጣ ነገር በቀር ሰውን ማርከስ የሚችል ይላም ። በአፍ ውስጥ ያለው ወደ ሆድ ይገባል ፤ በፀጥታ ይከታተል ፤ ይወድቃልና ይፈስሳል » (ማቴ. ፲፭ ፡ ቀ. ፲፩ ፲፯) ። መብልንም ፅሁፉ አነጻው (ማር. ፯ ቀ. ፲፭) ። ይህን ቃል በመንገሩ አይሁድ ከመጽሐፈ ኦሪት የተማሩትን የሰሕ ተታቸውን ሕንፃ አፈረሰው ።

ይህ የእኔ ሃይማኖትና በመንግሥቱ በረት ውስጥ በትእዛዜ የሚያስተምሩ የተማሩ ካህናት ሃይማኖት ነው ። ከወንጌል መንገድና ከአባታችን ከጳውሎስ ትምህርት ወደ ቀኝ ሆነ ወደ ግራ ፈቀቅ አይሉም ።

በመጽሐፈ ታሪክ በመጽሐፋችን ውስጥ እንዲህ ሲል የተጻፈ አለ ፤ « የተጠመቁ አይሁድ ሁሉ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ በዓል የአሳማን ሥጋ እንዲበሉት ንጉሡ ቆስጠንጢኖስ በዘመነ መንግሥቱ አዘዘ ። »

ነገር ግን ሰው እንደ ልቡ አምሮት የእንስሳን ሥጋ ከመብላት ይለያል ። የዓሣን ሥጋ የሚወድ አለ ፤ የዶሮ ሥጋን መብላት የሚወድ አለ ፤ የበግ ሥጋን ከመብላት የሚለይ አለ ። የሰው ውዴታና ፈቃድ እንደዚህ ነውና እንደ ልቡ አምሮት የሆነውን ሁሉ ይከተል ። የእንስሳን ሥጋ ስለ መብላት ሕግ የለም ። በአዲስ መጽሐፍም ውስጥ ትእዛዝ የለም ። ለንጹሐች ሁሉ ንጹሕ ነው ። ጳውሎስም « የሚያምን ሁሉን ይብላ » አለ (ሮሜ ፲፬ ቀ. ፳፱—፳፫) ።

የሃይማኖቱን እውነተኛነት እንድታውቅ ይህን ሁሉ ለመጻፍ ተጋሁ ። ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ልደት በ፩ሺህ፭፻፶፭ ዓመት በሰኔ ፳፫ ቀን በሀገረ ዳሞት ተጻፈ ።

ምዕራፍ ፲፩ ።

የቅዱሳት መጻሕፍት ቅጥር ፤

የቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት ውሳኔዎች በቅዱሳት መጻሕፍት ቃል ላይ የተመሠረቱ ናቸው ። እነዚህ መጻሕፍት እግዚአብሔር አስቀድሞ ቅዱስ ምንጭ ያደረጋቸው ናቸውና ፤ የኋላ መንፈሳዊ ድርሰት ሁሉ ከእነዚህ የተወጣጣ ነው ። ስለ ቅጥራቸውም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፹፩ መጻሕፍትን ተቀብሎአል (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ ፪) ፤ በታችም ተዘርዝረዋል ። ሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ የማይቀበሉአቸው በቅንፍ የተከለሉ ናቸው።

ብሉያት ።

፩ ኦሪት ዘፍጥረት

፪ » ዘጸአት

፫ » ዘሌዋውያን

፬ » ዘኲልቀ

፭ » ዘዳግም

፮ ኢያሱ

፯ መላፍንት

፰ ሩት

፱ ሳሙኤል ፡ ፩ኛና ፡ ፪ኛ ፤

፲ ነገሥት ፡ ፩ኛና ፪ኛ ፤

፲፩ ዜና መዋዕል ፩ኛ

፲፪ ዜና መዋዕል ፪ኛ ፡ ዕዝራ ፡ ነህምያ

፲፫ (ኩፋሌ)

፲፬ (ሄኖክ)

፲፭ (ዕዝራ ሱቁኤል)

፲፮ (ዕዝራ ካልእ)

፲፯ (መቢት)

ብሉያት ሠ

፲፰ (የዲት)	
፲፱ (አስቲር)	
፳ (፩ኛ መቃብያንም ዘብንያም)	
፳፩ (፪ኛ መቃብያን ዘሞዓብ ፡ ፫ኛ መቃብያን ዘአልዓዛር)	
፳፪ (የሴፍ ወልደ ኮርዮን)	
፳፫ ኢዮብ	
፳፬ ዳዊት	
፳፭ ምሳሌ	
፳፮ ተግሣድ	
፳፯ (ጥበብ)	
፳፰ መክብብ	
፳፱ መኅልየ መኅልይ	
፴ (ሲራክ)	
፴፩ አሳይያስ	
፴፪ ኤርምያስ (ባርክ) ሰቆቃው (ተረፈ ባርክ)	
፴፫ ሕዝቅኤል	
፴፬ ዳንኤል	
፴፭ ሆሴዕ	
፴፮ አሞድ	
፴፯ ሚክያስ	
፴፰ ኢዩኤል	
፴፱ ደቂቀ አብድዩ	
፵ ነቢያት	
፵፩ ናሆም	
፵፪ ዕንባቆም	
፵፫ ሶፎንያስ	
፵፬ ሐጌ	
፵፭ ዘካርያስ	
፵፮ ሚልክያስ	

ሐዲሳት ሠ

፵፯ ወንጌል	ግቴዎስ
፵፰ »	ግርቆስ
፵፱ »	ሉቃስ
፶ »	ዮሐንስ
፶፩ የሐዋርያት ሥራ	
፶፪ ሮሜ	
፶፫ ቆሮንቶስ ፩ኛ	
፶፬ ቆሮንቶስ ፪ኛ	
፶፭ ገላትያ	
፶፮ ኤፌሶን	
፶፯ የጳውሎስ ፊልጵስዮስ	
፶፰ መልእክታት ቄላስይስ	
፶፱ ተሰሎንቄ ፩ኛ	
፷ ተሰሎንቄ ፪ኛ	
፷፩ ጢሞቴዎስ ፩ኛ	
፷፪ ጢሞቴዎስ ፪ኛ	
፷፫ ቲቶ	
፷፬ ፊልሞና	
፷፭ ዕብራውያን	
፷፮ የጴጥሮስ ፩ኛ	
፷፯ የጴጥሮስ ፪ኛ	
፷፰ የሐዋርያት የዮሐንስ ፩ኛ	
፷፱ መልእክታት የዮሐንስ ፪ኛ	
፸ የዮሐንስ ፫ኛ	
፸፩ የያዕቆብ	
፸፪ የይሁዳ	
፸፫ የዮሐንስ ራእይ	
፸፬ (ሥርዓተ ጽዮን)	
፸፭ (ሲኖዶስ) (አብጥሊስ)	
፸፮ (ግጽው)	

ሐዲሳት ።

- ፳፮ (ትእዛዝ)
- ፳፰ (ሁለቱ መጽሐፈ ኪዳን)
- ፳፱ »
- ፴ (ቀሌምንጦስ)
- ፴፩ (ዲድስቅልያ)

የእነዚህ መጻሕፍት ብልጫ ምንድር ነው ፡ በምን ተለይተዋል ? ሊቃውንት « የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርትና ለተግባር ልብንም ለማቅናት በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማል » የሚለውን የጳውሎስን ቃልና « ትንቢት ከቶ በሰው ፈቃድ አልመጣምና ፡ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ተልከው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ተናገሩ » የሚለውን የኢፕሮስን ቃል ተገንዝበው ፡ ቃለ እግዚአብሔር መባል የሚገባቸው መጻሕፍት እግዚአብሔር ራሱ ተንፍሶ ያስጸፋቸው ናቸው እንጂ ደግነታቸውና መጥፎነታቸው ከተመዛዘነ በኋላ መልካም ሆነው የተገኙ አይደሉም ብለዋል (፩ ጢሞ. ፫ ቀ. ፲፮ ፪ ዲዮ. ፩ ቀ. ፳፩ ፩ ዲዮ. ፩ ቀ. ፲-፲፪) ።

እንዲህ ከሆነ የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ስለ ቅጥሩ ለምን አይስማሙም ? ምክንያቱ ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ የመጣ ነው ። የአይሁድ መምህራን ብሉያትን ቁጥረው ሕጃችን ተቀበሉአቸው ፡ እነ ጦቢት ፡ እነ ባሮክ ፡ የዕብራይስጥ ጥንት የላቸውም ብለው ከቅጥሩ ውጭ አደረጉአቸው ። ክርስቲያኖች ሁሉ እነዚህን ሕጃ ብሉያት ተቀብለዋቸዋል ፤ እነጦቢት በግሪክ ተጽፈው በብዙ አገሮች በተበታተኑ አይሁድ እጅ ሆነው ሲነበቡ ስለ ተገኙ ከክርስቲያኖች አንዱ ወገን ጨምሮ ተቀበላቸው ፤ ሌሎችም ቢነበቡ አይከፋም ፡ ሆኖም ከቃለ እግዚአብሔር ጋር አናስተካክላቸውም አሉ ።

ከሐዲሳትም ሐዋርያት የጸፉአቸውንና ያስጸፉአቸውን እንቀበላለን ብለው በቤተ ክርስቲያን ጉባኤ የተሰበሰቡ ሊቃውንት ከማቴዎስ ወንጌል እስከ ዮሐንስ ራእይ ድረስ ያሉ ፳፮ መጻሕፍትን

ተቀበሉ ። በአንዳንድ ሌሎች መጻሕፍት ፡ ሐዋርያት አልጸፉአቸውም አላስጸፉአቸውምም እያሉ ሊቃውንት ስላልተስማሙባቸው ከቅጥሩ ውጭ ሆኑ ። በኢትዮጵያ ግን ሲኖዶስ ፡ መጽሐፈ ኪዳን ፡ ቀሌምንጦስ ፡ ዲድስቅልያ ፡ ቃለ ሐዋርያት ናቸው ተብለው ታውቀዋል ።

የቤተ ክርስቲያን አንድነት ።

ቤተ ክርስቲያን ማለት በአንድ ሥፍራ ያሉ ምእመናን ማለት ነው፤ (፩፡ቆሮ. ፩ ቀ. ፪) ። ደግሞ በዓለም ሁሉ ያሉ ምእመናን ማለት ነው (፩፡ቆሮ. ፲ ቀ. ፩) ። ደግሞ የሞቱ፣ ዛሬ ያሉ፣ ያልተወለዱም የምእመናን ማኅበር ማለት ነው (ኤፌ. ፩፡ቀ. ፳፪-፳፫) ። ትርጉሙ እምብዛም ወደ ሰው እንጂ ወደ ሕንፃ አይደለም፤ የጥንት ምእመናን የሰውን ቤት መሰብሰቢያቸው ሲያደርጉ ነበርና፤ (ሮሜ ፲፮፡ቀ. ፭) ።

ሊቃውንት እንደሚከተለው ተርጉመውታል፡-

«የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን በሥላሴ የተጠመቁ፣ ከኃጢአት ከግፍ፣ ከክፉ ነገር ሁሉ የራቁ፣ በሕገ ወንጌል ሥርዓት በአምልኮት እግዚአብሔር የተጠመቁ፣ እግዚአብሔር በመንፈስ በልባቸው የሚያድርባቸው፣ እንደወንድማማች በፍቅር በሰላም አንድነት እርስ በርሳቸው ተስማምተው የሚኖሩ ምእመናን ናቸው (ኤፌ. ፪ ቀ. ፲፱—፳፪፣ ፩ ቆሮ. ፫ ቀ. ፱—፲፯፣ ዕብራ. ፫ ቀ. ፭—፮) ።

የያዕቆብ ልጆች በአባታቸው ስም ቤተ እስራኤል እንደ ተባሉ፣ እንዲሁም የክርስቶስ ወገኖች ምእመናን በክርስቶስ ክርስቲያን ቤተ ክርስቲያን ተባሉ ።

ከዕንጨት ከድንጋይ ከጭቃ ከኖራ የተሠራች ቤተ ክርስቲያንም ምእመናን ለአምልኮት እግዚአብሔር የሚሰበሰቡባት፣ የጉባኤ ጸሎት የሚያደርጉባት ቅዱስ ቃሉን የሚሰሙባት፣ ሥጋውንና ደሙን የሚቀበሉባት፣ የእግዚአብሔርን ስም የሚያመሰግኑባት ስለሆነች ቤተ ክርስቲያን የክርስቲያን ቤት ትባላለች።»

ምእመናን አንድ አካል ናቸው፤ ሃይማኖታቸው አንድ ነው (ኤፌ. ፪ ቀ. ፩-፮) ። ወገናቸው፣ ቋንቋቸው፣ ባህላቸው ብዙ ነው፤ ሆኖም ወገናቸውን፣ ቋንቋቸውን፣ ባህላቸውንም ምክንያት አድርገው ቢጣሉ አንድነታቸው ይፈርሳል (ዮሐ. ፲፯ ቀ. ፳፪-፳፫) ። ሰው የተሳሳተውን ወንድም መምከር አለበት (ማቴ. ፲፰ ቀ. ፲፭-፳)፤ ነገር ግን ከምቀኝነት፣ ከማይገባ ክርክር፣ ሰውንም በከንቱ ከመንቀፍ ይራቅ ።

ክርስቲያኖች ሁሉ የኒቅያን ሃይማኖት ይቀበሉታል ። በሌላ ነገር ግን በብዙ ይለያያሉ፣ ይጣላሉ፣ መለያየታቸውንና መጣላታቸውን ለማሳካት፣ በአንድነት መኖር የሚገባቸውን ምእመናን ለማስታረቅ የተደረገ ጥረት አለን ?

በጥር ፯-፲፫ ቀን ፲፱፻፶፯ ዓ. ም. በአዲስ አበባ የምሥራቅ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ አብያተ ክርስቲያናት መሪዎች ጉባኤ አደረጉ ። እነዚህም የኢትዮጵያ፣ የግብጽ፣ የአንጾኪያ፣ የአርመን፣ የህንድ አብያተ ክርስቲያን ማለት ናቸው። ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር ስለሚያደርጉት ግንኙነት የሚከተለውን መግለጫ ሰጡ ።

«ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር የምናደርገው ግንኙነት ።

ሀ) መ ግ ቢ ያ ፤

፩ በአሁኑ ዘመናችን ጥንት የነበረው የክርስቲያን አንድነት ዛሬም እንዲኖር ታላቅ ፍላጎት መኖሩን ስንመለከት በጣም ደስ ይለናል ። በዚህም መንፈስ ከልባችን እናብራለን ። እግዚአብሔርም የሰው ልጅ ሁሉ በአንዲትዋ በራሱ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሆኖ አንድ እንዲሆን ፈቅዶአል ። ይሁን እንጂ በዓለም ያሉ ክርስቲያኖች ዛሬ በብዙ ክፍል እየተከፋፈሉ ሄደዋል ። ይህም በጣም ያላዝናል ። ስለዚህ ከእነዚህ ልዩ ልዩ አብያተ ክርስቲያናት ጋር የምናደርገው ግንኙነት ምን ዓይነት መሆን እንዳለበት ማጥናት ተገቢ መሆኑን ተገንዝበናል ።

እነዚህም አብያተ ክርስቲያናት በሦስት ትልልቅ ክፍሎች ሊከፈሉ ይችላሉ፤ ማለት፡

ኬልቄዶናውያን ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት፤

የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንና፤

በዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር ውስጥ ያሉ ኦርቶዶክስ ያልሆኑ አብያተ ክርስቲያናት ናቸው (ፕሮቴስታንቶች) ።

ለ) እኛና ኬልቄዶናውያን ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት፤

፪ ምንም መሠረታዊ ምኞታችን መላው የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ጥንት የነበረውን የክርስትናን አንድነት እንዲያድሱ ቢሆንም፣ ከኬልቄዶናውያን ኦርቶዶክሶች ጋር የእምነትና የመንፈሳዊ

ኦሮ መቀራረብ ስላለን ፤ ከሌሎች ይልቅ ከእነርሱ ጋር የተለየ መቅ ራረብ ማድረግ አለብን ። እንግዲህ ከኬልቄዶናውያን አርቶዶክሶች ጋር የምናደርገው መቀራረብ ከሁሉም ቀደምትነት አለው ። የኬልቄዶን ጉባኤ እስከተደረገበት እስከ ፬፻ ፵፫ ዓ. ም. ድረስ ከኬልቄዶን አርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ጋር አንድ እምነት ነበረን፤ ከዚህ በኋላ መለያየት መጣ ።

፫ መለያየት ስለ ተነሣበት ስለ ነገረ ሥጋዌ፣ በመግባባት መን ፈስ የጋራ ጥናት ቢደረግ የእያንዳንዳችንን የእምነት እስተያየት በደንብ ልናውቅ እንድንችል ተስፋ እናደርጋለን ። ስለዚህ ይህ የነ ገረ ሥጋዌ ጥያቄ፣ ታሪካዊ መልኩን ሳይለቅቅ አዲስ ጥናት በሊቃ ውንቶቻችን እንዲደረግ በይፋ ወስነናል ። ይህም ጥናት ሲደረግ ስለ ዚሁ ጉዳይ ቀደም ብሎና አሁን በዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅ በር አማካይነት በይፋ ሳይሆን የተደረጉትን ውይይቶችና ጥናቶች ማስታወስ ተገቢ ነው ። ይህ እስኪሆን ድረስ ግን አብያተ ክርስቲያናታችን ከላይ ከተጠቀሱት አብያተ ክርስቲያናት ጋር በጣም የቀ ረበ ግንኙነትንና የሥራ መረዳዳት እንዲያደርጉ ተስማምተናል ።

ሐ) እኛና የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ።

፬ የኬልቄዶን ጉባኤ እስከሆነበት እስከ ፬፻፵፫ ዓ. ም. ድረስ ከሮም ቤተ ክርስቲያን ጋር አንድነት ነበረን፤ ከዚህ በኋላ ግን መለያየት መጣ ። ዛሬ የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ሌሎችን አብያተ ክርስቲያናት በተለይም የአርቶዶክስን አብያተ ክርስቲያናት እንደ አብያተ ክርስቲያናት አድርጋ መቅጠር አስፈላጊ ሆኖ ማግኘትዋ አስደሳች ነገር ነው ። በዚህም አዲስ መንፈስ መሠረት የቀ ረበ መግባባት እንዲገኝ ከሮም ቤተ ክርስቲያን ጋር አሳብ በአሳብ ለመለዋወጥ የተዘጋጀን መሆን አለብን ። የምናደርገውም ግንኙነትና ንግግር በእኩልነት ደረጃ መሆን አለበት ። በዚህም ነገር የሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን በተተከለበት አገር ውስጥ አርቶዶክስን እየመሰሉ የሮም ሥርዓትን የሚከተሉትን አብያተ ክርስቲያናት ለለማቋቋምና የአብያተ ክርስቲያናቶቻችንን አባሎች ስለመንጠቅ ያላትን አስተያየት እንድትለውጥ መጠየቅ አለብን ።

፭ ኬልቄዶናውያን አብያተ ክርስቲያናትም ከሮም ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ጋር ግንኙነትና ንግግር ለማድረግ መፍቀዳቸው ሲታወስ የሚያስደስት ነው ። እኛም ከእነርሱ ጋር በመተባበር ይህን መሥመር ለመከተል ይቻለን ይሆናል ብለን ተስፋ እናደርጋለን ።

እኛና የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር አባሎች የሆኑት ሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ፤

፮ በዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር አማካይነት አርቶዶክስ ካልሆኑት ከማኅበሩ አባሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር ግንኙነት አለን ። በተቻለ መጠን በመካከላችን እውነተኛ መግባባትና መረዳዳት እንዲኖረን እግዚአብሔር መንገዱን እንዲከፍትልን እንለምናለን ። ከእነዚህም አብያተ ክርስቲያናት መካከል ጥንታዊት ካቶሊክ የምትባለው ቤተ ክርስቲያንና የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን በልዩ አስተያየት መታየት አለባቸው ። ለምሳሌ የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ስለምሥራቅ አርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ያላትን ከፍተኛ አስተያየትና ፍቅር ብዙ ጊዜ ገልጧል ። ይህም ሁኔታ በዚህች ቤተ ክርስቲያንና በእኛ አብያተ ክርስቲያናት መካከል ጠቃሚ ውጤትን የሚያስገኝ ንግግርን ለማድረግ የሚያነሣ ይሆናል ብለን እናምናለን ። ደግሞም የእኛ አብያተ ክርስቲያናት ከሌሎች የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር አባሎች ከሆኑት ጋር ግንኙነትን አድርገዋል ። በፊትም ሆነ ዛሬም አንዳንድ የፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያናት የእኛን አብያተ ክርስቲያናት አባሎች ለመንጠቅ ከማባባላቸው የተነሣ በምናደርገው ግንኙነት አንዳንድ እንቅፋት ይገጥሙናል ፤ ይህም በቶሎ እንደሚቆም ተስፋ እናደርጋለን ። የእኛን አብያተ ክርስቲያናትና የሌሎቹን የዓለም አብያተ ክርስቲያናት በዚሁ ድርጅት አማካይነት በአንድ ቦታ አገናኝቶ የወዳጅነት ግንኙነት እንድናደርግ የፈቀደ አምላክ እርሱ በፈለገው ጊዜና ለእርሱ በመለለው አኳኋን አንዱ ከሌላው ጋር ያለው ወዳጅነት እንዲጸናና ጥንት የነበረው የክርስትና አንድነት ይመለስ ዘንድ እንደሚረዳን ተስፋ እናደርጋለን ።

በዓለም ስለ አብያተ ክርስቲያናት አንድ መሆን ስለሚደረገው ጥረት ።

፯ ነገራችንን ከማቆማችን በፊት በዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር አማካይነት ስለ አብያተ ክርስቲያናት አንድነት ስለሚደረግ

ገው ጥረት በጣም የተደሰትን መሆናችንን እንገልጻለን ። በድርጅቱ አማካይነት የተገኘው አዲስ የወዳጅነት የመግባባትና የመረዳዳት መንፈስ በድርጅቱ ውስጥ ላሉ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ጠቃሚ ውጤትን እንደ ሰጠ የሚታመን ነው ።

፩ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ተባብረው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን እንዲያገለግሉ የሚያስችላቸው ይህ የዓለም አብያተ ክርስቲያናት የአንድነታቸው ፍላጎት ጸበለጠ እንዲጸናና ሥራው እንዲቃናለት እንጸልያለን ። »

የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር ።

ከኬልቄዶን ጉባኤ በኋላ የነገረ ሥጋዊ ክርክር ክርስቲያኖችን እንዳፈራረቃቸው ተረድተናል ። በኋላም የመንፈስ ቅዱስ አሠራሪዕ ክርክር በወገን በወገን ሊያቸው ። ቂይቶም እነሉተር የሮም ቤተ ክርስቲያን ተሳስታለች ብለው ከተነሡ በኋላ ብዙዎች ተከተሉአቸው፤ የእነሉተር ወገኖች ፕሮቴስታንቶች ተባሉ ። በተለይም የሮም መምህራን የሮም ጳጳስ አልስትም ብሎ ሲያውጅ ተሳሳችነት የለበትም ብለው ማስተማራቸው ከፕሮቴስታንቶችና ከኦርቶዶክስ ለይቶአቸዋል ። የሮም ቤተ ክርስቲያን ሥርዓት በጥብቅ የተወሰነበት ጊዜ ትሬንቶ በተባለው በኢጣልያ ከተማ በተደረገው ጉባኤ ነው (፲፭፻፱—፲፭፻፶፭ ዓ. ም.) ። ፕሮቴስታንቶችም በበኩላቸው ደግሞ ሃይማኖታቸውን ወሰኑ፤ ለምሳሌ የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን «፱፻ አንቀጾች» በሚል ጽሑፍ የፕሬስብቴሪያን ቤተ ክርስቲያን «የዌስትሞንስቴር ውሳኔ» በሚል ጽሑፍ ትምህርታቸውን ወሰኑ ።

ሰዎች እውነቱን ለማወቅ ታገሉ፤ ፍላጎታቸው ምንም ቢመስገን ወደ መጣላት አደረሳቸውና ሌሎች «ክርስቶስ አንድ ነው፤ ቤተ ክርስቲያን አንዲት ሆና መጽናት አለባትና ተመካከረን የቤተ ክርስቲያንን ወገኖች እናስታርቃቸው» አሉ ። በ፲፱፻፳፱ ዓ. ም. ኤድንባረ በተባለው በእስኮትላንድ ከተማ «የሃይማኖትና የሥርዓት ጉባኤ» ተደረገ ። ከ፲፱፻፲፭ ዓ. ም. ልዩ ልዩ አብያተ ክርስቲያናት መሪዎችና እንደራሴዎች ተልከው ተሰበሰቡ፤ እነዚህም ከፕሮቴስታንትና ከኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት የመጡ ነበሩ ። ጉባኤውም የሚከተለውን ውሳኔ ወሰነ ፡-

«ሰው በሆነ በእግዚአብሔር ቃል በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በማመናችን አንድ ነን ። የቤተ ክርስቲያን ራስ፣ የነገሥታት ንጉሥና የጌቶች ጌታ ነው ብለን ለእርሱ በመገዛታችን አንድ ነን ። ከሚስ በን ከሌላ ነገር ሁሉ ለእርሱ መገዛታችን ቀደምትነት የያዘ ነው በማለታችን አንድ ነን ።

ይህ አንድነት በአሳባችን ሆነ በፈቃዳችን ስምምነት ላይ የተመሠረተ አይደለም ። መሠረቱ ኢየሱስ ክርስቶስ ራሱ ነው፤ እርሱም ወደ እግዚአብሔር አብ እንዲያቀርብን ተወልዶ ተሰቅሎ የተነሣና በመንፈስ ቅዱስ በኩል በራሱ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ የሚኖር ነው ። እግዚአብሔር ስለወደደንና ጸጋውን ስለሰጠን፣ የተከበረውንም ወንጌሉን በዓለም ሁሉ አስተምረን እንድንመስክር በእርሱ ስለተጠራን አንድ ነን ።

አንድነታችን የልብና የመንፈስ ነው ። ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያኑ የፈቀደውን ነገር በልዩ ልዩ አስተያየት ስለምናየው በእርሱ ባለው ኑሮአችን በአፍአዊው ሥርዓት ተለያይተናል ።

ጠልቀን ማስተዋላችን ግን በኢየሱስ ያለ እውነቱን በአንድ አስተሳሰብ ወደ መያዝ ይመራናል ብለን እናምናለን ።

መለያየታችን የክርስቶስን ፈቃድ የሚጥስ ነው ብለን በትሕትና እንናገራለን፤ እግዚአብሔር ምሮን የምንለያይበትን ዘመን እንዲያሳጥርና በመንፈሱ በኩል ወደ አንድነት ሙላት እንዲመራን እንለምነዋለን ።

ባለፉት ዓመታት እንድንቀራረብ ስለ ተሳብን እናመሰግናለን፤ ያልተቃና አሳብ ትክክል ተደርጎአል፤ አለመግባባት ተወግዶአል፤ የጋራ መተሳሰብ ወደ ሆነ ዓላማችን በጥቂት ቢሆንም ስንኳ በእውነት ተራምደናል ።

በዚህ ጉባኤ ዘመን እግዚአብሔርን እያመሰገንን የእርሱ መንፈስ እርስ በእርሳችን የመማማርን ፈቃድ ሰጠን፤ እውነቱን የበለጠውን አድርገን ለማየት አስቻለን፤ መንፈሳዊም ኑሮአችንን አበለጸገ (አዳበረ) ።

በአንድነት ጸልየናል፤ በአንድነት መዝሙርን ዘምረናል፤ በአንድነት ሆነን አንድ የሆነውን መጽሐፍ ቅዱስ አንብበናል ። ከመለያየታችን አጥር የሚያሻግር የጋራ የክርስቲያንን አስተያየትና አስ

ተሳሰብ በእያንዳንዳችን እናያለን ። እንግዲህ መለያየታችን የማያፈርስው አንድነት እንዳለን አረጋግጠናል ።

የመንፈስና የዓላማችን አንድነት በሚታይ ነገር ተገልጦ ለዓለም መከሠት እንዳለበት ተረድተናል፤ ሆኖም እንደምን ሆኖ ሊታይ እንደሚችል ገና አናውቅም ።

ና

የተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት ለእግዚአብሔር መንግሥት ደክመው ያለ ማስመሰል የሚረዳዱስት ነገር ሁሉ ወደ በለጠው መግባትና ወዳጅነት ይበባቸዋል ብለን እናምናለን ። ከአብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ያሉ ክርስቲያን ወንድሞቻችን እንዲረዳዱ፣ እየታገሡ የመለያየትን ምክንያት መርምረው እንዲያስወግዱ፣ ከመለያየታችን የተነሣ በማያምኑ ሕዝቦች መካከል የወንጌልን መስፋፋት የሚገጥሙትን እንቅፋቶች ለማስወገድ እንዲፈልጉና ጌታችን ለራሱ ቤተ ክርስቲያን ይህን የመሰለ አንድነት ፈቅዶታል ብለን ወደምናምነው አንድነት እንደርስ ዘንድ ዘወትር እንዲጸልዩ እናሳስባቸዋለን ። ክብር ለዘላለም ይሁንላት ። »

በምእመናን ዘንድ ይህን የመሰለ ፍላጎት ስለ ተሰማ በ፲፱፻፵ ዓ.ም. የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር በሆላንድ ከተማ በአምስተርዳም ተመሠረተ ። ጽሕፈት ቤቱ በጄኔቫ ነውና አባሎች የሆኑ አብያተ ክርስቲያናት ከ፪፻፳፮ በላይ የሚቁጠሩ ናቸው ። ሥራውም በተለያዩት አብያተ ክርስቲያናት መካከልም የመግባባትንና የዕርቅን መንፈስ ለማነሣሣት፣ ደግሞ የውይይትንና የጥናትን ጉባኤ ለማድረግ ነው ። መሠረታዊው ቃል የሚከተለው ነው ፡—

«የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ማኅበር ፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን አምላክና መድኃኒት ነው ብለው እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ቃል የሚቀበሉትና ስለዚህ በአንድነት ሆነው አንድ እግዚአብሔርን፣ አብንና ወልድን መንፈስ ቅዱስንም ፡ ለማክበር በጋራ ጥሪአቸው የተጠሩለትን ሥራ ለመፈጸም የሚጣጣሩ የአብያተ ክርስቲያናት ኅብረት ነው ። »

ይህ ቃል አነስተኛ ሆኖ ይታይ ይሆናል ፤ ሆኖም ጌታችን «ወደ እኔ የሚመጣውን ከቶ ወደ ውጭ አላወጣውም» አለ (ዮሐ. ፯ ቀ. ፴፯) ። እርሱ የሃይማኖታችን መሥራችና ፈጻሚ ነው

(ዕብራ. ፲፪ ቀ. ፩-፪) ። እርሱን የሚንቅ ግን ከሃይማኖት ውጭ ነው (ዮሐ. ፲፬ ቀ. ፯) ።

ከምእመናን መካከል አንድ ባሕርይ ባዮችና ሁለት ባሕርይ ባዮች አሉ ። ኅብስትና ወይን ወደ ሥጋና ወደ ደም ይለወጣሉ የሚሉና አይለወጡም የሚሉ አሉ ። ምጽአት ከሺሁ ዓመት በኋላ ይሆናል የሚሉና ከፊት ይሆናል የሚሉ አሉ ። የአሳማን ሥጋ የሚበሉና የማይበሉ አሉ ። ምእመናን እውነቱንና ሐሰቱን ለይተው ማወቅና የተሳሳተውን ወንድም መምከር ይኖርባቸዋል ። ስርቆ አመንዝሮ ንስሐ አልገባም የሚል ሰው ራሱን ከማኅበረ ምእመናን ለይቶታል ፤ ስለ ምግብ ፣ ስለ በዓላት ፣ ስለ መንፈስ ቅዱስ አሠራረፅ ሌላ አሳብ የሚያስብ ሰው ተሳስቶ ይሆናል ፤ ሆኖም ከሃይማኖት ውጭ ልናደርገው አይገባንም ። ከሃይማኖት ውጭ መሆኑ ኢየሱስ ክርስቶስን ቢክድ ነው ።

« ቅዱሳን ወንድሞች ሆይ ፡ የሃይማኖታችንን ሐዋርያና ሊቀካህናት ኢየሱስ ክርስቶስን ተመልክቱ ። የእምነታችንን ራስና ፈጻሚውን ኢየሱስን ተመልክተን በፊታችን ያለውን ሩጫ በትዕግሥት እንሩጥ »

(ዕብራ. ፫ ቀ. ፩ ፡ ም. ፲፪ ቀ. ፩-፪) ።

